

Ann Kristin Gresaker, Netta Marie Rønningen og Pål Ketil Botvar

“BRA NOK SOM DU ER”

Formidling til tweens i kirker og kristne organisasjoner

KIFO Rapport 2018: 4

KIFO

INSTITUTT FOR
KIRKE-, RELIGIONS- OG LIVSSYNSFORSKNING

Ann Kristin Gresaker, Netta Marie Rønningen og Pål Ketil Botvar

«BRA NOK SOM DU ER»

FORMIDLING TIL TWEENS I KIRKER OG KRISTNE ORGANISASJONER

KIFO Rapport 2018: 4

KIFO Rapport 2018: 4

Rapporten er utgitt av

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning

Nedre Slottsgate 2B, 0157 Oslo

www.kifo.no

kifo@kifo.no

ISBN 978-82-92972-50-2

ISSN 0807-7517

FORORD

Denne rapporten er et resultat av forskningsprosjektet «Tweens i trosopplæringen» om kirker og kristne organisasjoners arbeid rettet mot aldersgruppen 9–13 år, såkalte tweens. Blå Kors har initiert forskningsprosjektet, som er utviklet videre i samarbeid med KIFO Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning. KIFO er faglig ansvarlig for gjennomføringen av prosjektet og denne rapporten.

Prosjektet baserer seg på intervjuer med og en spørreundersøkelse blant ledere eller personer som jobber med formidling rettet mot tweens i utvalgte kristne trossamfunn og organisasjoner. Blå Kors sørget for tilgang til respondenter og informanter. Studien og datainnsamlingene er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Blå Kors Norge har bidratt til å finansiere prosjektet, sammen med KIFO. Forskere i prosjektet har vært Pål Ketil Botvar (prosjektleder) som har hatt ansvar for den innledende delen inkludert datainnsamling og de initierende kvantitative analysene, og Ann Kristin Gresaker som har bidratt på innsamlingen av de kvalitative intervjuene og slutført rapporten. Underveis har prosjektet fått en medarbeider i forskningsassistent Netta Marie Rønningen, som har vært med på å skrive rapporten med et særlig ansvar for presentasjonen av det kvalitative materialet. Forfatterne står ansvarlig for innholdet i rapporten.

Ansvarlig for forskningsprosjektet på vegne av Blå Kors har vært Amund Gillebo (leder forebygging, Blå Kors Hovedkontor). I tillegg har rådgiver Ingeborg Ørjaseter foruten Gaute Brækken i prosjektets tidlige fase bidratt fra Blå Kors.

Forumet ROK (Rus – oppvekst – kirke) har fungert som referansegruppe for prosjektet og har foruten Gillebo og Ørjaseter bestått av Kjersti Kolbjørnsrud (Kirkerådet/Den norske Kirke), Heidi J. Andersen (IKO-forlaget), Lina Apesland Reisch (KFUK-KFUM) og Dina Willemse (Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep). Referansegruppen har diskutert innholdet i spørreskjemaet og kommentert resultatene.

Rapporten lanseres på konferansen SKAM den 28. november 2018 som arrangeres av Blå Kors.

19. november 2018

Pål Ketil Botvar

INNHold

FORORD	3
INNHold.....	4
TABELL- OG FIGURLISTE.....	6
SAMMENDRAG	8
1. INNLEDNING OG PROBLEMSTILLINGER.....	10
2. PERSPEKTIVER PÅ TWEENS OG TWEENS-RELATERTE TEMAER	12
2.1 TWEENS SOM KATEGORI FOR FASE OG ALDER	12
2.2 NETT- OG DATABRUK, SEKSUALITET OG RUS BLANT UNGE I NORGE.....	13
2.3 LIVSMESTRING OG LIVSTOLKNING	15
3. DATA OG METODE.....	17
3.1 DET KVANTITATIVE MATERIALET	17
3.2 DET KVALITATIVE MATERIALET	20
4. FORMIDLING TIL TWEENS.....	22
4.1 TILTAK OG FORMIDLING RETTET MOT TWEENS – UTBREDELSE OG FORMER	22
4.2 METODER I FORMIDLINGEN.....	29
4.3 HOVEDPUNKTER	33
5. HVILKE TEMAER FORMIDLES DET OM TIL TWEENS I KIRKER OG KRISTNE ORGANISASJONER?.....	35
5.1 DE VIKTIGSTE TEMAENE Å FORMIDLE TIL TWEENS	35
5.2 SEKSUALITET SOM TEMA I FORMIDLINGEN	41
5.3 GAMING, NETTBRUK OG DIGITALE MEDIER I FORMIDLINGEN.....	46
5.4 RUS OG RUSMIDLER SOM TEMAER I FORMIDLINGEN	49
5.5 BEKYMRINGSMELDINGER	53
5.6 HOVEDPUNKTER	54
6. SYN PÅ FORMIDLINGEN TIL TWEENS I KIRKELIG SAMMENHENG	55
6.1 MÅL MED FORMIDLING TIL TWEENS I KRISTEN SAMMENHENG	55
6.2 HOLDNINGER TIL FORMIDLING TIL TWEENS	59
6.3 KIRKEN SOM EN MOTVEKT TIL PRESTASJONSJAGET.....	63
6.4 POTENSIELLE HINDRINGER FOR FORMIDLING	64
6.5 HOVEDPUNKTER	68
7. KONKLUSJON.....	70
7.1 HVILKE TYPER TILTAK OG FORMIDLING FINNES DET FOR TWEENS I KIRKER OG KRISTNE ORGANISASJONER OG HVA KJENNETEGNER TILTAKENE OG FORMIDLINGEN?	70
7.2 HVILKE TEMAER INNGÅR I FORMIDLINGEN RETTET MOT TWEENS?	71
7.3 HVA ER MÅLENE MED FORMIDLINGEN?	71
7.4 HVA SLAGS LÆRING TRENGER TWEENS I DAGENS SAMFUNN?.....	72
7.5 HVA KAN FUNNENE SI OM BETYDNINGEN AV LIVSMESTRING OG LIVSTOLKNING I FORMIDLINGEN TIL TWEENS?	72
8. LITTERATURLISTE.....	73
9. APPENDIKS.....	75
9.1 KONSTRUKSJON AV MÅL PÅ LIVSTOLKNING OG LIVSMESTRING	75

9.2 KORRELASJONSANALYSE MELLOM EGENREFLEKSJON/GODE SVAR OG LIVSMESTRING/LIVSTOLKNING	76
10. VEDLEGG	77
10.1 SPØRRESKJEMA.....	77
10.2 INTERVJUGUIDE	86

TABELL- OG FIGURLISTE

Tabell 1 Oversikt over respondentenes kirke-/organisasjonsmedlemskap	19
Tabell 2 Kjennetegn ved utvalget. Sosiale kategorier og kirkelig/organisatorisk medlemskap	19
Tabell 3 Hvilke aldersgrupper forholder du deg til når du formidler til barn og unge? Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (flere svar mulig)	22
Tabell 4 Type tiltak som ansatte og frivillige i kirker og kristne organisasjoner har vært med på å arrangere. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (flere svar mulig)	23
Tabell 5 Den typiske kjønnsfordelingen i tweens-gruppa. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %	25
Tabell 6 Steder der formidlingen som regel foregår. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (flere svar mulig)	26
Tabell 7 Samarbeid med andre om tweens-arbeidet. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %	26
Tabell 8 Kontakt med prest/pastor i tweens-arbeidet. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %	27
Tabell 9 Kontakt med foreldre/foresatte til tweens-gruppa. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %	28
Tabell 10 I hvilken grad er tweens selv med på å planlegge program for samlingene. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %	28
Tabell 11 De mest benyttede arbeidsmetodene. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil tre svar mulig)	29
Tabell 12 Bruk av opplegg/materiell i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (flere svar mulig)	31
Tabell 13 Hva bruker tweens som regel tiden på i samlingen utenom det organiserte programmet? Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil tre svar mulig)	33
Tabell 14 Har du opplevd at de som deltar på tweens-tiltak har blitt mer interessert i spørsmål knyttet til kristen tro? Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %	39
Tabell 15 Hvilke temaer synes de formidlingsansvarlige er viktigst og hvilke temaer opplever formidlingsansvarlige at tweens er mest interessert i (rangering av temaer i parentes). % (inntil tre svar mulig)	40
Tabell 18 Temaområder knyttet til seksualitet og samliv som tas opp i formidlingen. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil fem svar mulig)	43
Tabell 19 Temaområder knyttet til gaming/nettbruk/digitale medier som tas opp i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil tre svar mulig)	47
Tabell 20 Temaområder knyttet til rus og rusmidler som tas opp i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil fem svar mulig)	51
Tabell 21 Har du opplevd å måtte si ifra til noen om dine bekymringer for tweens som har hatt spesielle utfordringer i forhold til psykisk helse eller vanskelige hjemmeforhold? Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %	53
Tabell 20 De viktigste målene i arbeidet med tweens fordelt på organisasjon. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning (rangering i parentes). % (inntil tre svar mulig)	55
Tabell 21 Svarkategorier på spørsmålet «Hva synes du er de tre viktigste målene i arbeidet med tweens? (Kun 3 svar mulig)»	57
Tabell 24 Vurdering av formidlingen til tweens. De som sier seg sterkt enig eller enig i påstander om formidling. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %	60

Tabell 25 Plassering på skala over hva som er viktigst i formidling til tweens der 1 er å gi de unge rom for egenrefleksjon og 6 er å formidle gode svar, ved hjelp av bibeltekster/kristen etikk. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %.....	61
Tabell 27 Grunner for at det ikke drives mer formidling til tweens om temaer som nettvett, rus og seksualitet i en kristen sammenheng. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (mulig å angi tre svar).....	65
Tabell 28 Svarkategorier på spørsmålet «Hva synes du er de tre viktigste målene i arbeidet med tweens? (Kun 3 kryss mulig)».....	75
Tabell 29 Faktoranalyse basert på åtte spørsmål omkring målene med undervisningen	76
Tabell 30 Sammenheng mellom egenrefleksjon/gode svar og livsmestring/livstolkning.....	76
 Figur 1 Temaer de formidlingsansvarlige synes er viktigst å ta opp i tweens-gruppa. Fordelt på alle i utvalget. % (mulig å avgi inntil tre svar). N=495.....	35
Figur 2 Temaer de formidlingsansvarlige opplever at tweens er mest interessert i. Fordelt på alle i utvalget. % (mulig å avgi inntil tre svar). N=468.....	38
Figur 3 Andeler som <i>ikke</i> tar opp seksualitet og samliv i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %.....	42
Figur 4 Andeler som <i>ikke</i> tar opp gaming, nettbruk eller digitale medier. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %.....	46
Figur 5 Andeler som <i>ikke</i> tar opp rus og rusmidler i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %.....	50

SAMMENDRAG

Kirker og kristne organisasjoner arbeider målrettet med trosopplæring spesielt rettet mot tweens. Tweens innebærer aldergruppen fra 9 til 13 år. Hvordan formidlingen foregår til denne gruppen utforskes i rapporten, med et fokus på hvilke temaer som tas opp og hva de formidlingsansvarlige anser som viktige mål i tweens-arbeidet. Rapporten søker spesielt å undersøke om nett- og databruk, seksualitet og rus er temaer som vektlegges. Basert på en spørreundersøkelse blant cirka 500 formidlingsansvarlige i ulike kristne organisasjoner og kirker og intervjuer med fem formidlingsansvarlige, svarer rapporten på følgende spørsmål:

- Hvilke typer tiltak og formidling finnes det for tweens i kirker og kristne organisasjoner og hva kjennetegner tiltakene og formidlingen?
- Hvilke temaer inngår i formidlingen rettet mot tweens?
- Hva er målene med formidlingen?
- Hva slags læring mener de formidlingsansvarlige at tweens trenger i dagens samfunn?
- Hva kan disse funnene si om betydningen av livsmestring og livstolkning i kirker og kristne organisasjoners formidling til tweens?

Studien viser at det finnes et bredt spekter av typer tiltak for tweens i regi av kirker og kristne organisasjoner. De mest utbredte tiltakene er speidermøter, leirer, overnattingsturer og overnatting i kirken. Frikirkene har derimot noe andre typer tweens-arrangementer, som tweens-klubb og søndagsskole, misjonsklubb eller liknende. I intervjuene kommer det frem at det er et fokus på lek i formidlingen samt det å gi gode erfaringer med det å være del av et kirkelig fellesskap.

Informantene peker dessuten på at antallet deltakere på tweens-samlinger varierer og preges av at venner er med. Det kvantitative materialet viser at tweens-arbeid som oftest foregår i samarbeid med andre ansatte eller frivillige. Videre er det vanlig med kontakt med foreldre og foresatte. Den mest brukte formidlingsmetoden er fortellinger. Flest bruker egenprodusert materiale i formidlingen. Utenom det planlagte programmet er det vanlig at barna skravler og driver med fysisk aktivitet.

De formidlingsansvarlige i det kvantitative materialet fremhever kristen tro, gode forbilder, kristne verdier og forholdet til jevnaldere som de viktigste temaene å formidle om til tweens. Over halvparten mener at kristen tro er det viktigste. Ansatte og frivillige i Den norske kirke, andre kristne organisasjoner og frikirker er mer opptatt av temaer med en kristen orientering enn de speiderne er, og frikirkene i noe større grad enn de førstnevnte. Tweens selv er mest opptatt av forholdet til jevnaldrende og skolesituasjonen, mener lederne. I det kvalitative materialet fremheves selvbilde som et sentralt tema i sammenheng med tweens. Budskapet om at tweens er bra nok som de er trekkes frem som spesielt viktig. Åtte av ti bekrefter at de i hvert fall i noen grad har opplevd en økende interesse for kristen tro blant barna som har deltatt på tweens-samlinger.

Gaming, nettbruk eller digitale medier er temaer det blir snakket mest om, sammenlignet med seksualitet og samliv og rus. 53 prosent tar ikke opp gaming, nettbruk eller digitale medier. Andelen som ikke snakker om seksualitet og samliv er 57 prosent, mens 63 prosent snakker aldri om rus.

Typiske temaer som tas opp i forbindelse med formidling om seksualitet og samliv er grensetting, selvtilit/selvbilde og press/forventninger. I intervjuene ble porno fremhevet som et relevant tema for tweens. Dette blir tematisert hvis bestemte hendelser gjør temaet aktuelt. Resultatene fra det

kvantitative materialet viser imidlertid at kun to prosent tar opp porno i formidlingen. Generelt fremgår det av intervjuene at seksualitet ikke tas opp i særlig stor grad.

Typiske temaer som tas opp om nettbruk er nettvett og farer ved bruk av medier, samt tidsbruk på mobil. I det kvalitative materialet kom det frem at faktiske situasjoner der barna deler bilder og videoer på nett aktualiserer temaene.

Når det kommer til formidling om rus og rusmidler er det særlig press/forventninger, skadevirkning og alkohol som tas opp.

Det viktigste målet for tweens-arbeidet er ifølge de formidlingsansvarlige i det kvantitative materialet å gjøre de unge trygge på seg selv. 51 prosent anser dette som det viktigste målet. Dette fremheves særlig av KFUK-KFUM-speiderne, som sammenlignet med de andre i større grad vektlegger allmenne livsmestringsfaktorer. Andre viktige mål som især fremheves av de ansatte og frivillige i Den norske kirke, frikirkene og kristne organisasjoner er å gi barna positive erfaringer med gudstjenesteliv, lære barna å vise omsorg for andre, at de skal få et personlig forhold til Jesus samt det å utvikle toleranse og respekt for andre.

De frikirkelige er mest livstolkings-orienterte, mens speiderne er minst opptatt av mål knyttet til kristen livstolkning. Speiderne er derimot mest livsmestringsorientert. Respondentene i Den norske kirke og tilknyttede kristne organisasjoner vektlegger i større grad aspekter knyttet til livstolkning enn livsmestring.

Vi finner at de ansatte og frivillige i frikirkene er mer opptatt av det kristne formidlingsperspektivet ved at de i større grad trekker fram Bibelen som en god rettesnor enn det å oppmuntre til egenrefleksjon. Det samme er for øvrig tilfelle med lederne i kristne organisasjoner tilknyttet Den norske kirke. Speiderne er på sin side i langt større grad opptatt av å inspirere barna til egenrefleksjon enn å bruke Bibelen som rettesnor.

Det er en dominerende oppfatning blant respondentene om at kirker og kristne organisasjoner burde bruke flere ressurser på formidling til tweens. Hele 73 prosent sier seg uenig eller sterkt uenig om at det ikke er kirker og kristne organisasjoners ansvar å informere og veilede unge om temaer som rus og seksualitet.

Informantene i det kvalitative materialet peker på kirkesamfunnenes rolle som en motvekt til prestasjonsjaget tweens føler på i hverdagen. Det som fremstår som spesielt viktig er å formidle til tweens at de er bra nok som de er. Et gjennomgående tema er at formidlingen skal være relevant for barn i tweens-alder. Tweens sin livsverden skal fungere som utgangspunkt for formidlingen.

Grunner for at det ikke drives mer formidling om seksualitet, rus og nettvett, er særlig mangel på kompetanse, usikkerhet knyttet til formidlingsmetoder og det at temaene oppleves som for personlige eller ubehagelige å snakke om.

1. INNLEDNING OG PROBLEMSTILLINGER

Formålet med denne rapporten er å sette fokus på hva slags type tiltak og formidling som foregår for tweens, det vil si barn i aldersgruppen fra 9–13 år, i kirkelig sammenheng. Særlig ser vi nærmere på hvorvidt temaene seksualitet, nett- og databruk samt rus og rusmidler tas opp av de formidlingsansvarlige, hvilke områder relatert til disse temaene som eventuelt tas opp og hvordan disse formidles. Bakgrunnen for en slik kartlegging er behovet for en oversikt over omfanget og innholdet av forebyggende undervisning rettet til tweens i kirker og kristne organisasjoner. En overordnet problemstilling er å undersøke hva som beskriver formidling rettet mot tweens i kristne organisasjoner og menigheter og hvilken betydning livsmestring og livstolkning har i denne sammenhengen.

Livstolkning og livsmestring er et begrepspar som står sentralt i trosopplæringsplanen utviklet av Den norske kirke (Kirkerådet 2010). I planen fremgår det at målsettingen bak disse begrepene er at barn skal få mulighet til å reflektere omkring livets store spørsmål i lys av den kristne tro. Blant de aspektene ved menneskelivet som nevnes konkret i planen, er disse:

- Kropp, selvbilde og identitet
- Vennskap og relasjoner
- Selvstendighet og tilhørighet
- Kjærlighet, seksualitet og samliv
- Fysisk og psykisk helse
- Følelser og grenser

Begrepene livsmestring og livstolkning knyttes altså opp mot temaer som relasjoner, selvstendighet, kropp, grenser og helse. Livsmestring og livstolkning er imidlertid ikke like innarbeidet som begrep i andre kirkesamfunn, som vi vil se senere i rapporten, men er likevel like aktuelle.

Livsmestring preger også barn og unges allmennutdannelse ved at temaene folkehelse og livsmestring er del av den overordnede læreplanen for grunnskolen. Her står det at

Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbilde og en trygg identitet særlig avgjørende.

Et samfunn som legger til rette for gode helsevalg hos den enkelte, har stor betydning for folkehelsen. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Temaet skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte. (Utdanningsdirektoratet 2018)

Blå Kors har et spesielt fokus på de som på grunn av egen eller andres rus- eller spillavhengighet er i en vanskelig livssituasjon. Blå Kors Norge jobber også forebyggende på individ- og samfunnsnivå ut fra et folkehelseperspektiv, og vil styrke forebyggingsarbeidet i de 22 kirkene og kristne organisasjonene som er Blå Kors sine organisasjonsmedlemmer. Forskning viser at det kan være for sent å starte forebyggende arbeid i 14–15-årsalderen (jf. Botvar og Gresaker 2015).

I tilknytning til temaene livstolkning og livsmestring i trosopplæringen gjøres det en god del forebyggende arbeid for barn og unge. Et eksempel er ROK-samarbeidet (Rus – oppvekst – kirke), som

er et samarbeid mellom Blå Kors, Den norske Kirke, KFUK-KFUM, IKO-forlaget og Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep. ROK har vært delaktige i utviklingen av nettsiden suntogsant.no med ressurser for konfirmantarbeid og ledertrening. Blå Kors har også blant annet utviklet prosjektene JEG SER, som gir kunnskap om hvordan en skal forholde seg til barn en bekymrer seg for, og Kjærlighet og grenser, som er et skole- og livsmestringsprogram for å styrke relasjonen mellom 12–13-åringer og deres foreldre.

For å styrke barn og unges psykiske helse, samt forebygge alkohol- og rusmiddelavhengighet og annen avhengighet (som for eksempel av dataspill), er det viktig med tidlig innsats. Tweens-alderen, 9–13 år, synes å være en avgjørende fase. Det trengs imidlertid mer forskning på og formidling av kunnskap om tweens-feltet. Dette vil kunne bidra til økt bevisstgjøring og forbedre tweens-arbeid faglig sett.

I denne rapporten undersøker vi hvordan man jobber med formidling overfor tweens innenfor kirker og kristne organisasjoner som er tilknyttet Blå Kors Norge. Et siktemål er å finne ut hva som oppleves som særlige utfordringer og diskutere hvordan disse møtes.

Tidligere har KIFO i samarbeid med Blå Kors Norge utarbeidet forskningsrapportene *Fra vann til vin. Bruk av rusmidler blant aktive i kristne ungdomsmiljøer* (Botvar og Urstad 2012) og «*Vi hjelper dem til å ta egne, gode valg*». *Kristent ungdomsarbeid på rus- og seksualitetsfeltet* (Botvar og Gresaker 2015). Den første rapporten viste at barne- og ungdomsmiljøer i kirker og kristne organisasjoner i mindre grad enn før er rusfrie arenaer, og at det er behov for mer fokus på forebygging på disse arenaene. Den sistnevnte rapporten undersøkte formidling til ungdom, og særlig knyttet til rus og seksualitetsområdet, i kristne sammenhenger. Denne forskningen har vist at det er et kirkelig ønske om å arbeide mot forebygging av problemer knyttet til avhengighet, misbruk og plager i tidlig alder (Botvar og Gresaker 2015). Det har tidligere vært registrert en spenning mellom hva som tilbys og hva som etterspørres i kirkelig ungdomsarbeid. Ungdommens Kirkemøte i Den norske kirke har for eksempel ytret et behov for at det snakkes mer om rus (UKM 2012) og om seksualitet og grenser (UKM 2018) til unge i kirkelig sammenheng.

Det foreliggende forskningsprosjektet kartlegger omfanget av og innholdet i undervisning og formidling rettet mot tweens i Den norske kirke, men også innenfor andre kristne trossamfunn og organisasjoner. Som nevnt, finnes det foreløpig få studier av denne målgruppen i kristne sammenhenger. Det overordnede spørsmålet dreier seg om hva som gjøres av systematisk arbeid mot aldersgruppen 9–13 år i kristne menigheter og organisasjoner. Videre vil vi gjerne vite noe om hva innholdet er, målene for dette arbeidet og hvilke tanker lederne eller de formidlingsansvarlige gjør seg om behov og utfordringer.

Med dette som utgangspunkt går vi nærmere inn på følgende spørsmål:

- 1) Hvilke typer tiltak og formidling finnes det for tweens i kirker og kristne organisasjoner og hva kjennetegner tiltakene og formidlingen?
- 2) Hvilke temaer inngår i formidlingen rettet mot tweens?
- 3) Hva er målene med formidlingen?
- 4) Hva slags læring mener de formidlingsansvarlige at tweens trenger i dagens samfunn?
- 5) Hva kan disse funnene si om betydningen av livsmestring og livstolkning i kirker og kristne organisasjoners formidling til tweens?

2. PERSPEKTIVER PÅ TWEENS OG TWEENS-RELATERTE TEMAER

2.1 TWEENS SOM KATEGORI FOR FASE OG ALDER

Tweens-kategorien kom til gjennom markedsføringens fremstilling av ulike forbrukergrupper, men benyttes nå gjerne som en allmenn alderskategori for barn før dem når tenårene (Sørenssen og Mitchell 2011, 153; Sørenssen 2014, 1, 3). I sin doktoravhandling om tweens skriver Ingvild Kvale Sørenssen (2014, 4–5) at da hun googlet tweens i 2011/2013 i den norske konteksten var det særlig kristne organisasjoner (KFUK/KFUM og Acta) som dukket opp. Dette sto i kontrast til det hun hadde forventet – nemlig at tweens primært ble omtalt i forbindelse med populærkulturelle referanser og forbruk. Dette indikerer at kristne organisasjoner var tidlig ute med å anerkjenne tweens som en gruppe med bestemte kjennetegn som trenger egne opplegg i kristne sammenhenger.

Tweens fanger altså opp gruppen som er et sted mellom det å være barn og det å være tenåring – en overgang som gjerne beskrives som tvetydig fordi tweens sosialt sett befinner seg mellom familien og jevnaldrende, og mellom det å være avhengig og selvstendig (Sørensen 2014, 1, 8; Cook og Kaiser 2004; Johansson 2010; Tuft 2011). Som rådgiver i Blå Kors, Ingeborg Ørjasæter, beskriver i boken *Fokus: Tweens. Trosopplæring for 9–13-åringer* (2017), peker tweens på «perioden mellom den tidlige og leikande barndommen og den eldre 'kule' tenåringsfasen» (Ørjasæter 2017, 7). Samtidig er det et poeng å ikke fokusere for mye på at tweens er i en mellomfase, men heller vektlegge det som kjennetegner tweens der de er nå med tanke på livssituasjon (se Sørenssen 2014, 9–10).

Det er stor forskjell mellom de yngste og de eldste i tweens-kategorien. De yngste er fortsatt mest barn og opptatt av lek. Disse ser ofte opp til tweens som er eldre. Eldre ønsker derimot å løsrive seg fra rollen som barn og streber mot tenåringsrollen. Denne eldre gruppen kan snakke med venner om temaer som homofili, kjærlighet og sex, men samtidig oppføre seg som barn hjemme (Ørjasæter 2017, 7). Kategorien tweens er altså en relativt vid kategori med tanke på forskjellene mellom de yngste og de eldste.

Identitetsdannelse og sosialisering har tidligere vært knyttet til skolen og hjemmet. Nå har det digitaliserte oppvekstmiljøet bidratt til å endre identitetsdannelsen og sosialiseringen hos tweens (Gjelsten og Simonnes 2007, 61–62). Tweens er med andre ord preget av å ha vokst opp i en tid der mobiltelefoner og internett er en integrert del av hverdagen (jf. Rasmussen 2011, 27).

Ørjasæter går inn på ulike sider ved det å være en tween i dagens samfunn og utfordringer de kan støte på. Tweens kan kjenne på et sterkt press fra andre om å «passe inn». Selvtilliten deres har ikke vært lavere enn det den er i dag, mener Ørjasæter. Dette kan skyldes ulike forhold, som uoppnåelige idealer eller rollemodeller. Mange har allerede i tweens-alderen hatt erfaringer med pornografi. Dessuten blir temaer knyttet til seksualitet stadig mer aktuelt. Kropp og utsende får et større fokus. Det vektlegges at i møte med tweens er det viktig å gjøre ting på deres premisser, samtidig som en gir dem en følelse av trivsel og opplevelse av gode relasjoner (Ørjasæter 2017, 11).

Denne rapporten tilnærmer seg tweens gjennom å undersøke hva voksne ansatte og frivillige i en kristen sammenheng mener at barn i denne aldersgruppen trenger av formidling og læring. En slik tilnærming kan kritiseres for å ikke ta hensyn til barnas egne vurderinger og opplevelser. Men som vi argumenterer i rapporten, trenger vi innsikt i hvordan kirker og kristne organisasjoner jobber mot

tweens som gruppe og hva slags tenkning det er om tweens fordi dette er et temaområde det finnes lite forskning på. Et slikt kunnskapsgrunnlag som denne rapporten utgjør vil derfor være et nyttig skritt mot en økt bevisstgjøring og faglig forbedring av arbeidet rettet mot tweens.

2.2 NETT- OG DATABRUK, SEKSUALITET OG RUS BLANT UNGE I NORGE

Nett- og databruk

Det er liten tvil om at mye har endret seg på kort tid når det kommer til barns forhold til medier. I dag er medier en naturlig del av de unges hverdag. Fra fortrinnsvis å være en tilskuer, er barn nå selv aktive i å produsere og formidle medieinnhold (Liestøl 2016, 5). I 2018 har nesten alle barn allerede ved tiårsalderen tilgang til en mobil, og blant ni til elleveåringene har andelen som har en smarttelefon økt fra 67 prosent i 2014 til 87 prosent i 2018 (Medietilsynet 2018, 12–13). Mye tid går med til mobilbruk. På spørsmål om hvor mange timer unge i alderen ni til 18 år brukte på diverse aktiviteter dagen før, svarte nesten halvparten at to timer eller mer hadde gått til mobilbruk. Men for barna i alderen ni til elleve år er det vanligere å være sammen venner enn å bruke mobilen, i motsetning til eldre barn (Medietilsynet 2018, 14, 21).

Det er tydelige kjønnsforskjeller når det kommer til (data)spilling og bruk av sosiale medier. Mens gutter fortrinnsvis spiller spill, er jentene fra tolvårsalderen mer opptatt av sosiale medier. Riktignok er kjønnsforskjellen når det kommer til spill og bruk av sosiale medier størst blant 12–14-åringene og 15–16-åringene (Medietilsynet 2018, 21).

Med mye bruk av medier blant barn og unge kan det komme utfordringer, slik som seksuelle krenkelser. Medietilsynets Barn og medier-undersøkelse fra 2018 viser at seksuelle krenkelser også skjer digitalt. 18 prosent av barn og unge i alderen 13–18 år har opplevd uønskede seksuelle kommentarer på nett det siste året. Særlig gjelder dette jenter, der 26 prosent melder om at de har mottatt seksuelle kommentarer på internett som var sårende, ubehagelige eller truende. Sammenlignet med 2016 har det imidlertid vært en nedgang i andelen 15–16-åringer som har opplevd uønskede seksuelle kommentarer. For 13–14-åringene har derimot andelen som har fått ubehagelige, sårende eller truende kommentarer på nett holdt seg noenlunde stabil fra 2016 til 2018 (Medietilsynet 2018, 5, 64). I Barneombudets rapport om seksuelle krenkelser blant ungdom fra 2018 fremheves det at forebygging og håndtering av seksuelle krenkelser burde bli en tydeligere del av opplæringen av digital dømmekraft. Her sies det at ungdoms digitale dømmekraft må styrkes (Barneombudet 2018, 34–35).

Internett har økt tilgangen til pornografi og med det også bruken av pornografi. 42 prosent blant unge mellom 13 til 18 år har sett nettporno og fenomenet øker med alder. Særlig er det å se porno på nett utbredt blant gutter. Blant 13-åringene er det 31 prosent gutter som bekrefter at de har sett nettporno, mens det samme er tilfelle for seks prosent av jentene. Det betyr at flere unge ser på porno før de har nådd den seksuelle lavalderen. Den vanligste måten å komme i kontakt med nettporno, er ved at de unge selv oppsøker det (Medietilsynet 2018, 3, 46–47).

Seksualitet

Det har blitt fremmet et behov for å snakke mer om seksualitet blant unge og at dette bør gjøres i en tidligere alder enn det som i dag gjerne er tilfelle (se Botvar og Gresaker 2015, 32; Mossige og

Stefansen 2016; Barneombudet 2018). I regjeringens Jeløya-erklæring kommer det fram at regjeringen ønsker å fokusere på seksualitet og grensesetting som tema allerede i barnehagen (Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre 2018). I Barneombudets rapport om seksuelle krenkelser blant ungdom fra 2018 kommer det fram at ungdom etterlyser samtaler om seksuelle krenkelser. Det fortelles om mangler når det kommer til kunnskap om seksuelle krenkelser, regelverk og grensesetting (Barneombudet 2018, 36).

Et slikt uttalt behov må nok sees i sammenheng med utbredelsen av seksuelle krenkelser. I tillegg til de rapporterte digitale krenkelsene omtalt over, finner NOVA-undersøkelsen *Vold og overgrep mot barn og unge* fra 2015 at 29 prosent av jenter og syv prosent av gutter har opplevd minst en form for seksuell krenkelse i oppveksten (Mossige og Stefansen 2016, 77–78). Det er altså flere jenter enn gutter som blir utsatt for seksuelle krenkelser. I spørsmålet om hvem som var utøver den første gangen de var utsatt for en seksuell krenkelse oppga over halvparten «venn, kjæreste, bekjent». Mange seksuelle krenkelser ble utført av jevnaldrende mot jevnaldrende (Mossige og Stefansen 2016, 86–88).

Et sentralt tema i kristne sammenhenger har vært hvilken rolle kirkelige miljøer skal ha for formidling om seksualitet. Rapporten «*Vi hjelper dem til å ta egne gode valg.*» *Kristent ungdomsarbeid på rus- og seksualitetsfeltet* (Botvar og Gresaker 2015, 27, 32), som den foreliggende rapporten til dels bygger på, finner at 62 prosent blant ledere i utvalgte kristne organisasjoner underviser unge om seksualitet og samliv. Selv om mange mener at kirker og kristne organisasjoner bør begynne med formidling om seksualitet til barn fra de er 11 til 13 år, er det særlig i konfirmasjonstiden dette først tas opp.

Ungdommens kirkemøte (UKM) i Den norske kirke vedtok i 2018 at de ønsker at kirken skal snakke om seksualitet med fokus på temaene makt, grenser, porno og trygge rom i kirken. Bakgrunnen for et slikt behov er #metoo-kampanjen og plassen og rollen pornografi har for ungdommer (UKM 2018). Formidlingen må være «drøftende, åpnende, ikke-moraliserende og invitere til refleksjon hos de som deltar», ble det sagt (Tjellaug 2018; Bergem 2018). Et av spørsmålene som ble diskutert på Ungdommens Kirkemøte var om konfirmasjonsalderen er tidlig nok for å samtale om disse emnene, eller om de bør adresseres enda tidligere (UKM 2018).

Rus

Det er et flertall av ungdommer i Norge som debutterer med alkohol før de er fylt 18 år (Folkehelseinstituttet 2018). De unges bruk av alkohol har allikevel hatt en nedgang de siste årene i Norge. Det er likevel fortsatt mange som drikker alkohol i den siste delen av tenårene. Ungdata-undersøkelsene fra 2016, 2017 og 2018 viser at det varierer mye i hvor gamle ungdom er når de drikker for første gang. Tre til fire prosent har vært beruset i begynnelsen av tenårene. Denne prosenten øker betraktelig med alderen, der 75 prosent av avgangselevne på videregående skole har vært beruset (Bakken 2016, 82–83; 2017, 96–97; 2018, 58). Siden 1996 har alkoholbruken blant ungdom i Oslo gått betydelig ned, fra 45 prosent blant ungdom som hadde vært beruset til 25 prosent i 2018. Selv om alkoholbruken går ned, øker bruken av andre rusmidler som hasj og marihuana (Bakken 2018, 58–60). I rapporten *Bruk av rusmidler og tobakk blant 15-16 åringer* (Bye og Skretting 2017) kommer det fram at ungdommer har en oppfatning om at det er en risiko knyttet til det å drikke alkohol, uansett om det er snakk om daglig inntak eller det å drikke en betydelig mengde i helgene. I 2015 oppga åtte av ti 15–16-åringer at de hadde fått en eller annen form for regel om bruk av alkohol av foreldre eller foresatte. To av ti rapporterte imidlertid om at de har drukket alkohol sammen med foreldre eller foresatte. I sammenlikning med andre europeiske land befant norske 15–16-åringer seg i det nedre sjiktet når det

gjelder å ha drukket noen gang de siste tolv månedene og de siste 30 dagene og å ha vært tydelig beruset (Bye og Skretting 2017, 4). Når norske ungdommer først drikker, drikker de temmelig mye. Dette gjør at norske tenårings drikkevaner skiller seg ut sammenliknet med andre land i Europa (Folkehelseinstituttet 2018).

Rapporten «*Fra vann til vin?*» *Bruk av rusmidler blant aktive i kristne ungdomsmiljøer* fra 2012 kom frem til at nesten halvparten av ungdommene under 18 år har smakt alkohol (Botvar og Urstad 2012, 6). Aktive kristne begynner allikevel jevnt over senere enn andre med alkohol. Et avholdsstandpunkt er ikke lenger det vanligste blant aktive kristne, men heller et måteholdsstandpunkt (Botvar og Urstad 2012, 38). Formidling om rus er imidlertid mindre utbredt enn det som er tilfelle for seksualitet i kristne miljøer. Selv om flesteparten av lederne i kirker og kristne organisasjoner mener at rus bør tas opp for barna fra de er ni år, er det fortrinnsvis når barna er 14–15 år at det faktisk gjøres (Botvar og Gresaker 2015, 27, 32).

I 2012 kom Ungdommens kirkemøte (UKM) i Den norske kirke frem til et vedtak som omhandlet alkohol og rus i kristne miljøer. Ungdommens kirkemøte oppfordret menigheter og organisasjoner knyttet til Den norske kirke og ta utfordringene rundt alkohol alvorlig og å gi rom og hjelp til å ta bevisste rusvalg. Å tilby kirkelige ansatte etterutdanning om rusproblematikk var en videre oppfordring. De så behovet for et økt fokus på utviklingen av undervisnings- og ressursmateriell knyttet til bevisstgjøring av konfirmanter, ungdomsledere og ungdommer generelt i alkoholspørsmål (UKM 2012).

I rapporten *Livsmestring i skolen* (2017) ser Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) på hva elever i 12 og 13 årsalderen oppgir som utfordringer i hverdagen. Noen av utfordringene som ikke kom tydelig fram blant ungdommene var rus og avhengighet. En grunn for dette kan være at målgruppen selv ikke ennå har en bevissthet rundt dette eller ser at rus representerer en utfordring. Rapporten peker på at første erfaring med rus eller rusmidler i tolv og 13-årsalderen er en konsekvens av gruppepress (Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) 2017, 24).

2.3 LIVSMESTRING OG LIVSTOLKNING

Som nevnt tidligere løftes livsmestring fram som et sentralt begrep både i kristne settinger og i skolen. Kirken var tidlig ute med livsmestringsperspektivet, og skolen synes nå altså å ha kommet etter. Livsmestring handler om å gi barn og unge kompetanse og ferdigheter til å beherske livet, slik at de kan delta i fellesskap og senere kan ta del i arbeidslivet (jf. LNU 2017, 2).

Undersøkelsen *Livsmestring i skolen* (LNU 2017) viser til hvilke utfordringer det finnes blant tolv og 13-åringer. Flere av barna fremhever press og stress i hverdagen som en betydelig utfordring. En bekymring for mange var prestasjonspress i form av karakterer, lekser og fremføringer. Flere pekte på mangel på tid i hverdagen og at dette gjorde det vanskelig å strekke til mellom fritidsaktiviteter, familie, skole og venner. Barna føler også på et perfeksjonsjag i forhold til kropp, klær og utseende. En videre utfordring er relasjoner til venner og konflikter i den sammenheng. Vanskelige forhold i hjemmet ble også fremhevet som utfordrende. Høyt konfliktnivå med søsken og foreldre ble pekt på her (LNU 2017, 15).

I den overnevnte rapporten om livsmestring i skolen (LNU 2017) kommer det fram at elever trenger mer kunnskap om konsekvenser knyttet til ulike handlinger på sosiale medier. Dette er viktig for at de

skal kunne mestre hverdagen. Grensesetting og normdannelse er betydningsfulle ferdigheter i den forbindelse. For å mestre utfordringene med sosiale medier, er trygghet på egen identitet og egne verdier helt sentralt. Dette gjelder også for prestasjonspress. I denne sammenheng er det viktig med kunnskap om press og stressmestring. Å være trygg på seg selv og sine egne verdier kan også motvirke dårlig selvfølelse og dårlig selvilde. For å mestre kroppspress, er det avgjørende å få en forståelse av hva som er en normal kropp. Da unge i dag møter uopnåelige idealer på internett og andre plattformer må disse idealene utfordres og ulike kroppsformer normaliseres. Selvfølelsen henger tett sammen med utseende. I rapporten fremheves det at elever trenger mer kunnskap om seksualitet og normer knyttet til dette. Kunnskap om hva sex er, egne grenser, forventninger til sex, press om sex, følelser og psyke og seksualitet trekkes frem som viktig. Kunnskap om identitet og det å være seg selv pekes på som avgjørende. En grunnleggende trygghet på egen identitet gjør at det er lettere å takle andre utfordringer. I rapporten pekes det på at mestring av utfordringer på et tidlig stadium er forbyggende for mer alvorlige problemer senere i livet. Mestringskompetanse gjør også at unge er mer fornøyd med seg selv (LNU 2017, 34–42).

Livsmestring knyttes til lignende temaer i Den norske kirkes trosopplæringsplan, med kropp, selvilde og identitet, vennskap og relasjoner, selvstendighet og tilhørighet, kjærlighet, seksualitet og samliv, fysisk og psykisk helse, følelser og grenser som definerte temaområder (Kirkerådet 2010, 17). I planen sies livsmestring å handle «om å kunne møte livet i gode og onde dager. Å ha tro på egne ressurser og håp for framtida. Å være skapt og elsket av Gud gir grunnlag for et slikt håp» (Kirkerådet 2010, 14).

Nært knyttet sammen med livsmestring i kontekst av Den norske kirke er en kristen livstolkning. Her skiller altså kirken seg fra skolen ved å koble livsmestring til et religiøst perspektiv og fremmer denne koblingen som vesentlig for å kunne takle livets utfordringer. Kristen livstolkning forklares som

å forstå seg selv og tilværelsen i lys av relasjonen til Gud, seg selv, andre mennesker og i forhold til resten av skaperverket. Dette kan gi utrustning til å leve livet i hverdag og høytid, i sorg og glede, i krise og oppbrudd, alene og i fellesskap. (Kirkerådet 2010, 14)

En kristen tro betraktes således som en ressurs for å finne løsninger på livets prøvelser, på det å mestre livet (Harsem og Jordheim 2011, 15).

I denne rapporten er vi opptatt av hvorvidt formidlingen som foregår til tweens bidrar til læring som bygger opp under livsmestring og en kristen livstolkning. Dette temaet behandles særlig i kapittel 0.

3. DATA OG METODE

Denne rapporten er basert på en kvantitativ spørreskjemaundersøkelse og kvalitative intervjuer blant ansatte og frivillige i kirker og kristne organisasjoner med et formidlingsansvar overfor barn og unge. I prosjektet inngår kirker og kristne organisasjoner som er med i Blå Kors-nettverket. Ikke alle organisasjonene benytter begrepene tweens og trosopplæring, men alle driver kristent arbeid som omfatter den aktuelle aldersgruppen.

Det er en fordel å kombinere tallmateriale med et kvalitativt datamateriale fordi en da både kan gi en tallfestet oversikt over innhold og utbredelsen av formidlingstiltak rettet mot tweens samtidig som intervjuene bidrar til å nyansere og gi en bredere forståelse av hva som kjennetegner den kristne formidlingen til barn, hva som legges i begreper som livsmestring og livstolkning og generelt holdninger til hva slags læring barn trenger i dag og kirkens rolle i dette.

Innsamlingen av det kvantitative materialet foregikk i forkant av gjennomføringen av intervjuene. Spørreskjemaundersøkelsen ble foretatt våren 2018 mens intervjuene tok sted fra mai til og med august 2018.

Studien er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD) og følger tilsynets kriterier for datainnsamling, presentasjon av data og oppbevaring av datamateriale.

3.1 DET KVANTITATIVE MATERIALET

Datainnsamlingen

Blå Kors Norge har skaffet epostlister til ledere for barnearbeidet i de aktuelle kristne organisasjonene. Disse fikk tilsendt en internettbasert spørreundersøkelse lagd gjennom programvaren Questback. KIFO har stått for utsending og purring til de fleste av organisasjonene. Noen av organisasjonene, fire frikirker, ønsket selv å stå for utsendingen av eposter med lenke til spørreskjemaet. I dette tilfellet har ikke KIFO tilgang på beregninger som viser oppslutningen om undersøkelsen.

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet 15. mars til 31. mai 2018. Den samlede svarprosenten for de organisasjonene KIFO sendte ut til, er 30 prosent. Blant organisasjonene varierer oppslutningen fra 24 prosent til 50 prosent. Totalt fikk vi svar fra 526 respondenter i den kvantitative studien. Nærmere halvparten (45 %) av respondentene er tilknyttet KFUK-KFUM-speiderne, der adresselistene var omfattende og dekte hele landet. Den store andelen speiderledere i undersøkelsen gjør at vi må være oppmerksom på at synspunktene som kommer fra denne gruppen kan komme til å prege resultatene i for stor grad. Når resultatene presenteres vil vi derfor redegjøre for om denne gruppen skiller seg vesentlig ut i forhold til det øvrige materialet. Samtidig innebærer omfanget av speideraktiviteter at mange tweens omfattes av dette arbeidet. Det er ikke vanlig å tenke på speideraktiviteter som trosopplæring. Selv om speiderarbeidet er kontinuerlig og for mange går over flere år, så vil likevel mange være mer sporadisk innom. Speiderarbeidet til KFUK-KFUM samarbeider med menigheter og arrangerer tidvis gudstjenester i kirker eller ute i naturen. Turer og leirer utgjør en stor del av virksomheten. Denne typen utendørsaktiviteter er heller ikke uvanlige hos andre kristne organisasjoner som jobber med tweens.

Spørsmålene i undersøkelsen er inspirert av undersøkelsen som ble brukt i prosjektet som resulterte i rapporten «*Vi hjelper dem til å ta egne, gode valg*». *Kristent ungdomsarbeid på rus og seksualitetsfeltet* (Botvar og Gresaker 2015), men tilpasset tweens-arbeidet og noe bredere temaområder (se spørreskjemaet i appendiks).

Kjennetegn ved utvalget

Følgende organisasjoner eller kirkelige grupper inngår i undersøkelsen:

- Trosopplærere fra syv bispedømmer i Den norske kirke (Møre, Nidaros, Nord-Hålogaland, Stavanger, Bjørgvin, Tunsberg og Borg)
- Søndagsskoleforbundet
- KFUK-KFUM
- KFUK-KFUM Speiderne
- Indremisjonsforbundet Ung
- Misjonskirken Ung
- Ung baptist
- Pinsevevnnene (PBU)
- Frikirken
- Normisjon
- Det norske misjonsselskap (NMSU)
- Kristen Idrettskontakt (KRIK)

Når vi ser på hvilken kirkelig eller organisatorisk tilknytning respondentene har, gir det rom for å operere med fire hovedgrupper i materialet. For å finne fram til disse, startet vi med de som oppgir medlemskap i en frikirke eller en organisasjon med en fri stilling i forhold til Den norske kirke. Her inngår Den evangelisk-lutherske frikirke, Norsk Luthersk Misjonssamband, Indremisjonsforbundet, Pinsevevnnene, Baptistene, Misjonskirken samt Søndagsskoleforbundet. Deretter samlet vi de som oppgir at de tilhører en organisasjon med en klar tilknytning til Den norske kirke. Her inngår Normisjon, KRIK, Det norske misjonsselskap samt KFUK-KFUM. Medlemmer av KFUK-KFUM Speiderne er klassifisert som egen gruppe, selv om denne gruppen egentlig går inn under organisasjoner med en tilknytning til Den norske kirke. Valget om å skille ut speiderne er tatt fordi disse utgjør en så stor andel av respondentene, som pekt på over. Den siste gruppen utgjøres av de som kun oppgir at de er medlem av Den norske kirke, uten altså å være med i noen av organisasjonene. Dette gir følgende fordeling i materialet, se Tabell 1.

Tabell 1 Oversikt over respondentenes kirke-/organisasjonsmedlemskap

Kirkelig tilknytning	Antall	Andel
Frikirke/organisasjon i fri stilling	82	15 %
Kristen organisasjon tilknyttet Den norske kirke	78	14 %
KFUK-KFUM-speiderne	235	45 %
Den norske kirke (kun denne nevnt)	128	24 %
Uklassifisert	4	1 %
Totalt	527	100 %

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Det er denne inndelingen vi bruker i rapporten (bortsett fra de uklassifiserte) når vi presenterer funnene. Fordi gruppestørrelsene er så ulike er det hensiktsmessig å synliggjøre prosentandelene innenfor hver enkelt kategori.

Hovedvekten av respondentene er kvinner, med minimum tre års høyere utdanning og har et frivillig kirkelig verv (se Tabell 2). Størsteparten av utvalget bor videre i en by, og flest på Vestlandet eller Sørlandet.

Tabell 2 Kjennetegn ved utvalget. Sosiale kategorier og kirkelig/organisatorisk medlemskap

	Antall	Andel
Kvinne	339	66 %
44 år eller yngre	274	52 %
45 år eller eldre	252	48 %
Full/tilnærmet full stilling	178	34 %
Høyere utdanning 3 år +	402	78 %
Fullført høyere utdanning innenfor teologi eller religionsfag	154	34 %
Trosopplærer eller tilsvarende	159	34 %
Frivillig kirkelig verv	326	62 %
Bor i by	322	62 %
Østlandet	188	36 %
Vestlandet og Sørlandet	251	48 %
Trøndelag og Nord-Norge	82	16 %
Medlem av Den norske kirke	128	24 %
Medlem av frikirke/organisasjon utenfor Den norske kirke	82	15 %
Medlem av en organisasjon tilknyttet Den norske kirke	78	14 %
Medlem av KFUK-KFUM speiderne	235	45 %
Medlem av annet	4	1 %
N	455– 527	

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

I analysen har vi, som nevnt over, vært opptatt av å se på eventuelle forskjeller mellom de ulike kirkene og organisasjonene. Ellers ser vi også tidvis, der det er aktuelt og hvis vesentlige forskjeller gjør seg gjeldende, på forskjeller mellom kjønnene, alder (de som er 44 år eller yngre sammenlignet med de som er 45 år eller eldre), frivillig/ansatt, by/land, landsdel (Østlandet, Sør- og Vestlandet, Trøndelag og

Nord-Norge) og utdanning (religionsfaglig/teologisk utdanning sammenlignet med øvrige utdanninger). Disse kategoriene er uavhengige variabler eller forklaringsvariabler. Det er disse vi bruker til å forklare variasjon i de avhengige variablene – eller effektvariablene som skal gi oss svar på våre problemstillinger knyttet til type tiltak og formidling rettet mot tweens i kirker og kristne organisasjoner, innholdet i formidlingen, målene for formidling og videre hva slags læring tweens trenger.

Respondentene blir omtalt som ledere eller formidlingsansvarlige i rapporten.

3.2 DET KVALITATIVE MATERIALET

Det kvalitative materialet består av intervju med fem personer som har eller har hatt formidlingsansvar for barn og unge. Flesteparten har lønnet stilling, mens én er frivillig i tweens-arbeidet i sin kirke. Forslag til mulige informantene kom gjennom Blå Kors og vi tok direkte kontakt med de det var aktuelt å snakke med. Snøballmetoden ble også brukt som rekrutteringsstrategi ved at personer som ikke hadde mulighet til å stille opp foreslo andre relevante personer. Til slutt endte vi opp med fem personer, tre kvinner og to menn, med mye relevant erfaring med tweens-arbeid. Disse er (her gjengitt med fiktive navn):

- Anne arbeider i full stilling som familiearbeider og pastor i en frikirke. Hun har dessuten tidligere erfaring fra en stilling i Den norske kirke.
- Siri jobber deltid med trosopplæringstiltak i Den norske kirke.
- Lisa er barne- og familiepastor i full stilling i en frikirke.
- Lars er frivillig med ansvar for formidling til tweens i en frikirke.
- Magnus jobber nå i Den norske kirke og har tidligere jobbet i ulike stillinger med ansvar for formidling til tweens, både i Den norske kirke og i en kristen organisasjon tilknyttet Den norske kirke.

Alle informantene bor og jobber på Østlandet.

Intervjuene ble gjennomført med én og én informant der en eller to av forskerne deltok. Alle intervjuene ble gjennomført i KIFOs lokaler bortsett fra ett som foregikk som en videosamtale over internett via Skype. Intervjuene varte i cirka 1,5 til to timer. Intervjusamtalene var semistrukturerte der vi i alle intervjuene fulgte den samme intervjuguiden. Enkelte spørsmål ble riktignok revidert underveis i datainnsamlingen ut fra erfaringer om hva som fungerte godt og hva som fungerte mindre godt. En utfordring var for eksempel det å få informantene til å snakke om begrepene livsmestring og livstolkning fordi de oppleves som abstrakte og fordi de ikke for alle er like godt innarbeidet.

Generelt tok intervjusamtalen for seg følgende temaer: informantenes bakgrunn og i hvilken grad formidling til barn og unge er del av informantenes stilling eller verv. Dessuten bad vi om beskrivelser av tiltakene rettet mot tweens i informantens menighet eller organisasjon, hva som er viktig i utformingen av tiltak for tweens og målene og visjonene med dette type arbeidet. Videre var vi opptatt av hvorvidt seksualitet, nettbruk, gaming, digitale medier og rus tematiseres i formidlingen til tweens, og eventuelt hvordan dette snakkes om. Vi spurte også informantene om hvordan en best kan bidra til livsmestring og kristen livstolkning blant tweens. Informantene ble dessuten stilt spørsmål om utfordringer knyttet til arbeidet med tweens og om de har opplevd å måtte melde fra om bekymringer

om barn. Intervjuguiden var basert på spørsmålene vi stilte i en tidligere studie om formidling til unge i kirker og kristne organisasjoner (Botvar og Gresaker 2015), men i en videreutviklet form tilpasset dette prosjektets problemstillinger. Intervjuguiden er lagt med i appendiks.

Analysen av det kvalitative materialet er tematisk og følger i hovedsak presentasjonen av funnene fra den kvantitative spørreundersøkelsen.

Vi har anonymisert intervjudataene ved å gi informantene nye navn og ved å ikke presentere informasjon som kan være gjenkjennende for andre. Vi har likevel valgt å nevne hvilken organisasjon informantene er tilknyttet fordi dette utgjør en vesentlig bakgrunnsvariabel i det kvantitative materialet.

4. FORMIDLING TIL TWEENS

Dette kapittelet gir et oversiktsbilde over formidlingen som foregår for tweens i kirker og kristne organisasjoner. Vi ser nærmere på utbredelsen av denne type formidling og de strukturelle og formmessige sidene med fokus på type tiltak, hvem som deltar, hvor formidlingen foregår, samarbeidsformer i formidlingen og hvilke metoder og undervisningsmateriell som tas i bruk.

4.1 TILTAK OG FORMIDLING RETTET MOT TWEENS – UTBREDELSE OG FORMER

Barn i alderen ni til elleve år er den gruppen aller flest av de ansatte og frivillige i kirker og kristne organisasjoner forholder seg til i sin formidling til barn og unge (se Tabell 3). Samtidig det også ganske mange som formidler til tolv og 13-åring.

Tabell 3 Hvilke aldersgrupper forholder du deg til når du formidler til barn og unge? Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (flere svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Under 9 år	64	85	78	80	44
9–11 år	86	87	95	90	80
12–13 år	80	84	84	80	76
14–15 år	62	68	48	53	67
16–18 år	41	49	28	41	41
N	520	126	81	76	233

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Flesteparten av respondentene deltar ukentlig eller månedlig på tiltak rettet mot tweens. Blant de ansatte og frivillige i Den norske kirke, bidrar hovedvekten sjeldnere, det vil si flere ganger i året.

Det finnes et forholdsvis bredt spekter av typer tiltak som unge i tweens-alder kan delta på i regi av kirker og kristne organisasjoner. Særlig utbredt blant respondentene er speidermøter, leirer og overnattinger enten ute eller i kirken (se Tabell 4).

Tabell 4 Type tiltak som ansatte og frivillige i kirker og kristne organisasjoner har vært med på å arrangere. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (flere svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Speidermøter	53	17	18	17	96
Leir	51	36	49	36	65
Overnattingstur	48	21	35	24	74
Overnatting i kirken (f.eks. Lys Våken, Tårnagent)	44	71	31	73	24
Gudstjeneste/forsamlingsmøte for og med tweens	36	44	37	49	27
Tweens-klubb	24	30	50	37	6
Søndagsskole, misjonsklubb eller lignende	23	19	62	32	8
Sports-/friluftaktiviteter	22	9	24	17	29
Kor	14	20	19	32	3
Annet	13	23	13	17	6
N	499	117	78	75	225

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

For KFUK-KFUM-speiderne er det naturligvis speidermøter, leir og overnattingsturer som er vanligst. Ansatte og frivillige i Den norske kirke og i andre kristne organisasjoner benytter seg på sin side mest av overnatting i kirken, som trosopplæringstiltaket Lys Våken. I frikirkene er det fortrinnsvis søndagsskole, misjonsklubb eller lignende samt tweens-klubb og leir som er laget spesielt for barn mellom 9 og 13 år. I det åpne kommentarfeltet angir respondentene også andre former for tiltak de har arrangert for tweens. Her nevnes for eksempel trosopplæringstiltak som ikke innebærer overnatting i kirken, bibelkurs og egenkomponerte arrangement som foregår ukentlig eller månedlig.

I det kvalitative materialet blir det fortalt om mange ulike tiltak for barn i kirkelig sammenheng. De fleste av de omtalte tiltakene er direkte rettet mot tweens. Også her nevnes overnattingsfester som for eksempel Lys våken, i tillegg til Den norske kirke-arrangementet Kode B, som er en samling for tweens med fokus på Bibelen, søndagsskole, leir, kino, bibelfest for tweens, pysjamasfest for jenter, bønnesamling for tweens og barnekor. Av de kontinuerlige tiltakene foregår flere av dem en gang i måneden. Andre opplegg foregår ukentlig.

De formidlingsansvarlige mener at det skal være gøy for tweens å være i kirken. Av den grunn blir det lagt mye vekt på lek i trosopplæringen.

I intervjuet fortalte Anne som jobber i en frikirke om de ulike tilbudene rettet mot tweens. Et eksempel er en leir for fjerde til syvendeklassinger, der mange kristne trossamfunn er med. Et annet tilbud er en tweens-klubb, som foregår en gang i måneden. I frikirken der Anne jobber følger de Levende tro-planen. Målet er å ha hele livsløpet i planen, men hun selv har kun ansvar for barnedelen av opplæringen. Hun legger mye vekt på det sosiale fokuset i opplegget med tweens:

Ja, vi har en veldig kort andakt, og så er det mest sosialt fokus (...) Det er mye felles lek og gøyale konkurranser og sånn. Og så er det kiosk og mat – så det er fokus på at det skal være gøy å være i kirka.

Hovedfokuset i formidlingen av tweens er at det skal være gøy, derfor er det mest fokus på det sosiale og fellesskapet. Samtidig er tillitten til menneskene i kirken viktig å få frem i formidlingen, ifølge Anne. Hun sier: «Og at de [barna] skal få en sånn opplevelse av at de menneskene som er i kirka er veldig ålreite. Det er kanskje den hovedgreia jeg jobber med, at du skal se, høre og være til stede for barna».

Anne forteller også om et konkret opplegg hun har for at tweens skal bli kjent med Bibelen:

Når de kommer inn så får de en kjærlighet på pinne, og på den kjærligheten så er det en bitteliten tråd som det henger et av bibelversene på. Det er for at de skal kjenne igjen noen bibelvers. (...) Vi ønsker velkommen – så deles de i lag, for de som har det ene bibelverset går på et lag, og de som har det andre går på det andre laget. Og så får de alle disse ordene delt i masse små lapper, og så er det en superkonkurranse hvor de skal løpe fram og tilbake og hente en eller annen lapp, og så er det om å gjøre å bli først ferdig, og vi heier.

Gjennom dette opplegget knytter hun trosopplæring om Bibelen sammen med lek og moro. Flere av informantene mener at dette er viktig for å få tweens engasjerte.

Lars er frivillig i en frikirke og forteller om opplegget de har for tweens der:

Vi er så heldig i [menigheten] at vi har en gymsal, som vi pleier å bruke litt. Man er med på første del av gudstjenesten, og så går vi ned i gymsalen, og der har vi litt leker eller basket eller sånn. Og så har vi et ganske nyoppusset litt kjellerstueaktig [lokale], hvor vi sitter i en sofa og ser litt på film og prater litt.

I tillegg til lek og visning av film deltar barna altså på gudstjeneste før de samles til en egen tweens-gruppe. Flere av informantene forteller at tweens deltar på første del av gudstjenesten, før de har sine egne opplegg. Blant informantene kommer det frem at det er en stor variasjon i hvordan formidlingen for tweens blir gjennomført som antageligvis har å gjøre med at de kommer fra ulike kirker og kristne organisasjoner med sine pedagogiske opplegg og tweens-tilpassede tiltak. Det som synes å være felles for alle er at lek er en stor del av formidlingen. Når det undervises i Bibelen eller andre kristne emner inkorporeres ofte lek, for å gjøre det lettere tilgjengelig for tweens.

Et viktig element for et vellykket tweens-arbeid, er at det er en kontinuerlig kontakt slik at det er godt grunnlag for å bygge relasjoner, ikke bare mellom de voksne og barna, men også barna imellom. Dette er viktig for at tweens skal føle seg trygge i formidlingssituasjonen, fremheves det i noen av intervjuene. Slike relasjoner er enklere å etablere når det er den samme lederen som har formidlingen. Lisa (frikirke) peker på at hyppigheten på samlinger for tweens er viktig for relasjonsbygging. Hun sier: «Når det går en måned imellom hver gang, så er det nesten klin umulig å bygge relasjoner». For å sikre denne kontinuiteten og for å skape gode relasjoner, begynte de i Lisa sin menighet med et ukentlig opplegg.

I rapporten *Livstolkning og livsmestring. Et hefte til inspirasjon til trosopplæringsarbeid!* (Harsem og Jordheim 2011, 7, 53–54) pekes det nettopp på at tidsavgrensede tiltak ikke skaper det beste grunnlag for å utruste de unge med kompetanse og ferdigheter for å kunne mestre de utfordringene livet byr på og for å bygge opp og utvikle en kristen livstolkning.

Hvor mange og hvem deltar på tiltak for tweens?

Informantene forteller om en stor variasjon i hvor mange som deltar på tiltakene for tweens. Siri som jobber i Den norske kirke mener å ha et titalls faste deltakere, mens Lisa fra en frikirke forteller at det er 50 faste deltakere. Flere nevner at barna tar med venner. Under intervjuene kom det fram at flere av barna som deltar på samlinger for tweens ikke nødvendigvis selv er medlem eller aktiv i den aktuelle kirken. Anne som arbeider i en frikirke forteller at det for eksempel er slik at besteforeldre tar med barnebarn på tiltakene i kirken, hvis foreldrene ikke er kristne. Noen få av barna i hennes menighet har en annen kirkelig tilhørighet, men er likevel med på tiltakene. Siri fra Den norske kirke opplever at det

er vanlig at venner blir med på oppleggene. Dette kan også innebære at muslimske barn deltar. Lisa snakker samsvarende om at det hender at tweens med annen religiøs tilhørighet og som ellers ikke går i kirka deltar. Lisa mener at mange kommer på oppleggene fordi de er med venner. Også Magnus opplevde da han jobbet med tweens i Den norske kirke at «mange av de som var med på disse breddetiltakene ikke var med på så mye ellers i kirka». I Den norske kirkes trosopplæring er det å nå bredt ut til medlemmene viktig og en slik målsetting kan nettopp gi utslag i at ikke alle som deltar nødvendigvis ellers er aktive i kirken.

Når det kommer til kjønn, viser den kvantitative undersøkelsen at det er en tendens i at det er flere jenter enn gutter som deltar. Det vanligste er riktignok at det er en jevn kjønnsfordeling på tweens-samlingene.

Tabell 5 Den typiske kjønnsfordelingen i tweens-gruppa. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Omtrent like mange jenter og gutter	55	56	50	48	58
Flest jenter	26	34	28	44	15
Flest gutter	16	9	21	8	21
Delt i jente- og guttegrupper	3	1	1	0	6
Total	100	100	100	100	100
N	499	117	78	75	225

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Informantene har valgt i visse tilfeller å dele barna i grupper basert på kjønn for å gjøre aktiviteter som anses som mer passende for jenter eller for gutter. Anne som jobber i en frikirke forteller at det er hensiktsmessig med en kjønnsbasert inndeling fordi gutter og jenter har «litt ulike tilnærmingmåter»:

Gutta er mye mer sånn gjøre ting, sånn generelt. Ikke alle under ett, men generelt. Mens jentene er litt mer sånn at du kan sitte og samtale og gjøre ting ved bordet, på en måte. Det er mye lettere i hvert fall. Jeg også er veldig imot det å sette folk i kategorier, men det er litt sånn det er likevel, at det er lettere å få til tiltak.

Å dele inn barna i jente- og guttegrupper gjør det altså enklere å lage opplegg, mener Anne. Hun forteller også om at det i hennes menighet har vært arrangert fisketurer og overnattingsturer ute i naturen med guttene der fedrene eller en mann i familien deltar. For jentene har de hatt Lys Våken – noe de for øvrig også tenker å ha for gutter. Hun sier:

(...) men vi vet jo at det blir mye mer løpe rundt og leke med sverd når det er gutter som er der. Det så vi jo på leiren også veldig tydelig nå. Og ... det er godt for jenter av og til, i hvert fall hvis det er veldig aktive gutter, å få være litt alene, fordi at gutta tar mye plass. Det er jo ikke alltid sånn. Det er jo noen jenter også som tar plass, men dere skjønner hva jeg mener.

Også andre informanter erfarer at jentene er glade i å prate, mens guttene ikke er det. Dette bidrar således til at visse aktiviteter fremstår som mer egnet for jenter, mens gutter anses å burde ha et annet type opplegg, da gjerne mer fysisk og aktivitetsbaserte.

Hvor foregår formidlingen?

Tiltakene rettet mot tweens foregår hovedsakelig i lokaler knyttet til den aktuelle kirken eller organisasjonen (se Tabell 6). Hele 83 prosent av lederne gjennomfører tweens-formidling i kirken eller

organisasjonens lokaler. Samtidig er det heller ikke uvanlig å ta med seg tweens på turer eller leirer. Få har derimot samlinger hjemme.

Tabell 6 Steder der formidlingen som regel foregår. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (flere svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
I lokaler knyttet til kirke/kristen organisasjon	83	94	91	93	71
På turer/leirer	48	30	31	25	72
Flere steder	18	11	9	8	28
Privat/hjemme	5	2	21	3	2
Annet	5	2	1	3	8
N	499	117	78	75	225

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

De største forskjellene mellom de ulike kristne organisasjonene og kirkene, er at speiderne hovedsakelig tar med tweens på turer eller leirer – som er langt mindre vanlig blant de øvrige. Sammenlignet med de andre benytter frikirkene i større grad private hjem når de formidler til tweens.

Som nevnt over, forteller også informantene at de fleste aktivitetene for tweens finner sted i kirkene eller menighetshusene, gjerne i et eget rom, som hovedsakelig blir brukt til dette formålet. Her er det ofte snakk om et rom der det går an å se film, spille spill eller leke. Noen informanter forteller også om at de reiser på turer med tweens.

Samarbeidsformer i tweens-arbeidet

Tabell 7 viser at tweens-arbeidet oftest foregår i samarbeid med andre. 78 prosent forteller at de vanligvis jobber sammen med andre, mens kun seks prosent arbeider mer typisk alene.

Tabell 7 Samarbeid med andre om tweens-arbeidet. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Jobber vanligvis alene	6	10	10	7	3
Jobber vanligvis sammen med andre	78	70	73	69	87
Det varierer	15	20	17	24	10
Total	100	100	100	100	100
N	495	115	77	74	225

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Det er små forskjeller mellom de ulike organisasjonene når det kommer til samarbeid med andre, men ansatte og frivillige i Den norske kirke og frikirkene jobber i noe større grad alene enn de øvrige. Særlig KFUK-KFUM-speiderne samarbeider med andre i tweens-arbeidet. Videre finner vi at de i frivillige verv i større grad jobber sammen med andre enn det som er tilfelle for dem i lønnet stilling.

Noen av informantene vi intervjuet forteller at de samarbeider om formidlingen av tweens med andre ansatte eller frivillige. Lars fra en frikirke sier at de frivillige med ansvar for tweens-samlingen, som han selv også er, riktignok ikke er så flinke til å samarbeide med hverandre i form av at de ikke har mye kontakt. Kommunikasjonen foregår hovedsakelig gjennom barne- og familiepastoren som koordinerer

tweens-arbeidet. Det er også pastoren som har ansvaret for utformingen av opplegget og sender dette ut til de frivillige i forkant av samlingene.

Magnus som tidligere har jobbet med tweens både i Den norske kirke og en kristen organisasjon tilknyttet Den norske kirke, forteller også at han hadde et tett samarbeid med presten, der presten var med på å organisere overnatting (Lys Våken) i kirken. Magnus sier at de delte på formidlingen til tweens under dette arrangementet.

Til tross for informantenes erfaringer, er det å ha sporadisk kontakt med prest eller pastor i forbindelse med tweens-arbeidet, mest vanlig blant respondentene (se Tabell 8).

Tabell 8 Kontakt med prest/pastor i tweens-arbeidet. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Ja, regelmessig	25	43	33	40	8
Ja, sporadisk	47	41	39	44	54
Nei	28	15	28	16	39
Total	100	100	100	100	100
N	485	111	75	73	223

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Men ved å se nærmere på de ulike kirkene og kristne organisasjonene, finner vi noen forskjeller. Hovedvekten av de formidlingsansvarlige i Den norske kirke har regelmessig kontakt med presten. Blant KFUK-KFUM-speiderne er det derimot langt mer vanlig å ikke ha noe kontakt med prest eller pastor i arbeidet med tweens. Dette funnet er imidlertid lite overraskende da speideren ikke er et kirkesamfunn, men en organisasjon som tilbyr utendørsaktiviteter for barn og ungdom. Det å ha kontakt med en prest er med andre ord ikke like naturlig her som i de andre gruppene. Det er derfor mer overraskende at en større andel blant de som tilhører en frikirke svarer at de ikke har kontakt med en pastor sammenlignet med de formidlingsansvarlige i Den norske kirke og andre kristne organisasjoner.

Det er også en interessant kjønnsforskjell her: Kvinner har i større grad regelmessig kontakt med prest eller pastor enn det menn har, og en større andel menn rapporterer at de aldri har en slik kontakt. De som er ansatt har i større grad fast kontakt med prest eller pastor enn de i frivillige verv. De som jobber fulltid eller daglig har i større grad regelmessig kontakt med prest eller pastor. Videre er det vanligere blant de på Sør- og Vestlandet enn øvrige landsdeler å ikke ha kontakt med prest eller pastor i arbeidet med tweens. De som bor i landlige strøk har derimot mer regelmessig kontakt enn de som bor i by.

Hovedvekten av de formidlingsansvarlige har kontakt med barnas foreldre eller foresatte i forbindelse med tweens-arbeidet (se Tabell 9). Dette er tilfelle for 62 prosent.

Tabell 9 Kontakt med foreldre/foresatte til tweens-gruppa. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Ja	62	56	68	66	62
Bare via brev/sosial medier	29	38	28	25	27
Nei	8	6	4	9	11
Total	100	100	100	100	100
N	489	115	78	71	221

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Av de som svarer uforbeholdent ja på at de har kontakt med foreldrene eller foresatte til barna, er det størst andel blant de i frikirkene og minst andel blant de i Den norske kirke. Sistnevnte har i større grad kontakt med foresatte gjennom brev eller sosiale medier. KFUK-KFUM-speiderne har derimot i noe større grad enn de øvrige ingen kontakt med barnas foresatte. Her er det små forskjeller mellom kjønnene. Sammenlignet med de som er ansatt, er det en noe høyere andel blant de frivillige som sier at de ikke har kontakt med foresatte. Vi finner en større forskjell når vi ser på alder, ved at respondentene som er 45 år eller eldre har mer kontakt med foresatte enn det som er tilfelle blant de under 45 år. Samtidig har flere av de yngre kontakt med foresatte gjennom brev eller sosiale medier.

Anne, som er pastor i en frikirke, er generelt opptatt av at foreldrene skal involveres i kirkens arbeid med barnas trosutvikling. Hun ønsker å hjelpe foreldrene med å veilede barna i kristen tro og praksis. Kirken hun er del av preges av kristne familier og at flere generasjoner samles.

Lisa, som også er pastor i en frikirke, forteller om egne opplegg for foreldrene til tweens, deriblant for å «være litt support» for dem – også for de foreldrene som ikke ellers deltar i kirken.

Lars, også han fra en frikirke, forteller at de i hans menighet har mye kontakt med foreldrene til tweens og at dette «nok er ganske vanlig i barneskolealder». Kontakt med foreldre blir med andre ord ansett for å være en naturlig del av arbeidet med barn og unge.

Hvis vi går til den kvantitative delen av studien, finner vi at flesteparten av de formidlingsansvarlige involverer barna i noen grad i planleggingen av programmet på samlingene for tweens (se Tabell 10). Dette gjelder 59 prosent. Det er riktignok også en høy andel som ikke trekker barna inn i planleggingen.

Tabell 10 I hvilken grad er tweens selv med på å planlegge program for samlingene. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Ja, i stor grad	10	4	8	11	13
Ja, i noen grad	49	38	49	43	58
Nei	41	58	43	46	30
Total	100	100	100	100	100
N	494	115	77	74	224

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Det er særlig speiderne som lar barna bidra med planleggingen av tiltak. Hovedvekten av respondentene innenfor Den norske kirke sier derimot at de ikke lar barna få delta i planleggingen. Vi finner også noen relevante forskjeller på bakgrunn av sosiale kategorier. Kvinner svarer i større grad enn menn at de unge ikke får bidra i planleggingen (47 % mot 31 % blant menn). Dessuten er det noe vanligere blant de under 45 år enn de eldre ikke å involvere barna. En større andel frivillige inviterer

derimot barna med i planleggingen av tweens-samlinger enn de i lønnet stilling. Også blant de med mindre stillingsprosent, er barn i større grad aktive i utformingen av tiltakene.

Til tross for at den kvantitative undersøkelsen viser at et flertall av de i Den norske kirke ikke inviterer barna inn i planleggingen, mener en av informantene fra Den norske kirke, Siri, at det er viktig å gjøre det tweens vil. Hun beskriver dette: «Vi så litt på hva de ville på Lys Våken, og de ville synge, og de ville drive med drama og de ville leke. Så da sa vi: Da gjør vi det!» Hos Siri fremheves også lek som et viktig element i samlingene med barna. Hun mener videre at det ikke er de voksne i kirken som skal styre hva tweens skal lære og oppleve, men heller legge til rette for at barna finner sin plass i kirkerommet. En måte å gjøre det på er å snakke med tweens og høre hva de selv har lyst til å gjøre og få barna til å reflektere over ulike spørsmål. Siri forteller at hun gjennom en personlig refleksjonsbok som hver enkelt deltaker får utdelt, gir tweens mulighetene til dette. Hun ber de om å tegne og skrive rundt det de tenker om for eksempel hva Gud er. Slik åpner formidlingen opp for egenrefleksjon, et tema vi kommer tilbake til senere i rapporten. Siri er opptatt av at tweens selv skal finne sin egen plass i kirken. Mange av barna hun møter går ikke ellers fast i kirken og Siri synes derfor at dette er en god måte å tilnærme seg disse på.

4.2 METODER I FORMIDLINGEN

Arbeidsmetoder og bruk av materiell

Tabell 11 viser at den mest utbredte formidlingsformen brukt i tiltak for tweens, er fortellinger. 68 prosent av lederne formidler gjennom fortellinger. Men også praktiske øvelser og oppgaver er populære metoder.

Tabell 11 De mest benyttede arbeidsmetodene. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil tre svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Fortelling	68	83	77	77	54
Praktiske øvelser/oppgaver	64	57	54	65	72
Gruppearbeid	36	37	22	38	40
Diskusjon	23	17	36	20	22
Rollespill	17	22	23	19	11
Film	16	30	26	23	3
Ressurspersoner utenfra kommer og formidler	10	9	18	7	8
Annet	13	7	10	14	17
N	496	117	78	74	223

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Mens frikirkene i mindre grad enn de øvrige kristne menighetene og organisasjonene tar i bruk gruppearbeid som arbeidsmetode, er diskusjon mer utbredt hos de frikirkelige. Sammenlignet med de øvrige organisasjonene og kirkene, er filmer lite benyttet på samlinger arrangert av KFUK-KFUM-speiderne. I og med at speiderne er mye ute på tur, som vist i Tabell 4, er ikke dette et overraskende funn. Speiderne benytter seg aller mest av praktiske øvelser og oppgaver som formidlingsmetoder for tweens.

Kvinner benytter seg i større grad enn menn av fortellinger, rollespill og film. Menn tar derimot i noe større grad enn kvinner i bruk praktiske oppgaver og øvelser, og henter inn eksterne ressurspersoner. Bruk av fortellinger i formidlingen til tweens er også mer utbredt blant respondentene som er 45 år eller eldre sammenlignet med de under 45 år. Sistnevnte er derimot mer opptatt av diskusjon og gruppearbeid på tweens-samlingene enn det de eldre er. Vi finner også at de ansatte og de med en teologisk eller religionsfaglig bakgrunn i større grad tar i bruk fortellinger enn det som er tilfelle blant frivillige og de som ikke har studert teologi eller religion. Disse benytter seg derimot mest av praktiske øvelser og gruppearbeid.

Det er interessante forskjeller mellom hvilke metoder som preger formidlingen rettet mot tweens sammenlignet med den for ungdom, som ble undersøkt i en studie i 2015 (Botvar og Gresaker 2015). Undervisningen for sistnevnte, da i forbindelse med temaene rus og seksualitet, foregår fortrinnsvis som samtale eller diskusjon (Botvar og Gresaker 2015, 36). Med tanke på modningsnivå er nok kanskje dette likevel ikke så overraskende. Ungdom er et annet sted mentalt sett enn det barn i tweens-alder er, i hvert fall ni år gamle tweens, og antageligvis mer interessert i å diskutere og vant til å samtale om seg selv og egne meninger (jf. Brækken 2017, 21). Samtidig kan dette handle om de formidlingsansattes ideer om hvilke formidlingsmetoder som passer best for barn. Linn Sæbø Rystad, som forsker på forkynnelse for barn, peker på at barn i større grad enn det en typisk antar er åpne for dialog og at formidlingsansvarlige derfor «må våge å ikke oppsummere for tweens, men ta dem med på dialogen» (Rystad 2017, 40).

Blant informantene i den foreliggende studien blir tweens ansett for å være en utfordrende gruppe å formidle til, samtidig som det er vanskelig å finne passende materiale for aldersgruppen. Blant disse fremheves derfor filmer som en god metode å formidle gjennom fordi dette er en form tweens er vant til og opptatt av.

Opp gjennom har det blitt laget materiell med tweens som målgruppe. Eksempler på dette er *Viggo for tweens*, som er en undervisningspakke med filmer og samtaleopplegg laget av Misjonskirken Ung og med barne- og familieforkynner Viggo Klausen, og filmen med samtaleopplegget *Velg selv*, utarbeidet av Blå Kors, Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep, Den norske kirke, KFUK-KFUM og IKO – Kirkelig pedagogisk senter. Likevel forteller respondentene at de i størst grad benytter egenprodusert materiale i formidlingen for tweens, som vist i Tabell 12. Dette er riktignok ikke et overraskende funn da den samme tendensen var tilfelle blant lederne vi undersøkte i studien om formidling blant unge, da fortrinnsvis ungdom, om temaene rus og seksualitet i kristne settinger i 2015 (Botvar og Gresaker 2015, 35). Blant informantene i den foreliggende studien kommer det også frem at de liker å kombinere materiell fra ulike kilder og sette det sammen til sitt bruk ut fra hva som er hensiktsmessig for formidlingen.

Den kvantitative undersøkelsen viser at lederne i stor grad bruker andre former for materiell eller opplegg enn de som var blant svarkategoriene i spørreundersøkelsen (se Tabell 12). Dette tyder dels på at det er utviklet begrenset med materiell rettet spesielt mot aldersgruppen tweens, samtidig som det nok er behov for å tilpasse og tilrettelegge materiell etter gruppen og situasjonen de befinner seg i. Når vi ser nærmere på hvem som tar i bruk annet materiell, ser vi at dette særlig er tilfelle blant speiderne. Ut fra respondentenes egne kommentarer, som de fikk mulighet til å legge inn da de svarte på spørreundersøkelsen, kommer det frem at de tar i bruk KFUK-KFUM-speidernes aktivitetsbank. Andaktsbøker trekkes også fram i respondentenes svar.

Tabell 12 Bruk av opplegg/materiell i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (flere svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Egenprodusert materiale	72	79	65	81	67
Andre enn de nevnte	51	19	35	36	79
Kirken.no/Ressursbanken	29	60	18	52	10
Sprell Levende (Søndagsskolen Norge)	25	28	53	47	7
Barnebibel/kristne bøker for barn	25	35	21	29	19
Viggo for tweens (Misjonskirken Ung)	9	13	32	6	0
Dig Deeper (Acta)	8	9	15	19	0,4
B-Tween (FriBU)	5	4	15	4	2
Velg selv.no/Fokus: Tweens (Blå Kors/IKO)	3	7	1	4	0,4
Helt Konge (Pinsevevnerne)	1	0	8	0	0
Awana	0,4	0	3	0	0
N	493	115	78	73	223

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Ikke overraskende varierer bruken av type materiell med organisasjon. Ansatte og frivillig i Den norske kirke er for eksempel aktive brukere av Ressursbanken på Den norske kirkes nettside. Denne er også forholdsvis godt bruk av kristne organisasjoner tilknyttet Den norske kirke. Frikirkene bruker på sin side Søndagsskolen Norges *Sprell levende* og i noen mindre grad tidligere nevnte *Viggo for tweens*.

Flere av informantene bruker materiale som er laget for tweens. Her nevnes *B-Tween* og *Viggo for tweens*, som nevnt over, i tillegg til filmene til Acta.

Flere informanter peker imidlertid på at det er for lite materiell for tweens eller at det eksisterende materiellet blir for kjedelig. Anne (frikirke) forteller at Actas filmer ikke fengst så godt hos hennes tweens, da hun merket av de ble ukonsentrerte. Siri (Den norske kirke) mener at noe av undervisningsmateriellet fra Kirkerådet er for tungt for tweens. Hennes eksempel er en film hun så med barna, der hun merket at barna ikke kunne relatere til måten det ble snakket om Gud på. Filmen fokuserte på syndefallet, som Siri beskriver som «så langt borte fra en ti til elleveårings hverdag». Dette bidro til at de valgte å droppe materiellet og heller innførte en egen tilnærmingstype til den kristne formidlingen, for å forenkle barnas tilgang til spørsmål knyttet til Gud og det å tro:

(...) de [barna] sitter ikke med kjempestor kunnskap om kristendom og tro. Så derfor har vi – i forhold til materiell – droppa det som finnes, og valgt å starte – altså snakke om Gud, snakke om hva et menneske er, snakke om hvorfor vi trenger Gud. Hvorfor vi kjenner – det at vi kjenner at det vi gjør ikke alltid er bra. At mennesket er ondt, og at mennesket velger onde ting. Den hellige ånd, Gud som kraft ... Gud som menneske. Altså, på en annen måte da. (...) Hvis dere hadde spurt kidsa, så tror jeg ikke at det er dette dere hadde fått høre. Men det er i hvert fall tanken vår. Så vi har droppa det materiellet, synes det blir for komplisert.

Siri mener altså at mye materiell ikke fungerer i praksis fordi det ikke snakker til tweens sin virkelighet eller at det blir for avansert med tanke på barnas kunnskap om kristendom.

Også Lisa (frikirke) er av den oppfatning at undervisning for tweens skal være lett. Hun sier:

Det som funker, det er når man kan plukke littegranne. At det ikke blir en – Eller at det er variert, i hvert fall. At det ikke er for lange, tunge bolker, og at det er litt variert, som gjør at det blir noen sånne skifter. For da er det mye lettere å – at det blir forventning i gruppa, og at man kan gå hjem med en følelse av at det ikke var blytungt.

Anne er en av de som liker å kombinere materiell laget av forskjellige aktører og kombinerer det på en hensiktsmessig måte. Selv om hun ikke er enig i alt innholdet i et undervisningsmateriale, bruker hun allikevel noe av det. Anne benytter seg særlig av materiale produsert av Den norske kirke selv om hun er del av en frikirke.

(...) vi kan jo bruke noe av dette her, selv om vi ikke er enige i alt det står for. Fordi det er jo veldig mye bra som blir laget. (...) Men jeg tenker at man kan plukke og ta bort og at det blir likt som det man ønsker å formidle som menighet. Og jeg bruker masse fra Den norske kirke ... selv om ikke det er helt det samme. Men jeg tror vi har utrolig godt av å lære av hverandre, det tror jeg [ler litt]. Bruke det som er bra.

Magnus peker på hvordan han tilpasser formidlingen til tweens ved å «bruke ord som de forstår, og som er nært opp til hverdagen og virkeligheten deres, så de kan kjenne seg igjen». Samtidig er han opptatt av å ikke sensurere det som kan virke vanskelig eller å kun velge bibeltekster som er enklere å snakke om. «Men da tenker jeg: Nei, søren heller, dette skal jeg klare å lage noe av, som gir mening, og som er til tro og oppbyggelse for tweensa».

Det er også vanlig å trekke inn egne erfaringer i formidlingen. 64 prosent blant alle respondentene i utvalget forteller at de gjør dette. Særlig er dette tilfelle for de som arbeider eller er frivillig i en frikirke sammenlignet med de øvrige organisasjonene. Flere yngre respondenter (under 45 år) forteller at de som regel inkluderer egne erfaringer. Det er dessuten noe vanligere blant kvinner enn menn å dele av sine egne erfaringer med barna. Den kvantitative spørreundersøkelsen gav respondentene muligheten til å legge inn egne kommentarer, og her kommer det fram at «det er viktig å formidle fra sitt eget liv. Da blir budskapet mer troverdig.» Noen påpeker at egne erfaringer trekkes inn, men da uten å være privat, eller at en er «personlig, men ikke privat», som en respondent formulerer det.

Også enkelte informanter forteller at de trekker inn egne erfaringer i formidlingen, mens andre prøver å unngå dette. Lars (frikirke) sier at han helst prøver å unngå å snakke om egne erfaringer:

Jeg prøver jo i minst mulig grad egentlig, faktisk, å involvere meg selv og mitt liv i samtalen. Jeg prøver å engasjere barna til å sette i gang en samtale. Og ikke trekke konklusjoner på hva de sier, men mer lytter og sier: 'Ja, OK. Hva tenker du? Hva tenker du? Hva tenker du? Hva tenker du?' Altså hvis de spør så trekker jeg inn mitt eget liv, men det er ikke noe jeg forbereder.

Bakgrunnen for at Lars prøver å unngå å trekke seg selv inn i formidlingen er at han ønsker at barna selv skal komme med sine refleksjoner.

Hva foregår på samlingene utenom det organiserte opplegget?

Samlinger for tweens innebærer ikke bare organiserte aktiviteter som foregår i fellesskap, men også andre former for selvvalgte, «uoffisielle» sysler. Utenom det planlagte programmet bruker barna særlig tid på å skravle seg imellom og på aktiviteter av fysisk art (se Tabell 13). Dette vitner om at barna i hovedsak er sosiale med hverandre og er opptatt av ting man kan gjøre i fellesskap. Samtidig er det ikke en ubetydelig andel av barna som velger å sitte med mobilen sin.

Tabell 13 Hva bruker tweens som regel tiden på i samlingen utenom det organiserte programmet? Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil tre svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Skravle seg imellom	69	65	58	67	75
Fysiske aktiviteter	51	43	46	52	57
Henge rundt	30	31	26	29	29
Sitte med mobiltelefonene sine	29	31	31	33	26
Spising	23	27	34	33	13
Spill	22	28	35	24	15
Annet	9	7	9	12	10
Se film	2	2	5	1	1
N	493	116	77	75	221

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Blant andre aktiviteter pekt på av respondentene i kommentarfeltet, men som ikke var med som svarkategori, er lek – som bekrefter det bildet informantene gav om at lek er en vesentlig del av opplegget til tweens, enten om det oppstår spontant eller som del av det planlagte programmet. Videre finner vi små forskjeller mellom de ulike organisasjonene og kirkene på dette punktet.

Blant informantene forteller Lisa at barna gjerne bruker mobiltelefonene sine om de får lov til det, men da at de sitter med mobilen «ved siden av hverandre». Hun opplever også at tweens gjerne spiller spill. Et problem som kan dukke opp i denne sammenheng er at tweens laster ned spill med en uegnet aldersgrense. Hun forteller om dette:

Lisa: Vi bruker jo spill, for eksempel Playstation er i rommet, og da er det noe med at ... Da er det en eller annen som har lasta ned et spill der som – det skal de ikke – det bruker vi ikke. Og det er det jo selvfølgelig noen av gutta som observerer og har lyst til å spille. Og da er det noe med å si at 'Nei. Jeg vet ikke hvordan det har kommet inn her, men det skal i hvert fall ikke brukes'. [Ler litt]

Intervjuer: Det er noe dere har sagt eksplisitt?

Lisa: (...) ja – så det er uaktuelt, og da kan de synes det er kjempekjedelig, men vi diskuterer ikke (...) – det er en aldersgrense, og så er det et innhold som vi ikke har lyst til å ha her.

En slik hendelse kan si oss noe om hva tweens er opptatt av og kanskje i dette tilfellet spesielt hva gutter i tweens-alder er opptatt av. De vil gjerne spille spill med en høyere aldersgrense enn hva som er tillatt. I slike tilfeller får barna beskjed om at det aktuelle spillet ikke egner seg der.

4.3 HOVEDPUNKTER

- Det finnes et bredt spekter av typer tiltak for tweens. Speidermøter, leirer, overnattinger, tweens-klubb og Søndagsskolen er blant de mest utbredte tiltakene blant respondentene. For KFUK-KFUM-speiderne er det fortrinnsvis speidermøter som arrangeres for tweens, mens overnatting i kirken er mest utbredt blant respondentene i Den Norske kirke og andre tilknyttede organisasjoner. Frikirkenes tiltak for tweens er særlig søndagsskole, misjonsklubb, tweens-klubb eller leirer.

- Antall deltakere på tiltakene for tweens varierer og ikke alle deltakerne er faste kirkegjengere. Flere informanter nevner at mange tar med seg venner på tweens-samlingene.
- Formidling til tweens foregår som regel i menighetshusene eller på leir.
- Tweens-arbeid foregår oftest i samarbeid med andre, og bortimot halvparten har sporadisk kontakt med prest eller pastor i forbindelse med arbeidet. Det er dessuten vanlig at de formidlingsansvarlige har kontakt med barnas foreldre eller foresatte.
- Fortellinger er den mest brukte formidlingsformen. Praktiske øvelser og oppgaver er også populære metoder i formidling rettet mot tweens. Det er videre vanlig å benytte egenprodusert materiale og å kombinere materiale fra ulike kilder.
- Barna bruker gjerne tiden utenom det planlagte programmet til skravling og fysisk aktivitet. Dette vitner om at barna i hovedsak er sosiale med hverandre og er opptatt av ting man kan gjøre i fellesskap.

5. HVILKE TEMAER FORMIDLES DET OM TIL TWEENS I KIRKER OG KRISTNE ORGANISASJONER?

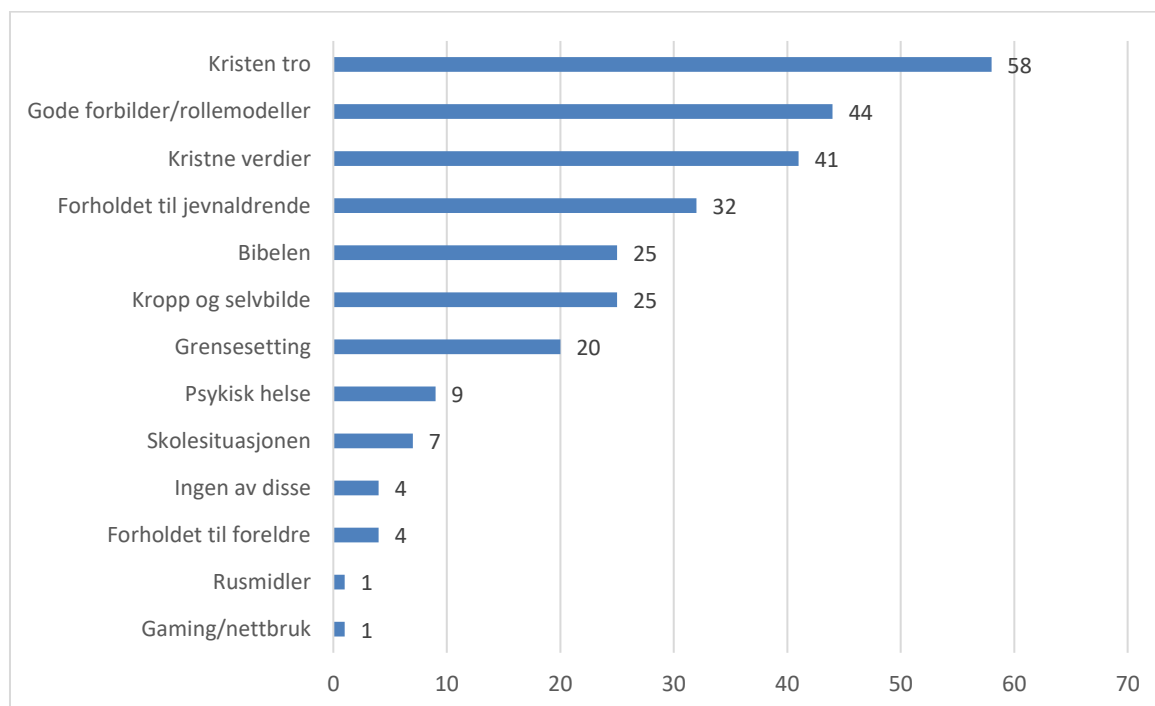
Dette kapittelet tar for seg hvilke temaer ansatte og frivillige betrakter som viktige og som bør formidles til tweens i kirker og kristne organisasjoner. Vi ser også på hvilke temaer lederne opplever at barna selv er mest opptatt av. Videre tar kapittelet opp temaene seksualitet og samliv, gaming, nettbruk og digitale medier samt rus, med tanke på hvor utbredt det er å snakke om disse temaene til tweens og hvilke tilknyttede tematikker som tas opp i den forbindelse.

5.1 DE VIKTIGSTE TEMAENE Å FORMIDLE TIL TWEENS

Hvilke temaer mener de formidlingsansvarlige er viktigst i formidling for tweens?

Spørreskjemaet gav de formidlingsansvarlige mulighet til å angi hvilke tre temaer de mener er viktigst å formidle for barn mellom 9–13 år. Svarene her viser altså ikke nødvendigvis til hvilke temaer som faktisk tas opp, men hva lederne ideelt sett synes at bør formidles til barn i tweens-fasen og er således interessant informasjon. Kanskje ikke overraskende er det kristen tro som betraktes som viktigst å tematisere i formidlingen til tweens (se Figur 1). Ellers er det høy oppslutning om gode forbilder eller rollemodeller, kristne verdier samt barnas forhold til jevnaldrende. Rusmidler, gaming og nettbruk rangeres derimot lavt på listen over viktige temaer.

Figur 1 Temaer de formidlingsansvarlige synes er viktigst å ta opp i tweens-gruppa. Fordelt på alle i utvalget. % (mulig å avgi inntil tre svar). N=495

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Igjen finner vi interessante forskjeller mellom de ulike kristne organisasjonene. Ansatte og frivillige i Den norske kirke, andre kristne organisasjoner og frikirker er mer opptatt av temaer med en kristen orientering enn det speiderne er, og frikirkene i noe større grad enn de førstnevnte. Blant lederne i frikirkene får Bibelen nest høyest oppslutning mens kristne verdier rangeres på tredje plass. Kristne

verdier er derimot nummer to på listen til de i Den norske kirke og andre kristne organisasjoner, mens på tredje plass finner vi gode forbilder/rollemodeller – det som KFUK-KFUM-speiderne anser som det aller viktigste tema å ta opp i tweens-gruppa. Det virker til å være en noe bredere fordeling blant speiderne enn de øvrige når det kommer til oppslutning om temaer. Blant respondentene i frikirkene, for eksempel, er det hele fire av de tolv oppgitte temaene som får oppslutning på tre prosent eller lavere (dette gjelder psykisk helse, forholdet til foreldre, gaming/nettbruk og rusmidler). Til sammenligning er det kun to temaer (gaming/nettbruk og rusmidler) som får så lav oppslutning hos speiderne. Dette kan indikere at speidergruppen er mer mangfoldig enn de øvrige og at de ansatte og frivillige her er opptatt av et vidt spekter av temaer. Dette antydes også i respondentenes egne kommentarer i undersøkelsen. Her blir det sagt at det er vanskelig å velge blant de oppgitte temaene fordi alle er viktige, speiderne «tenker hele mennesket og helhet» og at «Dette er vanskelig å svare på i forhold til speiderarbeidet. Speideren er så utrolig mye mer enn trosopplæring».

Det er videre interessant å merke seg at veldig få fremmer temaer som vi er opptatt av i denne rapporten, nemlig gaming, nettbruk og rusmidler. Kropp og selvbilde får riktignok en høyere oppslutning, særlig blant de ansatte og frivillige i Den norske kirke der temaet rangeres som det fjerde viktigste temaet.

De største forskjellene mellom de kvinnelige og mannlige formidlingsansvarlige, er at kvinnene er langt mer opptatt av kropp og selvbilde. Mennene fremhever derimot i større grad gode forbilder/rollemodeller, grensesetting og kristne verdier som viktige tema for tweens. Vi finner også noen interessante forskjeller mellom yngre og eldre respondenter. De over 44 år er mer opptatt av kristen tro og forholdet til jevnaldrende enn det vi finner blant de formidlingsansvarlige under 45 år. Sistnevnte trekker derimot i større grad frem kropp og selvbilde, gode forbilder/rollemodeller og psykisk helse. En sammenligning av de ulike landsdelene viser at respondentene i Sør- og Vestlandet i større grad fremhever kristen formidling, med fokus på kristen tro og Bibelen, enn de på Østlandet og særlig de i Nord-Norge og Trøndelag. Dette er kanskje ikke overraskende med tanke på at Agder og Rogaland ofte beskrives som mer kristenkirkelig og preget av flere såkalte aktivitetskristne, det vil si personer som jevnlig deltar på gudstjenester, enn det vi finner i øvrige regioner (se Botvar, Repstad og Agedal 2010; Høeg og Gresaker 2015, 61–74). Enda mer toneangivende forskjeller finner vi riktignok ved sammenligning av de som har en høyere utdanning med teologi eller religion i fagkretsen med de som ikke har det. De formidlingsansvarlige med teologisk eller religionsfaglig utdanning er i langt større grad opptatt av å formidle om kristen tro, kristne verdier og Bibelen. De som ikke har studert teologi eller religion fremhever derimot i større grad allmenne temaer som gode forbilder/rollemodeller, forholdet til jevnaldrende og grensesetting.

Én side ved formidlingen til tweens er hvilke temaer de formidlingsansvarlige ser som de viktigste temaene. En annen side er hvilke temaer som faktisk tas opp, som pekt på over. I det kvalitative materialet kommer det frem at temaer som kropp, medier, relasjoner til andre, mobbing, selvbilde, grensesetting, nettbruk, bibelen og kristen tro kommer opp på samlingene med tweens. Lars, som er frivillig i en frikirke, forteller at han i tweens-gruppa først gjerne viser en *Viggo for tweens*-film som for eksempel tar opp «[det å] tro, men også enkelte historier, lignelsene i Bibelen og enkeltpersoner og sånne ting. Og så har vi en prat om det etterpå. Og det er stort sett veldig spennende å høre hva de har på hjertet». Generelt beskriver han formidlingen som bibelundervisning basert på temaer knyttet til kristen tro. Magnus, som har erfaring fra ulike former for samlinger med barn og unge i regi av Den

norske kirke og andre tilknyttede organisasjoner, sier at det er lettere å ta opp temaer som selvbylde og kropp når man møtes over tid og har blitt mer kjent med hverandre.

Det er også viktig å poengtere at det i intervjuene kom fram at de formidlingsansvarlige gjør en innsats for å nærme seg barna og deres hverdag. Informantene fremhevet viktigheten av å gjøre stoffet relevant for barna. Dette kan tyde på at flere av de temaene som ikke rangeres høyest på listen over viktige tema å formidle til barn i tweens-alder, så som forholdet til jevnaldrende og skolesituasjonen for eksempel, allikevel er temaer som tas opp fordi de snakker til barnas virkelighet.

Magnus fremhever nettopp det å «logge seg på deres [barnas] liv», som han utdyper som det å

prøve å forstå det, snakke med dem, høre: hva er det som rører seg, hvorfor er noen lei seg, hvorfor er noen glade? Hva er det vi liker å gjøre, og hvordan kan vi – DEN virkeligheten da – hvordan kan vi vise dem at det også handler om Gud?

Utfordringen for tweens-ledere blir da altså å knytte barnas virkelighet sammen med en tro på Gud, å «vise dem at det også handler om Gud», som Magnus sier.

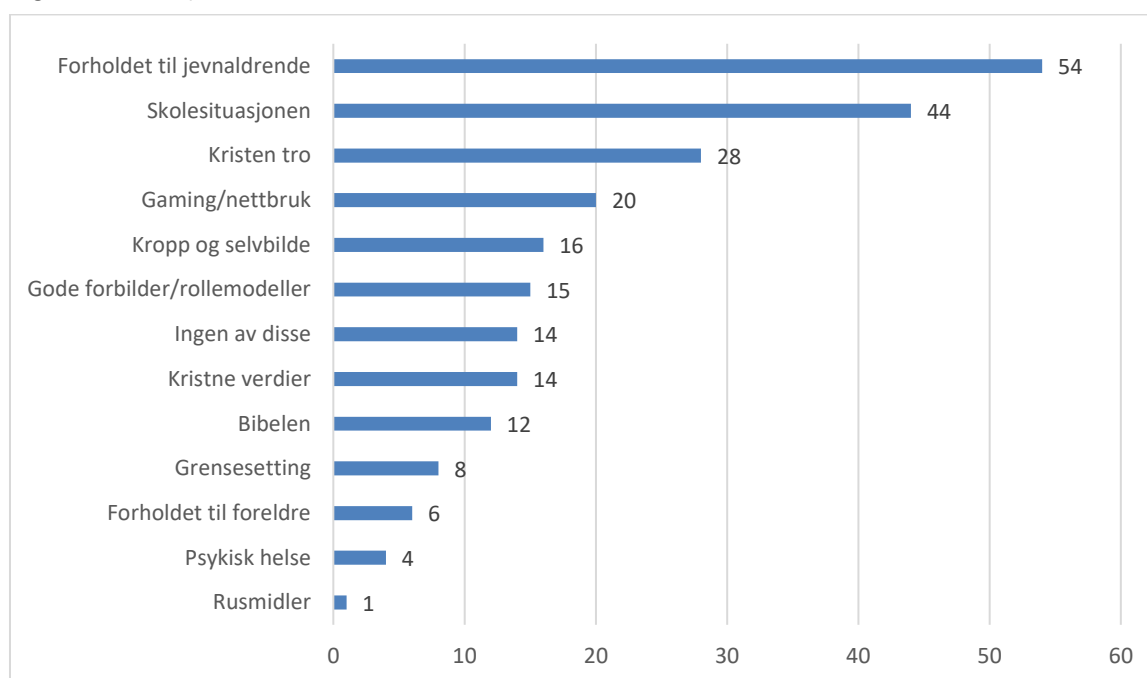
Siri i Den norske kirke peker på at trosopplæringen er veldig «målrelatert» som inviterer til et fokus som ikke nødvendigvis fanger opp det som er relevant for barna:

(...) Trosopplæringa er sånn målrelatert: 'Hva har de fått? Hva har de lært? Hva kan du krysse av på sjekklista di?' Og det er ikke alltid så fruktbart i møte med barn og ungdom som kanskje ikke lurer på så mye, men de kan lure veldig på hvorfor Gud er usynlig. Og hvorfor ikke Gud kan være en stemme som sier fra, eller hva som helst. Så det som jeg har lært da – dette blir veldig rotete sagt – men det er at vi må være livsnære for barna og ikke fylle våre egne krav og ønsker til hva de skal lære – hva de skal få med seg – hva vi kan være trygge på at de har lært. Fordi det å ha en tro er mye mer komplekst enn det vi kan kanskje tenke på det som, tror jeg. (...)

Hvilke temaer er tweens mest opptatt av?

Mens kristen tro er temaet de formidlingsansvarlige selv mener er viktigst å fremme til tweens, hva mener de så at barna er mest opptatt av? Lederne ble altså spurt om hvilke temaer de opplever at de unge er mest interesserte i. I og med at spørsmålet ikke ble stilt barna selv er det nødvendig å tolke resultatene med varsomhet.

Figur 2 Temaer de formidlingsansvarlige opplever at tweens er mest interessert i. Fordelt på alle i utvalget. % (mulig å avgi inntil tre svar). N=468

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Forholdet til jevnaldrende fremheves som det barn i tweens-alder er aller mest opptatt av (se Figur 2). Videre er skolesituasjonen et tema lederne opplever som viktig for barna. Temaet de formidlingsansvarlige selv rangerer som viktigst, kristen tro, antas også å være noe barna engasjerer seg i – men i mindre grad enn de to overnevnte, mer hverdagsorienterte temaene. Forskjellene mellom ledernes og barnas interesseområder diskuterer vi mer inngående i et senere avsnitt der vi sammenligner de to gruppene.

Et sentralt funn er at respondentene med frikirke tilhørighet opplever at barna er mer opptatt av kristen tro enn det de øvrige gjør. Dessuten er det bemerkelsesverdig at KFUK-KFUM-speiderne i langt mindre grad enn de øvrige mener at barn er interessert i temaer som har med kristen tro, praksis og etikk å gjøre. Med andre ord er det de samme tendensene som preger svarene her som de over, ikke overraskende fordi det er de samme personene som har svart. Tendensen må antas å speile det virkelige bildet. Speiderne skiller seg kanskje fra de øvrige her fordi de i noe større grad tiltrekker seg personer med ulik trosmessig bakgrunn. For de som er med i speideren er det ikke nødvendigvis en interesse for kristen tro og tradisjon som er den viktigste grunnen for å delta. Kanskje handler det først og fremst om et ønske om å være ute i naturen.

I det kvalitative materialet kommer det frem at selvbilde og det å være bra nok er viktig for tweens. Informantene fremhever kirkesamfunnenes rolle i denne sammenhengen som de mener er å vise tweens at de er gode nok som de er. Gud eller troen blir ofte tatt inn i denne sammenhengen. Siri sier:

Å være gode nok [Det] Tror jeg er en sånn ting som sitter ganske i dem. Som jeg sa i just i sted, det der med kriterier og krav, så er det massivt, altså, på et barn. Og verden er bare blitt sånn. 'Ja, er jeg god nok som den jeg er?' Det tror jeg kanskje er det dypeste ... Og der kan jo Gud si: Yes! Og kirka kan si det – Men la oss si det – vise det. Det er enda viktigere. Gi dem tillit.

Lisa snakker også om selvbilde når det kommer til hva som rører seg i tweens sin livsverden. Hun sier:

De bryr seg veldig om hva de andre synes og hva de andre tenker. De er jo veldig redde for å dumme seg ut og gjøre feil. De skal jo ikke skille seg ut i form av hvordan de kler seg, men heller ikke i forhold til form på kropp.

Selvbilde og det å være trygg på seg selv fremstår som viktige temaer for tweens og er derfor noe som tas opp i samlingene. Dette henger også sammen med forholdet de har til jevnaldrende. Tweens skal helst ikke skille seg ut. Lisa kommer inn på hvorfor forholdet til jevnaldrende er så viktig i denne perioden:

Det at de er i en fase hvor det skal dannes mye – ja, altså jeg'et – de løsriver seg litt, de speiler seg enormt i hverandre og i det de har av påvirkning. Og det å ta tak i tematikk rundt det, altså – ja, hvem er de? Og hva er det som bestemmer hvem du er og ... hvordan – ja, i forhold til utseende, i forhold til hva de kan (...) Så det er et veldig viktig spor.

Det at tweens speiler seg i hverandre har mye å si for hvordan de ser på seg selv. Selvbilde og det å finne ut av hvem de er derfor viktige temaer å ta opp i formidlingen. Det er den type læring tweens trenger i dag.

Endring i tweens' interesse for trosspørsmål etter deltakelse?

Selv om barn deltar i ulike former for aktiviteter i regi av kristne menigheter og organisasjoner trenger det ikke å bety at de er utpreget opptatt av eksistensielle spørsmål og kristen tro og praksis. For noen barn handler det kanskje mer om å være med venner og det å ha et sted å være etter skoletid. Samtidig kan barnas deltakelse på kristne tiltak bidra til at de blir mer nysgjerrig overfor kristen tro, og de som allerede ser seg selv som kristne kan oppleve en utvikling i sin tro. I den kvantitative undersøkelsen spurte vi de formidlingsansvarlige om de har opplevd en endring i barnas forhold til kristen tro. Som vist i Tabell 14 bekrefter åtte av ti at de i hvert fall i noen grad har opplevd en økende interesse for kristen tro blant barna som har deltatt på tweens-samlinger.

Tabell 14 Har du opplevd at de som deltar på tweens-tiltak har blitt mer interessert i spørsmål knyttet til kristen tro? Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Ja, i stor grad	11	10	21	23	3
Ja, i noen grad	70	81	65	62	68
De er allerede svært interessert i kristen tro når de kommer til oss	5	3	8	10	5
De aller fleste viser liten eller ingen interesse for kristen tro	14	6	6	5	24
Total	100	100	100	100	100
N	488	115	78	74	217

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

En større andel blant de ansatte og frivillige i frikirkene og kristne organisasjoner enn de øvrige gruppene, erfarer at barna i stor grad har blitt mer opptatt av kristen tro. Kanskje er dette tilfelle fordi Den norske kirke og speideren – der en enda mindre andel opplever en slik økt interesse blant barna – med sitt folkekirkepreg trekker til seg barn med mindre erfaring knyttet til kristen tro og tradisjon, og som dermed viser større grad av tvil og tro og kanskje til og med likegyldighet? Samtidig er det en ganske høy andel blant respondentene i Den norske kirke som mener at barna i noen grad blir mer

interessert i kristen tro etter å ha deltatt på deres tiltak rettet mot tweens. Det er hvert fall mer vanlig at barna som deltar på aktiviteter i frikirkene og kristne organisasjoner allerede før de starter, har mer kjennskap til kristen tro. De ansatte og frivillige i KFUK-KFUM-speiderne opplever derimot i langt større grad enn de øvrige at barna viser liten eller ingen interesse for kristen tro. Som pekt på over, er det grunn for å tro at det som tiltrekker barna til speideren handler mer om aktivitetene enn om trosinnholdet.

Sammenligning av temaene lederne mener er viktigst versus hva tweens er interessert i

Vi har tidligere vist at lederne selv setter kristen tro blant de temaene som er viktigst å formidle til tweens. Tweens på sin side er mer opptatt av deres relasjon til jevnaldrende, ifølge de formidlingsansvarlige. La oss se nærmere på ledernes interesseområder og sammenligne dem med barnas antatte interesseområder. Kolonnen til venstre i Tabell 15 viser hva ansatte og frivillige mener er de viktigste temaene en bør ta opp i samlinger med tweens, mens kolonnen til høyre viser hva disse mener at barna selv er mest interessert i. Som pekt på over må resultatene tolkes med varsomhet siden det ikke er barna selv som har svart. Det er for eksempel mer relevant å fokusere på rangeringen av de ulike temaene enn å legge vekt på den prosentvis oppslutningen om dem. Der forskjellene fremstår som spesielt klare og tydelige er det grunn til å anta at det finnes reelle forskjeller i prioritering.

Tabell 15 Hvilke temaer synes de formidlingsansvarlige er viktigst og hvilke temaer opplever formidlingsansvarlige at tweens er mest interessert i (rangering av temaer i parentes). % (inntil tre svar mulig)

Temaers viktighet	Formidlingsansvarlige	Tweens
Kristen tro	58 (1)	28 (3)
Gode forbilder/rollemodeller	44 (2)	15 (6)
Kristne verdier	41 (3)	14 (7)
Forholdet til jevnaldrende	32 (4)	54 (1)
Kropp og selvbilde	25 (5)	16 (5)
Bibelen	25 (6)	12 (8)
Grensesetting	20 (7)	8 (9)
Psykisk helse	9 (8)	4 (11)
Skolesituasjonen	7 (9)	44 (2)
Forholdet til foreldre	4 (10)	6 (10)
Gaming/nettbruk	1 (11)	20 (4)
Rusmidler	1 (12)	1 (12)
N	495	468

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Temaene ansatte og frivillige i kirker og kristne organisasjoner setter høyest korresponderer ikke med det de opplever at de unge er mest engasjerte i. Der kristen tro og gode forbilder eller rollemodeller rangeres høyest blant de voksne, opplever de at barna er mest opptatt av forholdet til jevnaldrende og skolesituasjonen.

På alle spørsmålene som berører kristen tro og praksis skårer de unge lavere enn det lederne gjør. Det kan dermed synes som spørsmål knyttet til livstolkningsdimensjonen ikke umiddelbart møter så stor interesse fra de unges side. De områdene lederne oppfatter at de unge har stor interesse for, er forholdet til skole og jevnaldrende. Også lederne er ganske opptatt av relasjoner de unge imellom, mens skolesituasjonen reflekteres ikke så mye inn i de voksne ledernes interessesfære. Dette kan være et uttrykk for en motsetning mellom de formidlingsansvarlige og barnas perspektiver. De voksne er opptatt av at tiltakene for tweens i en kristen setting nettopp skal gjenspeile at disse foregår i regi av

kristne menigheter og organisasjoner. Barna tar på sin side med seg sine bekymringer og interesser fra livet utenfra og de arenaene de ellers tar del i inn i samlingene for tweens.

Vi har i dette prosjektet vært spesielt opptatt av å fange opp hvordan temaer som seksualitet, kropp, rusmidler, gaming og nettbruk behandles i tweens-arbeidet (dette tas opp i de påfølgende avsnittene). Her tegnes det et interessant bilde. Forholdet mellom hvordan lederne og de unge ser på de tre temaene er ganske forskjellig. Når det gjelder det som har å gjøre med kropp og selvbylde fremstår lederne som mer opptatt av temaet enn det de unge er, selv om de også rangerer det relativt høyt. Når det derimot kommer til rusmidler fremstår begge grupper som like, det vil si at de prioriterer det lavt. Det kan selvsagt hende at lederne tror de unge er mindre opptatt av dette enn de er i virkeligheten. Men også andre data tyder på at de unge ikke virkelig begynner å interessere seg for rusmidler før i 14–15 års alderen – dersom vi ser bort fra koffeinholdige drikker som det er satt en anbefalt grense på 14 år på. Sett i et forebyggingsperspektiv er det likevel et spørsmål om man ikke skal ta opp disse temaene og snakke med de unge i forkant av at interessen våkner for alvor.

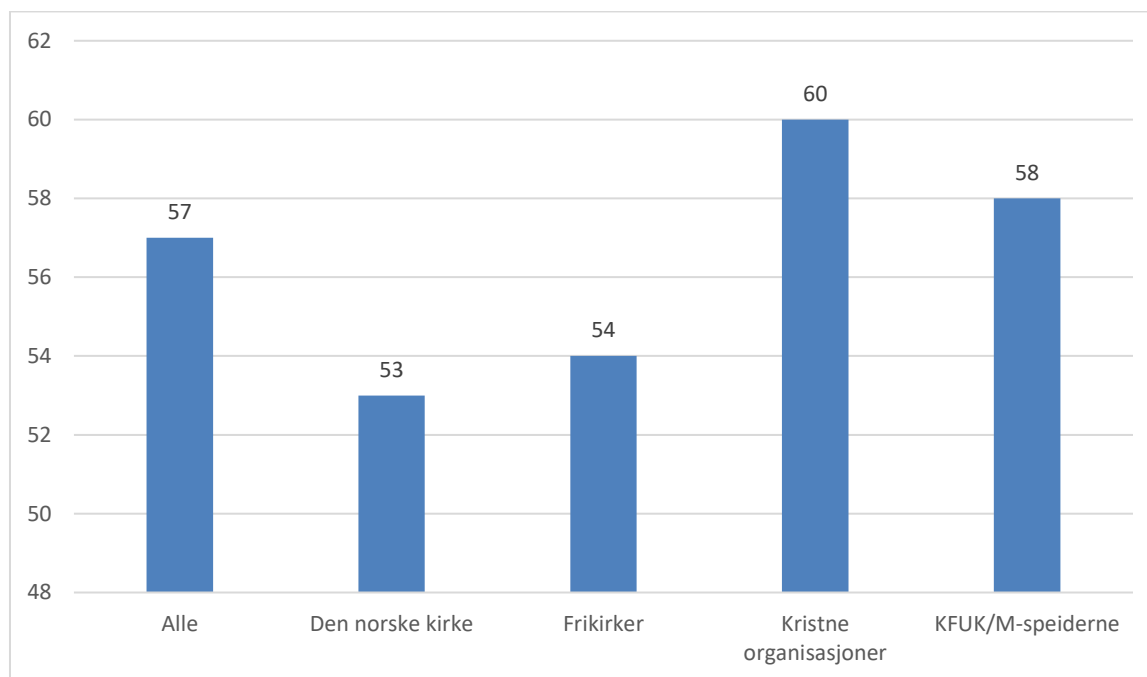
Det tredje hovedtemaet, gaming og nettbruk, fremstår de unge som betydelig mer interessert i enn de voksne lederne (selv om altså tallene reflekterer ledernes vurderinger). Nasjonale undersøkelser blant unge viser at de bruker stadig mer tid foran dataskjermen og med mobilen, og at spill utgjør en stor del av dette (se Medietilsynet 2018). Når bare én prosent av lederne sier at de ser på nettbruk og gaming som viktige temaer å ta opp, kan dette tyde på at det er ledernes egen interesse for denne typen aktivitet som reflekteres og ikke hvilken plass de mener gaming og nettbruk har i de unges liv. Hvis bildet stemmer kan det å trekke inn databruk i undervisningen bidra til å vekke de unges interesse, noe som også pekes på av informantene omtalt under.

Her må det riktignok understrekes at selv om de formidlingsansvarlige ikke rangerer nettbruk og gaming blant de viktigste temaene å ta opp for tweens, prates det likevel om selv om det ikke alltid er del av den planlagte formidlingen, som vi skal se under. Først skal vi imidlertid se nærmere på hvordan lederne mer konkret forholder seg til temaene seksualitet, nettbruk, data, digitale medier og rusmidler i arbeidet med tweens.

5.2 SEKSUALITET SOM TEMA I FORMIDLINGEN

Over halvparten av respondentene i utvalget tar *ikke* opp seksualitet og samliv som tema i formidling rettet mot tweens (se Figur 3).

Figur 3 Andeler som *ikke* tar opp seksualitet og samliv i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Ansatte og frivillige i Den norske kirke tar i størst grad opp disse temaene, mens de i minst grad kommer opp i kristne organisasjoner.

Det er vanligere blant kvinner å ta opp seksualitet og samliv enn det er blant mennene. Videre er det, kanskje noe overraskende, en større andel blant de over 44 år enn de yngre respondentene som adresserer denne tematikken. Hvis vi ser nærmere på geografisk fordeling, finner vi at seksualitet og samliv i minst grad kommer opp på tweens-samlinger på Sør- og Vestlandet særlig sammenlignet med Nord-Norge og Trøndelag. Det er vanligere for de som er ansatt å ta opp seksualitet og samliv enn det er blant de frivillige. Videre er det en høyere andel blant respondentene som har en religionsfaglig eller teologisk utdanning som tar opp disse temaene enn det som er tilfelle blant dem som ikke har en slik bakgrunn.

På et generelt grunnlag finner vi at sammenlignet med en tidligere studie gjennomført av KIFO blant undervisningsledere for unge (ungdom) i kirker og kristne organisasjoner, er det færre som melder om at seksualitet formidles til tweens enn hva som er tilfelle for eldre barn (se Botvar og Gresaker 2015, 27).

Men i de tilfellene seksualitet og samliv er et tema på tweens-samlinger, hva snakkes det om da?

Tabell 16 Temaområder knyttet til seksualitet og samliv som tas opp i formidlingen. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil fem svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Grensesetting	34	35	33	32	35
Selvtillit og selvbylde	29	29	36	32	27
Press/forventninger	16	21	11	17	16
Forelskelse	13	13	17	17	11
Kropp og pubertet	9	9	13	17	6
Kjønnsforskjeller	8	5	8	7	9
Flørting	7	4	7	6	8
Overgrep og vold	7	8	9	7	6
Ekteskap	4	2	16	3	1
Avholdenhet	2	1	7	1	1
Pornografi	2	1	8	0	1
Sykdommer og helse	1	0	3	1	1
Prevensjon/abort	1	1	0	0	1
Annet	5	7	5	3	5
N	487	116	76	72	219

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Det er fortrinnsvis grensesetting som tematiseres i formidlingen rettet mot tweens. Derneft får selvtillit og selvbylde fokus, som også ble fremhevet av informantene, som nevnt over. Press og forventninger og forelskelse gis også noe oppmerksomhet. Kanskje ikke overraskende er det mindre snakk om ekteskap – dog er ikke dette det mest uvanlige temaet i frikirkene –, avholdenhet, sykdommer og helse samt abort. At såpass få tar opp pornografi handler mest sannsynlig om at det ses på som irrelevant for barn i tweens-alder. Studier viser imidlertid at barn allerede fra 12-årsalderen ser på porno (Sørensen og Knudsen 2006). I intervju materialet kom det dessuten fram at pornografi faktisk er et tema som tas opp med tweens, noe vi sier mer om under.

Når det kommer til kjønn, er det ikke store forskjeller når det gjelder prioriterte temaer, men flere blant kvinnene vektlegger temaområdene grensesetting, selvtillit og selvbylde samt press og forventninger enn det mennene gjør. De eldre respondentene er i større grad opptatt av grensesetting enn det de formidlingsansvarlige under 45 år er, mens sistnevnte oppgir i større grad at de tar opp forelskelse, kropp og pubertet, og flørting. Dog er det heller ikke her store forskjeller. Det er videre en høyere oppslutning blant de i Nord-Norge og Trøndelag om det å snakke om grensesetting, selvtillit og selvbylde, press og forventninger samt forelskelse med barna, enn det vi finner i de øvrige landsdelene. Til tross for ulik oppslutning er det de samme temaene som fremheves som viktige. Den samme tendensen gjelder når vi sammenligner de formidlingsansvarlige med en teologisk eller religionsfaglig utdanningsbakgrunn med de som ikke har det.

Når det kommer til formidling om seksualitet må det skilles mellom hva informantene sier at bør tas opp i denne forbindelse og hva de faktisk tar opp i formidlingen. Få av informantene har tatt opp seksualitet på tweens-samlinger. Magnus er imidlertid en av informantene som faktisk har snakket om seksualitet. Han mener at tweens uansett kommer til å møte på dette temaet og at det kan være greit å ta det opp. Han sier:

Altså – et eksempel på ting jeg tenker at vi kan adressere som kirke, er at vi snakker med tweensa om ting som handler om nettbruk, etikk, porno, seksualitet ... sånne ting. Fordi at de kommer til å møte det

før eller siden uansett, og ... hvor er det best at de møter det først? Hvor er det det – hvem skal få lov [til] å sette agendaen (...) hva skal deres første møte med vanskelige ting i livet generelt [være]? Skal det være sånn krøsj i trynet på skolen? Eller kan vi noen ganger snakke om det på forhånd?

Han legger vekt på at temaer som seksualitet burde barn møte for første gang på en trygg arena, som i kirken. Han forteller for eksempel at de har snakket om onani og da har det blitt lagt vekt på at

det er en naturlig del av livet, og at man skal omfavne kjærligheten og kroppen Gud har gitt oss og disse tingene. Sånn at det ... Ja. Og snakket – i hvert fall sagt noe om at det er greit å holde på med det, liksom. (Ler litt)

Lisa jobber i en frikirke og forteller at seksualitet ikke er del av det faste opplegget, men at det kan komme opp som del av spontane samtaler. Hun forteller om en konkret hendelse som førte til at de snakket med barna om porno:

Men så var vi på den turen, og da var det en på en av hyttene som fant fram porno på telefonen, og sånn sett utsatte de andre gutta for det. Så ble det veldig konkret, og så også ... – hvordan denne samme gutten på en måte tilnærma seg en av jentene, som gjorde at jeg bare måtte følge veldig godt med. I etterkant av det, så la vi opp til en gutteprat og en jenteprat, så vi fikk en helsesøster som vi kjenner og som er en del av vårt miljø – men ikke en del av klubben – [som] kom og tok en jenteprat. Og så var det en hos oss – pastoren hos oss – han er veldig god på det, så han tok guttepraten.

Generelt er likevel ikke seksualitet noe som er del av det faste opplegget i tweens-samlingene i Lisas menighet. Men hun mener at det kan være naturlig å ta opp temaer som kropp og forholdet til andre. Et sentralt poeng vil i så fall være å vise tweens at de er verdifulle slik som de er. Samtidig peker Lisa på at det ikke er kirkens oppgave å gå dypt inn i formidlingen knyttet til seksualitetsorienterte tema:

(...) Nei, jeg tenker at vår oppgave er ikke å gå dypt inn i tingene. Så vi er ikke – jeg kommer ikke til å kjøre på dette sånn annenhver gang, eller noe sånt. Det er ikke vårt oppdrag, rett og slett. Vi er kirke, og vi skal fortsette å være det. Så det er bare en del av en større helhet. Så er det noe med å finne intervallene på ting. Så det kan godt hende at vi nå finner ut at nei, vi har ikke snakka om rus, så vi tenker at både rus og kropp, seksualitet og dette kan jeg putte inn en kveld, bare for å ... Og da toucher man jo bare ting. Men – så det vet jeg ikke ennå. Men jeg tenker at det som er aktuelt for tweens, det bør også vi som kirke belyse på en eller annen måte da, uten at det er vår jobb å gå så veldig inn i ting.

Lisa er klar på at belysning av temaer som seksualitet og rus ikke primært er kirkens oppgave. Kirkens oppgave består ikke i å gå dypt inn i disse temaene, men kun streife dem. Hun sier allikevel at temaer som er aktuelle for tweens burde belyses av kirken på et overordnet plan. Hvis man skal snakke om sex i kirken er dette i forhold til teologi. Hun sier videre at:

Men jeg tenker at det skal ikke være sånn helsesøsterprat, for den tar helsesøster. Det skal være mer at vi i kirken også er opptatt av sex, fordi at Bibelen – Gud har gitt oss denne kroppen og skapt oss sånn, og ... Og at det ikke er sånn tabubelagt – opplevelse av tabubelagt, eller det snakka de aldri om, eller ... det er sikkert fysj og fy, eller ... Så det er mer den praten, eller den funksjonen vi som kirke skal ha da.

Hvis sex skal snakkes om i en kirkelig sammenheng er dette primært i forhold til teologi og bør snakkes om på en positiv måte, ifølge Lisa. Lars mener også at formidling om seksualitet ikke er kirkens oppgave. Han sier: «Seksualitet har vi ikke snakket om. Og der må jeg vel egentlig bare si min personlige mening er at det mener jeg ikke er kirkens oppgave for ti til tolvåringer». Han indikerer med dette at han mener det er for tidlig å snakke om seksualitet med tweens. Som vi skal se senere i rapporten er

disse informantenes oppfatning om at det ikke er kirkers ansvar eller rolle å informere om seksualitetsorienterte temaer til barn og unge ikke i tråd med hva respondentene i den kvantitative undersøkelsen mener.

Selv om de fleste av informantene ikke snakker om seksualitet mener likevel flere at pornografi er et tema som bør tas opp med tweens. Her må det imidlertid også skilles mellom hva de sier at bør tas opp og hva de faktisk tar opp i formidlingen. Selv om Anne (frikirke) ikke har temaet porno som en del av formidlingen mener hun at det burde snakkes om før barna kommer i konfirmasjonsalder. Bakgrunnen for dette er at tweens får et feil inntrykk av kropp gjennom pornoen. I hovedsak sier hun at det er guttene som først og fremst får erfaring med dette tidlig:

Nei, altså – jeg ser litt ut fra forskninga også, som – Jeg husker ikke hvor jeg leste det, men det var et eller annet med at femteklasse gutter så veldig mye porno hver dag, sånn i gjennomsnitt. Og det merker jeg når jeg snakker med konfirmanter, så er det ikke alle gutter som har sett porno, faktisk. Men veldig mange har jo det. Men noen sitter jo liksom sånn: 'Hva er du snakker om?' Mens jentene virker helt sånn – dette er et fremmed felt, liksom. Det er gutta som er i den banen først og fremst. Og det legger jo veldig mye press på – jeg så en dokumentar på BBC for noen år siden der de intervjuer gutter og jenter. Og jentene var veldig engstelige. Og disse her var i tweens-alder. De hadde så mye forventninger på seg, som gutta ... var veldig tydelig om at det burde være sånn og sånn. Jentene burde se sånn og sånn ut. De burde barbere seg, de burde se sånn ut. Så de var veldig tydelige på hvordan det skulle være. Og så hadde jo gutta også veldig dårlig selvbilde, fordi at de så hvordan de burde se ut. Så det stemte jo stort sett aldri. Og altså den pornoindustrien, hvordan det ødelegger identiteten vår da, og synet på egen kropp. Det er jo så utrolig få som går inn under det som er 'riktig'.

Samtidig sier Anne at porno er «fryktelig vanskelig å snakke om når de er så små. Jeg tror foreldre – fjerdeklasseforeldre kanskje vil reagere i vår kirke hvis vi begynte å snakke om porno». Selv om det er ønskelig å snakke om visse temaer, betyr det ikke at det faktisk prates om dem. Dette begrunnes her med at tweens er for unge og en redsel for negativ respons fra foreldrene.

Siri (Den norske kirke) mener at det er mer relevant å snakke om porno med barn enn om sex:

(...) jeg tenker faktisk at vi ikke trenger å snakke med elleveåringer om sex. Hvis ikke jeg merker at det er noe de trenger. Men det er andre ting de er opptatt av – i hvert fall den gjengen jeg møter da. Jeg er åpen for å snakke om alt, jeg. Jeg tror porno er mer relevant for dem. Pornobilder, det er selvbilde og sånn – i forhold til det, enn akkurat sex, for det kommer de ikke til å ha ennå, får en tro. Sånn som jeg opplever dem. Men jeg kan jo lese dem feil. Så er det mer – så er de ganske sånn i et tidlig stadium av å oppdage de gledene og sorgene med livet.

Her handler det igjen om tweens sitt selvbilde, der porno kan være en av flere påvirkningsfaktorer. Porno er et tema som fremheves som relevant for tweens. I visse tilfeller blir en nødt til å ta opp dette fordi en konkret hendelse utløser et slikt behov, slik tilfellet var for Lisa, som nevnt over.

Ellers nevnes grenser som et tema informantene har et ønske om å ta opp. Anne mener at tweens må kjenne sine grenser, nettopp fordi de kan bli utsatt for krenkelser. Hun sier:

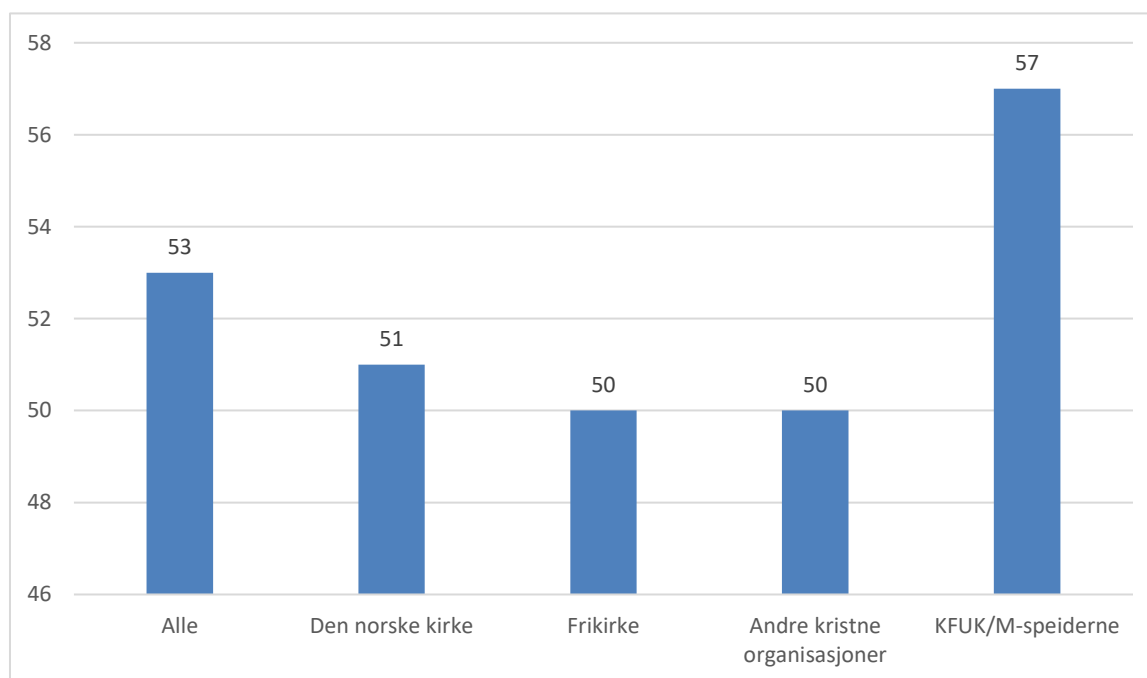
Jeg tror veldig mange tweens blir utsatt for krenkelser. Ja, det har jeg sett veldig mye. Fordi vi starter så tidlig. Og det å bli klapsa på rompa og sånn – altså tatt bilder og alt mulig. Det er kjempemasse i tweens-alder.

Krenkelsene handler her både om det fysiske, ved å bli tatt på uten å ville det, men også krenkelser ved å bli tatt bilde av uten å ønske dette. Det sistnevnte er grensesetting sett i forbindelse med nettbruk, som flere av informantene også anser som et viktig og aktuelt tema blant tweens. Grenser ved nettbruk kommer vi nærmere inn på under.

5.3 GAMING, NETTBROK OG DIGITALE MEDIER I FORMIDLINGEN

Som vi så i et tidligere avsnitt (se Figur 1) var det kun én prosent blant respondentene i utvalget som mener at gaming og nettbruk er viktige temaer å ta opp i formidling for tweens. Likevel er det en relativt stor andel som snakker om dette. 53 prosent sier at de aldri tar det opp (se Figur 4). Dette betyr at nesten halvparten av utvalget snakker om gaming, nettbruk og digitale medier iblant, til tross for at det er et tema som lederne ikke er særlig opptatt av (i motsetning til de unge, som vist i Tabell 15).

Figur 4 Andeler som *ikke* tar opp gaming, nettbruk eller digitale medier. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Det er i størst grad KFUK-KFUM-speiderne som tar opp gaming, nettbruk og digitale medier, mens temaene i minst grad er omtalt blant de ansatte og frivillige i frikirkene og kristne organisasjoner tilknyttet Den norske kirke. Det er flere menn enn kvinner som ikke tar opp data/spilling. Kanskje noe overraskende er funnet om at det så å si er ingen forskjell mellom de formidlingsansvarlige under 45 år og de som er 45 år eller eldre på dette punktet. Det er i størst grad de som bor på Sørlandet og Vestlandet som ikke tar opp gaming, nettbruk og digitale medier med tweens, men det er små forskjeller mellom de ulike landsdelene. Større forskjeller finner vi blant de formidlingsansvarlige med teologi eller religion i fagkretsen sammenlignet med de som ikke har det, og blant kategoriene frivillige versus ansatte. Det er flere blant de med teologisk og religionsfaglig utdanning og blant de ansatte som tar opp disse temaene.

Som svar på spørsmål om hvilke emner knyttet til gaming, nettbruk og digitale medier det formidles om, er det nettvett og farer ved bruk av medier som er de mest sentrale (se Tabell 17). Tidsbruk vies også oppmerksomhet av de formidlingsansvarlige. Kanskje overraskende med tanke på informantenes fokus på porno pekt på over, gis det lite oppmerksomhet til seksualisert innhold på internett.

Tabell 17 Temaområder knyttet til gaming/nettbruk/digitale medier som tas opp i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil tre svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Nettvett / farer ved bruk av medier	33	30	36	42	30
Tidsbruk på mobil og skjerm	25	24	31	26	23
Populære apper/spill	12	17	22	16	6
Å bli kjent med andre	8	9	10	7	8
Konfliktløsning knyttet til digitale medier	8	11	4	11	7
Voldelig / seksualisert innhold	6	7	10	8	4
Annet	6	6	6	5	7
N	491	116	78	74	219

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Det er i størst grad ansatte og frivillige i en kristen organisasjon som er opptatt av nettvett og farer ved mediebruk, selv om dette får høyest skår blant alle respondentene. Sammenlignet med de andre vier frikirkene mer oppmerksomhet til tidsbruk på skjerm og mobil, populære apper og spill og også voldelig og seksualisert innhold. KFUK-KFUM-speiderne tar derimot i mindre grad opp voldelig og seksualisert innhold på nett.

En større andel kvinner er opptatt av nettvett, tidsbruk på mobil og konfliktløsning knyttet til digitale medier enn menn (men de samme områdene får omtrent lik prioriteringsrekkefølge hos mennene, kun lavere oppslutning). Selv om alle respondentene, uavhengig av alder oppgir nettvett og farer ved bruk av medier som det temaområdet som i størst grad tas opp, er det noen forskjeller ved at de yngre i større grad tar opp populære apper og spill, mens lederne over 44 år er mer opptatt av tidsbruk. Det er i størst grad de formidlingsansvarlige på Østlandet som er opptatt av nettvett og farer ved mediebruk, mens de som befinner seg i Nord-Norge eller Trøndelag snakker like mye om tidsbruk på mobil og skjerm.

Hvorfor er det slik at nesten halvparten av respondentene tar opp nettbruk, gaming, digitale medier, men at få ser det som viktig? Dette spørsmålet kan det kvalitative materialet kaste nærmere lys over. Nettbruk er nettopp et tema som flere av informantene har snakket om i formidlingen for tweens. Informantene anser temaet for å være veldig aktuelt, ikke minst fordi barna selv er opptatt av det og fordi barnas hverdag preges av nett og mediebruk. Informantene forteller at de har tatt opp ulike former for nettbruk og hva konsekvensene av nettbruk kan være. Temaer som kommer opp i den forbindelse er mobbing på nett og det å publisere ting på nett, som deling av bilder. Videre er tidsbruk et relevant emne. Seksualisert innhold i form av porno er et annet eksempel, men kun én av informantene nevner innhold av voldelig karakter. Dessuten har det blitt formidlet om nettvett i form av kritisk tenking rundt innhold på nett. Disse temaene kommer gjerne opp om det er noe tweens selv har hatt aktuelle erfaringer med og om de formidlingsansvarlige mener at det er viktig å ta det opp. Som Magnus, med bakgrunn både fra Den norske kirke og en kristen organisasjon, påpeker merker

man med en gang interessen fra barna når temaer som nettbruk kommer opp, nettopp fordi det er så relevant for dem:

Men disse tingene er jo noe som får hjertet til å slå litt fortere og øynene til å gå og ørene på stilk. Det er ting som er veldig livsnært og aktuelt for dem. Det merker man jo bare på stemningen i salen. Det er klart, noen tenker jo at det stjeler [oppmerksomheten] i rommet. Men kanskje – det er som å banne i kirka i forbindelse med formidling. Men det er i hvert fall ting som virkelig berører – er nært på oss. Og som berører. Det er klart, så fort de får tak i smarttelefoner eller har Ipad, så er disse tingene tilgjengelig for dem, mer eller mindre. Det er klart vi kan – selvfølgelig kan vi legge inn begrensninger og alt mulig, men så har de en kompis på skolen eller en venninne som plutselig fikk tak i noe likevel, ikke sant. Det er ting som er nært på, og som de fortsatt lurte på hvordan de skal orientere seg i.

Anne forteller om hvordan nettbruk har blitt formidlet i hennes menighet:

Og der har de hatt noen sånne kort som jeg ikke husker hva heter. Men i hvert fall så trakk de opp dilemmaer, og så snakka de om det. Og så har de også snakka om hva som er greit og ikke greit, og hvor lang tid man kan sitte med – da snakka de litt om spillegalskap - hva det går utover da. Men det handler vel først og fremst om mobbing på nett. Type ... legge ut bilder eller på Snapchat og sånne ting. Ja, akkurat da så var det – Når de hadde hatt om det, så tror jeg det hadde vært veldig fokus på noen som hadde filma noen i dusjen og ... – ikke i vår kirke, men det var i media, og så at det var lagt ut på nettet og sendt videre.

Deling av bilder er et gjennomgående tema, som informantene mener det er viktig å snakke om med tweens. Siri som jobber i Den norske kirke sier at det er ingen tvil om at «vi må snakke om mobiler». Hun peker på at tweens er for unge til å ha god nok dømmekraft i forhold til hva det er greit å dele og ikke:

Men det vi ser nå, det er at vi må snakke om mobiler. Jeg snakka med dem litt om bilde og bildedeling og sånn. Fordi at vi tar fra dem telefonene når de skal legge seg på Lys Våken. De får dem igjen neste dag. De får lov å ringe og si god natt og sånn, og så tar vi dem. Og der har jeg sagt at det handler om at hvis dere skulle – skulle – eller noen [tar] telefonen din og tar noen bilder av deg som sover, særlig da – For når de er elleve så er de så små at de gjør det, og så skjønner de ikke hva de gjør – når de sprer ting. Så (...) jeg tenker jo at det er noe vi skal – vi skal være NÆR på. Og vi skal snakke om.

Siri forteller videre om en konkret hendelse der en video av barna ble delt på nett:

Og da snakka vi om det etterpå at det må vi ta en prat med dem om, og finne ut av hvordan vi løser. For det er jo ikke nødvendigvis greit (...) Eller – ja, ting som du ikke har lyst til at skal bli spredt. 'Du ville ikke ha likt det om deg selv.' Så det tenker jeg er veldig viktig, at du gjør bare sånn ...oppdrager-wise, liksom – og 'hva gjør det med deg når noen bruker et bilde du ikke har lyst til skal brukes?' Jeg holder ikke foredrag om nakenbilder, jeg har ikke lyst til å inspirere dem til å [ler] utforske den delen, selv om de sikkert er ganske kjent med porno og sånn, i hvert fall når de bikker sånn elleve – det er der det skjer. Det dirrer jo av dem når de kommer i elleveårsalderen, det er det som er bøygen, ofte.

Igjen kommer pornografi opp som et aktuelt tema å ta opp for tweens. Siden tweens har tilgang på mye forskjellig på nett blir også porno et naturlig tema å ta opp i forbindelse med nettbruk. I så hende er det viktig å lære barna hva som er fornuftig nettbruk, mener Magnus, som selv har snakket om medier både i positive og negative ordelag:

Man kan i hvert fall snakke om nettvett og nettbruk, og så trenger man kanskje ikke å brette ut hele pornoindustrien. Men at man på et tidlig tidspunkt er inne og snakker om det ... allerede idet barna

begynner å bruke nett, begynner å kunne søke selv. At de får et bevisst forhold til hva det er, og hva de er inne på, tenker jeg er viktig – alt fra nyheter til porno og til sosiale medier og alt mulig, at de har ... i hvert fall et bevisst forhold til det. Det kan vi hjelpe til med. Vi kan jo ikke detaljstyre hva de gjør på rommet, liksom, men vi kan hjelpe [dem] til å reflektere og tenke hva som er fornuftig bruk da.

Nettvett og en bevisstgjøring om de etiske implikasjonene av bildedeling er temaer tweens bør få kunnskap om, mener altså informantene.

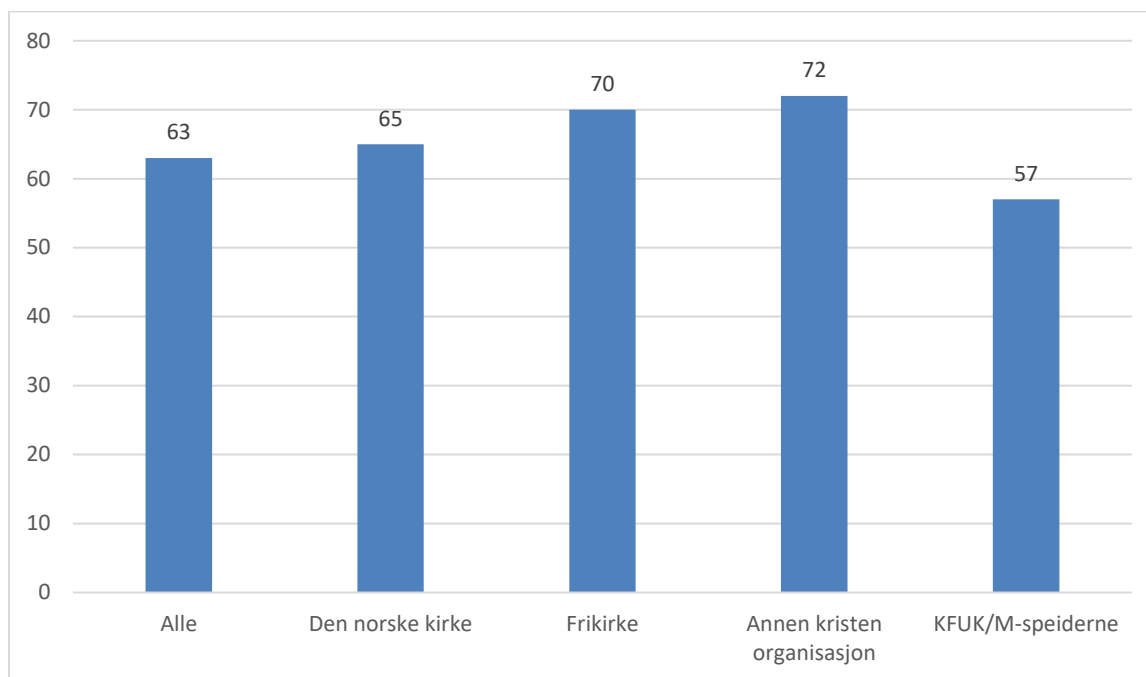
Mobilen gjør, som nevnt, at uønskede elementer blir tilgjengelig for tweens. Her nevnes porno og vold som utfordringer knyttet til tweens' mobilbruk. Lisa (frikirke) sier:

Nei, det er jo mye mobilen som de har i veldig tidlig alder nå, og som følger dem. Og det er jo en personlig eiendel, blitt. Så der er det jo helt klart full tilgang, med internett og alt, så de kan jo søke opp det de vil. Og det er veldig mye som brukes godt, og så er det kanskje spesielt ... vold og porno, som er litt for tilgjengelig.

5.4 RUS OG RUSMIDLER SOM TEMAER I FORMIDLINGEN

Rus tas opp i enda mindre grad for tweens enn det som er tilfelle for seksualitet og samliv og gaming, nettbruk og digitale medier (se Figur 5). Dette fant vi også var tilfelle da vi i 2015 undersøkte utbredelsen av seksualitet og rus som tema i formidlingen overfor eldre barn og ungdom i kristne menigheter og organisasjoner (se Botvar og Gresaker 2015, 27). Mens 49 prosent blant lederne i studien fra 2015 snakket om rus, er det samme tilfelle for 37 prosent av respondentene i den foreliggende undersøkelsen.

Figur 5 Andeler som *ikke* tar opp rus og rusmidler i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Det er i særlig grad formidlingsansvarlige i kristne organisasjoner tilknyttet Den norske kirke og frikirkene som *ikke* tar opp rus overfor tweens. Videre finner vi at det i større grad er menn enn kvinner som snakker med tweens om rus, og det samme gjelder formidlingsansvarlige som er 45 år eller eldre sammenlignet med de under 45 år.

Når rus først er et tema på tweens-samlinger, er det i hovedsak press og forventninger som tas opp (se Tabell 18). Men også rusens skadevirkninger og alkohol tematiseres.

Tabell 18 Temaområder knyttet til rus og rusmidler som tas opp i formidlingen til tweens. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (inntil fem svar mulig)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Press/forventninger	25	28	20	22	26
Skadevirkninger	19	18	18	12	23
Alkohol	13	12	15	11	15
Energidrikker	8	7	7	7	11
Avhold	7	7	5	4	9
Annet	6	3	7	4	8
Jus/lovverk	4	4	3	1	6
Snus/sigaretter	4	5	5	3	4
Hasj/cannabis	3	4	4	1	2
Doping	2	3	3	1	1
Legemidler	0	0	0	0	1
Andre narkotiske stoffer	0	0	1	0	0
N	487	114	76	74	219

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Selv om det er stort sett er de samme temaene som tas opp i de ulike organisasjonene, er det i størst grad de formidlingsansvarlige i Den norske kirke som adresserer press og forventninger. KFUK-KFUM-speiderne er mer opptatt av skadevirkninger og energidrikker, blant annet, enn de øvrige.

Det er ikke så mange nevneverdige forskjeller mellom kjønnene når vi ser på hvilke temaer som tas opp, men flere blant kvinnene er opptatt av press og forventninger, mens flere menn tar opp avhold og skadevirkninger. Ellers finner vi at de eldre over 44 år i større grad snakker om press og forventninger og skadevirkninger enn de yngre respondentene. Også her er det noen interessante forskjeller mellom landsdelene: De formidlingsansvarlige i Nord-Norge og Trøndelag tar i langt større grad opp rusmidlers skadevirkninger, press og forventninger samt alkohol enn det de i andre deler av landet gjør – selv om disse temaene også er blant de mest omtalte her.

Det er ulike oppfatninger blant informantene av hvorvidt rus og tilknyttede temaområder burde tas opp med tweens. Lisa (frikirke) har ikke tenkt på rus som et tema i sammenheng med tweens. Hun forteller at det verken har kommet opp som en del av det planlagte opplegget eller i mer spontane samtaler med barna. Hun sier at «det er nok litt borte og litt vagt i alt det andre. Jeg vet jo – det er jo kjempeaktuelt, altså. Det er det ingen tvil om. Men – nei, det har liksom ikke vært en bevissthet på det». Selv om hun sier at det ikke har vært en bevissthet rundt formidling om rus, mener hun at temaet er aktuelt. Fravær av bevissthet rundt formidling av rus kan henge sammen med at fokuset i trosundervisningen er rettet mot tweens' sine liv og erfaringer og at rus rett og slett ikke er del av dette.

Noen informanter mener at rus ikke burde tas opp med mindre det blir aktuelt, i form av at tweens får en direkte erfaring med rus. Siri fra Den norske kirke snakker om at tweens er for unge for ematikken, men at hun kunne ha tatt det opp hvis en prekær situasjon utløste et slikt behov, for eksempel

hvis det kom en full mann utenfor kirka (...) Som de [barna] blir redd for. Eller synes er rar. Så tar jeg det opp. For da kan det sikkert åpne opp. Men jeg tror at man må ha en inngang for at barna skal – For de har sikkert erfaringer med det også.

Som påpekt tidligere for eksempel i forbindelse med bildedeling, er også rus et tema som ikke blir tatt opp uten videre. For at temaet skal komme opp, må tweens ha en erfaring eller opplevelse med det, slik at samtalen kan aktualiseres og konkretiseres. Slik får man en inngang til å snakke om rus, som understreket av Siri over. Dette kan vise til at det kan være utfordrende å ta opp visse temaer med tweens, med mindre det er emner som underviserne vet at tweens har erfaring med fra før. Aktuelle hendelser kan framskynde formidling om utfordrende temaer. Hvis et tema ikke er aktuelt ser ikke formidlerne nødvendigvis et så stort behov for å ta det opp. I et forebyggingsperspektiv kan en problematisere en slik tilnærming, da «skaden» allerede kan ha skjedd når temaet først tas opp.

Anne (frikirke), som heller ikke har tatt opp rus i formidlingen, ser behovet for å snakke om rus før konfirmasjonsalder nettopp med tanke på forebygging. Hun sier: «Jeg har jo opplevd skikkelig kjipe ting i forhold til konfirmanter der, som jeg tenker at det hadde vært veldig lurt å snakke om mye tidligere enn det». Behovet for å snakke om rus ved et tidligere tidspunkt enn konfirmasjonsalderen er ifølge Anne på grunn av tidligere erfaringer konfirmanter forteller om, som har funnet sted i tweens-alderen. Her er Anne inne på tiltak som kunne ha fungert forebyggende. Anne forteller hvorfor hun mener at alkohol er noe som burde bli tatt opp tidligere i kirkens formidling til unge:

Nei, jeg tenker at det er lurt å snakke om alkohol. I kirka (...) noen er helt avholds, og noen er ... normalt, holdt jeg på å si, at man drikker vanlig. Det å bli full er på en måte ikke helt sånn stuerent. (...) Hvis vi bare klarer å få dem til å vente så lenge som mulig, så har det så mye å si for utviklinga i hjernen. Og den formidlinga der tror jeg er veldig viktig. (...) fordi norsk drikkekultur er så dårlig [ler litt]. Og det skader så mye. Det har jeg sett mye fra bygda. Jeg tror foreldre også har ganske stor påvirkningskraft der. Men at man snakker om det – Det er ikke så vanskelig å snakke om, egentlig. Men det er litt skummelt hvis noen er helt avholds i familien, og så kommer de hjem og så: 'Men jeg har hørt at man bare må vente litt', liksom [ler litt]. Sånn at man må jo veie sine ord veldig da.

Grunnen Anne oppgir for å snakke om alkohol blant tweens er å få disse til å vente med å drikke alkohol, da det kan ha særlige skadelige virkninger om man drikker i tidlig alder. Hun mener at det ikke er et vanskelig tema å snakke om. Samtidig påpeker hun at det kan være en utfordring i møte med familier som er avholds.

Magnus (Den norske kirke) er en av informantene som har snakket med tweens om rus. Han sier:

Magnus: Jeg snakker litt om rus. (...) Det handler jo en del om hva man opplever fra den gruppa, hvilke signaler man plukker opp. Hvis man ser at her er det rusutfordringer, så er det naturlig å snakke om det.

Intervjuer: Har du opplevd det i en tweens-gruppe?

Magnus: Ja, det er noen som har begynt å eksperimentere med alkohol, eller det er noen som ble eksponert for ting på skolen eller i fritiden (...) Da er det naturlig å snakke om det. I forhold til alkohol så har jeg alltid prøvd å – der har vi jo en grense på 18 år. Det har vi alltid sagt. Men jeg har aldri – eller ... sannheten er jo at de fleste av oss drikker en del før det. Og jeg har ikke prøvd å legge skjul på det, eller å gjemme det bort eller noe sånn, men igjen at man må tenke igjennom det, og at det faktisk er en lov som er der, som ikke vi har laget selv, men som er norsk lov.

Intervjuer: Ja. Så da er det det juridiske som har vært i fokus?

Magnus: Ja, det har nok egentlig det. Men også måtehold. Eller et måteholdstandpunkt, på en måte, som nok kan skinne igjennom i de tingene vi har gjort.

I Magnus sitt tilfelle er det igjen en aktualiserende hendelse som gjør at temaet rus blir tatt opp med tweens. Konkrete hendelser gjør det med enklere å ta opp utfordrende temaer, da dette fungerer som

en inngangsport til en slik samtale. Samtidig virker det til at det særlig er nett- og databruk og pornografi fremfor rus, som er aktuelle temaer og nært på tweens sin virkelighet.

5.5 BEKYMNINGSMELDINGER

Mange vil kanskje tenke at de som oppsøker kristent ungdomsarbeid ikke nødvendigvis er de som sliter mest eller har de største utfordringene. Likevel viser undersøkelsen at nesten halvparten av lederne eller de formidlingsansvarlige enten har meldt videre fra om alvorlige psykiske eller sosiale problemer blant de unge, eller har vurdert å gjøre det (se Tabell 19). Det er «bare» 13 prosent som har gjort dette gjentatte ganger, men likevel tenker rundt halvparten at dette er eller har vært en aktuell problemstilling for dem som ledere.

Tabell 19 Har du opplevd å måtte si ifra til noen om dine bekymringer for tweens som har hatt spesielle utfordringer i forhold til psykisk helse eller vanskelige hjemmeforhold? Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Ja, flere ganger	13	13	12	8	15
Ja, én gang	13	11	11	13	16
Har vurdert å gjøre det	19	19	18	21	19
Nei, aldri	55	58	59	57	50
Total	100	100	100	100	100
N	491	113	76	75	223

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Særlig har det blant de formidlingsansvarlige i KFUK-KFUM-speiderne vært bekymringstilfeller i forbindelse med tweens. Videre har det vært flest rapporteringer om barn med utfordringer i Nord-Norge og Trøndelag og færrest på Vestlandet og Sørlandet. Dessuten er det flere tilfeller med bekymringsmeldinger i landlige strøk enn det er blant dem som bor i by.

I det kvalitative materialet er det noen av informantene som forteller om bekymringsmeldinger i sammenheng med tweens. Anne (frikirke) er en av informantene som har meldt ifra om tilfeller. Som svar på spørsmålet om hennes kirke har et beredskap angående dette, sier Anne: «Nei, det har den ikke. Det har man ikke. Vi har absolutt ingen god beredskap på det. Og det burde jo lages planer, og det burde vært hvem man skal melde til og forholde seg til». Anne snakker også om utfordringene rundt det å skulle melde ifra om tilfeller i kirken og at det er en mye høyere terskel på å gjøre det nettopp der. Hun begrunner dette videre:

Fordi at det kan jo være folk som går i kirka som er kjempebra folk, og så får en mistanke om et eller annet, og så har de jo masse venner, og så er det jo sånn ... (...) Da må du vite det utrolig godt før du melder. Det er vanskelig. Men det er jo likevel ganske viktig da.

Det tette miljøet og det personlige kjennskapet til dem som det må meldes ifra om gjør det vanskelig å si ifra om bekymringer for tweens i en kirkelig sammenheng. Som i andre sammenhenger med tette bånd, kan terskelen for å rapportere om bekymringer være høy.

Siri fra Den norske kirke sier at hun også har måttet melde inn bekymringer om tweens, men vil ikke gå nærmere inn på dette. Magnus som også jobber i Den norske kirke sier at han har opplevd bekymringer for tweens. Han har ikke meldt bekymringene til barnevernet, men tatt en prat med foreldrene til barna dette angår. Gjennom samtaler med familien kan det komme frem utfordringer i

familien som er med på å forklare bestemte former for adferd blant barnet dette angår, påpeker Magnus.

Lisa og Lars forteller at de ikke har opplevd bekymringer rundt tweens og derfor aldri har hatt behov om å melde ifra. Lisa sier allikevel at hun har opplevd at tweens har fortalt henne «ting», som hun har «tatt på alvor». Hun sier: «(...) jeg kan alltid melde videre hvis det er noe veldig bekymringsfullt – absolutt. Og det skal vi gjøre». Selv om terskelen for å si ifra i en kirkelig sammenheng kan være høy på grunn av personlige forhold til personene dette gjelder, er det en bred oppfatning blant informantene om at de kan, og bør, melde ifra hvis noe er svært alvorlig.

5.6 HOVEDPUNKTER

- Temaene kristen tro, gode forbilder og rollemodeller og kristne verdier anses blant de formidlingsansvarlige som de viktigste temaene å formidle til tweens. De mener derimot at tweens selv er mest opptatt av forholdet til jevnaldrende og skolesituasjon. I intervjuene fremstår selvbilde som et sentralt tema å ta opp med tweens. Tweens bryr seg om å være «bra nok» og dette er noe de formidlingsansvarlige i intervjuene ønsker å formidle at tweens er.
- Rus og rusmidler er minst snakket om, sammenlignet med temaene seksualitet og samliv og gaming, nettbruk og digitale medier. 63 prosent snakker aldri om rus. Andelen som ikke snakker om gaming, nettbruk eller digitale medier er 53 prosent, mens 57 prosent snakker aldri om seksualitet og samliv.
- Typiske temaer som tas opp i forbindelse med formidling om seksualitet og samliv er grensetting, selvtillit/selvbilde og press/forventninger. I intervjuene kom dessuten porno opp som et aktuelt tema.
- Typiske temaer som tas opp i forbindelse med formidling om nettbruk er nettvett og farer ved bruk av medier, samt tidsbruk på mobil. I det kvalitative materialet kom det frem at barnas erfaringer med deling av bilder og videoer på nett gjør temaene aktuelle i formidlingen.
- Typiske temaer som tas opp i forbindelse med formidling om rus og rusmidler er press/forventninger, skadevirkning og alkohol.
- 13 prosent har meldt ifra om bekymringsmeldinger mer enn én gang. Nesten halvparten av respondentene har imidlertid gjort det minst én gang eller har vurdert å gjøre det.

6. SYN PÅ FORMIDLINGEN TIL TWEENS I KIRKELIG SAMMENHENG

Dette kapittelet tar for seg mer overordnede spørsmål knyttet til formidling overfor tweens. Det inkluderer hvilke mål de formidlingsansvarlige vektlegger i tweens-arbeidet, generelle holdninger til formidling i en kristen setting og hva som betraktes som hindringer for et vellykket formidlingsarbeid blant tweens.

6.1 MÅL MED FORMIDLING TIL TWEENS I KRISTEN SAMMENHENG

Hva mener ansatte og frivillige i kirker og kristne organisasjoner er det viktigste målet med formidling til tweens? Målet som settes høyest er det å gjøre de unge trygge på seg selv. Men her er det igjen viktig å være klar over skjevheten i materialet i og med at KFUK-KFUM-speiderne utgjør såpass mange. Dette er utslagsgivende på hvilket mål som får størst oppslutning, selv om målet om å gjøre de unge trygge på seg selv av alle rangeres blant topp tre. Hvis vi ser nærmere på de ulike organisasjonene, ser vi at det er markerte forskjeller.

Speiderne vektlegger det vi kan kalle allmenne livsmestringsfaktorer og det relasjonelle – som det å gjøre de unge trygge på seg selv, lære barna å vise omsorg for andre og det å utvikle toleranse og respekt for andre. Selv om det å gjøre de unge trygge på seg selv også fremheves av de ansatte og frivillige i de andre kirkene og organisasjonene, er disse i større grad opptatt av å fremme kristen tro og praksis. Særlig gjelder dette frikirkene der målene som får størst oppslutning er det at barna skal få et personlig forhold til Jesus og det å gi dem positive erfaringer med gudstjenesteliv.

Tabell 20 De viktigste målene i arbeidet med tweens fordelt på organisasjon. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning (rangering i parentes). % (inntil tre svar mulig)

Mål	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Gjøre de unge trygge på seg selv	51 (1)	40 (2)	45 (3)	47 (2)	62 (1)
Gi positive erfaringer med menighet/forsamling og gudstjenesteliv	41 (2)	61 (1)	55 (2)	51 (1)	21 (5)
Lære dem å vise omsorg for andre	38 (3)	25 (6)	23 (5)	15 (9)	59 (2)
Få et personlig forhold til Jesus	36 (4)	39 (3)	74 (1)	47 (3)	17 (6)
Utvikle toleranse og respekt for andre	36 (5)	24 (7)	18 (6)	20 (6)	55 (3)
Tilegning av sentrale kristne verdier	33 (6)	33 (4)	35 (4)	33 (4)	33 (4)
Gi kunnskap om kirkens tro og tradisjoner	18 (7)	26 (5)	9 (9)	24 (5)	15 (7)
Styrke de unges religiøse tro	15 (8)	21 (8)	17 (7)	19 (7)	10 (8)
Reflektere over eget gudsbilde	9 (9)	12 (9)	10 (8)	19 (8)	4 (9)
Lære å tilgi andre	2 (10)	1 (10)	1 (10)	0 (10)	3 (10)
N	498	117	78	75	224

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Vi finner også forskjeller når vi sammenligner kvinner og menn, og respondenter som er over og under 45 år. Kvinner og menn er enige om at det å gjøre de unge trygge på seg selv er det viktigste målet, men fremhever ulike mål lenger ned på listen. Bortsett fra det at barna skal tilegne seg sentrale kristne verdier og å gi kunnskap om kirkens tro og tradisjoner, er kvinner i større grad opptatt av målene som

har å gjøre med kristen tro og praksis. Mennene er på sin side i langt større grad enn kvinnene opptatt av å lære de unge å vise omsorg for andre og mener i noe større grad at utvikling av toleranse og respekt for andre er viktig. At det er en høyere andel blant mennene som fremhever omsorg enn det vi finner hos kvinnene, er kanskje noe overraskende hvis en tenker at omsorg mer typisk blir assosiert med kvinner enn med menn.

De formidlingsansvarlige som er 44 år eller yngre er i større grad opptatt av å gjøre de unge trygge på seg selv, sammenlignet med de over 45 år. Av mål knyttet til kristen tro og praksis, finner vi dessuten at de yngre er mer opptatt av å gi barna positive erfaringer med gudstjenesteliv, mens de eldre i større grad fremmer det å skape et personlig forhold til Jesus, tilegning av sentrale kristne verdier samt viktigheten av det å gi barna kunnskap om kirkens tro og tradisjoner. Videre finner vi at de formidlingsansvarlige med teologisk eller religionsfaglig utdanningsbakgrunn er mer opptatt av den kristne formidlingen med fokus på tro og praksis mens de som ikke har slik fagbakgrunn i større grad fremhever livsmestringsorienterte mål med tyngdepunkt på det å gjøre de unge trygge på seg selv, å lære barna å uttrykke omsorg for andre samt det å utvikle toleranse og respekt. Dessuten er det noen interessante geografiske forskjeller ved at de i Nord-Norge og Trøndelag, sammenlignet med øvrige landsdeler, er minst opptatt av at barna skal få et personlig forhold til Jesus og at de skal tilegne seg kristne verdier, men fremhever i langt større grad det at barna skal utvikle toleranse og respekt for andre som et viktig mål. Målet om å gjøre de unge trygge på seg selv får imidlertid høyest skår av alle uavhengig hvor de holder til i landet.

Respondentene har fått legge inn egne kommentarer knyttet til spørsmålet om hva som er de viktigste målene med tweens-arbeidet. Her kommer det fram at det er utfordrende å skulle velge ut enkelte mål som viktigere enn andre. Videre fremhever en annen respondent at målene henger sammen:

Jeg mener at dersom du er trygg i din tro, og har et personlig forhold til den, vil alt det andre være naturlig. Du får kunnskap om at en kristen skal lære å tilgi, vise toleranse, være trygg på seg selv osv. Dette ligger implisitt i forkynnelsen om den kristne tro.

Dette viser til hvordan mål knyttet til kristen tro og praksis for noen ses i sammenheng livsmestringsmålene, noe vi skal se nærmere på i det påfølgende avsnittet.

Mål på livstolkning og livsmestring

De to begrepene *livstolkning* og *livsmestring* blir ofte brukt om de overordnede målsettingene for det kristne barne- og ungdomsarbeidet, og ses ofte i sammenheng, som nevnt i avsnitt 1.3. Ved å ta utgangspunkt i spørsmål om hvilke mål lederne ser på som særlig viktige ved formidlingen, som angitt i Tabell 20 over, har vi konstruert to holdningsdimensjoner som viser om lederne vektlegger begge dimensjonene eller om de først og fremst er orientert mot én av dem.

Tabell 21 Svarkategorier på spørsmålet «Hva synes du er de tre viktigste målene i arbeidet med tweens? (Kun 3 svar mulig)»

Mål med arbeidet
Gjøre de unge tryggere på seg selv
<i>Gi positive erfaringer med menighet/forsamling og gudstjenesteliv</i>
Lære dem å vise omsorg for andre
Utvikle toleranse og respekt for andre
<i>Få et personlig forhold til Jesus</i>
Tilegning av sentrale kristne verdier
<i>Gi kunnskap om kirkens tro og tradisjoner</i>
<i>Styrke de unges religiøse tro</i>
Bidra til refleksjon over eget gudsbilde
Lære å tilgi andre

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

I spørsmålet ble respondentene bedt om å velge inntil tre mål i arbeidet med tweens man anså som særlig viktige. De aller fleste trakk dermed fram flere mål som de mente var viktige. Svarene kan deles inn i to hovedgrupper eller dimensjoner. Den ene består av variabler eller mål som knytter seg til livsmestringsbegrepet (markert med fet skrift i tabellen). Disse er det å gjøre de unge trygge på seg selv, lære dem å vise omsorg for andre, det å utvikle toleranse og respekt for andre samt det å lære barna å tilgi andre. Den andre delen av svarkategoriene er uttrykk for livstolkningsrelaterte mål (markert med skrift i kursiv). Disse viser til det å gi positive erfaringer med menighet/forsamling og gudstjeneste, få et personlig forhold til Jesus, gi kunnskap om kirkens tro og tradisjoner og det å styrke de unges religiøse tro. Med utgangspunkt i disse to variabelsettene har vi konstruert to indekser der vi på den ene siden får et mål på livsmestring og på den andre siden et mål på livstolkning (se appendiks for nærmere beskrivelse av hvordan disse målene ble konstruert). To av kategoriene, tilegning av sentrale kristne verdier og det å bidra til refleksjon over eget gudsbilde hører ikke naturlig til noen av de to dimensjonene, og er dermed ikke tatt med i konstruksjonen av målene.

En analyse basert på de to målene viser, ikke overraskende, at de frikirkelige er mest livstolkningsorienterte, mens speiderne er minst opptatt av mål knyttet til kristen livstolkning. Speiderne er, som påpekt over, derimot mest livsmestringsorientert. Respondentene i både Den norske kirke og tilknyttede kristne organisasjoner vektlegger i større grad aspekter knyttet til livstolkning enn livsmestring. Samtidig som de formidlingsansvarlige i Den norske kirke er mer opptatt av livstolkning enn av livsmestring, er de den gruppen i utvalget som skårer nest høyest på målet om livsmestring – etter speiderne. Videre finner vi en kjønnsforskjell ved at kvinner er mer orienterte mot livstolkning enn det menn er. Samtidig er likevel begge kjønnene i større grad opptatt av å hjelpe de unge til livsmestring, men menn er altså enda mer orientert mot dette enn det kvinnene er. Respondentene som er 45 år eller eldre er i noen grad mer fokusert på livstolkning enn de yngre. De med teologisk utdanning er mest livstolkningsorienterte mens de som ikke har en slik type utdanning er mest opptatt av livsmestring.

Livsmestring og livstolkning kan fremstå som abstrakte begreper som det kan være utfordrende å relatere til i den praktiske formidlingen til barn (se Harsem og Jordheim 2011, 54). I intervjuene kom det frem at disse begrepene ikke er like velkjente for alle, særlig ikke blant dem som ikke jobber i Den norske kirke, der livsmestring og livstolkning er innarbeidet inn i trosopplæringsplanen. Magnus, som jobber i Den norske kirke og har kjennskap til livsmestring og livstolkning, peker på at livstolkning noen ganger, hvert fall av de som har studert teologi, tolkes i lys av en kognitiv eller en intellektuell forståelse. En slik tilnærming kan virke «litt fjern», mener Magnus. Det livstolkning primært handler om, ifølge han, «er å prøve ut de kristne praksisene» og «å leve livet sammen med Gud».

Selv om Lars, som er frivillig i en frikirke, ikke har et direkte forhold til begrepene har han allikevel noen tanker rundt livsmestring og livstolkning i trosopplæringen. Han kobler de to begrepene ved at han sier at Gud lærer tweens at de er bra nok. Han sier:

Det har Gud lært oss, at vi er bra nok. Og det må vi aldri slutte å minne hverandre på. Og at det handler ikke om prestasjoner, og det handler jo ikke om resultater bestandig. Det handler ikke om likes og ... streaks¹ og alt det der. Men det handler om en sånn grunnleggende – en grunnleggende tro på seg selv da.

Her fremmes altså tanken om at livsmestring er noe man får gjennom en kristen livstolkning, fordi det er gjennom Gud at vi får en trygghet på «at vi er bra nok», mener Lars. Selv om Lars mener at livsmestring er viktig, peker han på selvstendiggjøring av tro som det viktigste målet i tweens-arbeidet. For å nå dette målet underviser han om Bibelen og gjør tweens kjent med Guds ord og hva Jesus gjorde. Målet, ifølge Lars, er at «man ikke er mammas og pappas barn i kirken, men [at] man er Guds barn».

Anne, som i likhet med Lars jobber i en frikirke, har også vanskeligheter med disse begrepene. Hun sier: «Jeg syntes akkurat de var vanskelige – livstolkning og livsmestring. Jeg synes det er litt vanskelig å skille det av og til. (...) Vi bruker ikke de i Levende tro-planen. De begrepene.» Selv om Anne opplever at begrepene er vanskelige, har hun klare oppfatninger om hvilken rolle kirken skal ha for tweens.

Nei, jeg tenker jo – i hovedsak så er det jo utrustning. Og så er det det å vise at man står sammen med de barna om å hjelpe dem. Det snakker vi mye om. Og at du skal ha bare gode minner fra de voksne som har jobba der, at de på en måte så deg, at de hjalp deg, at trua di ble sterkere av det. Men også deg som menneske, at de på en måte har sett deg da. Og at vi hjelper dem å føre de sosiale relasjonene ... sånn at de – For det også er så viktig, at de har venner som er i kirka, hvis ikke så er det ikke så interessant for dem lenger. Hvis de ikke har mange gode venner der, så er det veldig vanskelig. Ja, altså det er hovedmålet da. Å bruke hverandre og de voksne for å hjelpe barna til å få lyst til å være i kirka og tro på Gud. Så det er et sånn langsiktig mål med det der. Så det vil jeg jo si er vårt oppdrag, på en måte. Å ruste disse for livet. For det er jo det aller viktigste. (...) Vi vil jo at de skal tro og sånn, men de må jo kunne leve et liv som er godt for de og for andre.

Å «ruste» tweens «for livet» blir sett på som det viktigste målet, ifølge Anne, og kan kobles til livsmestring. Samtidig er det viktig at barna skal få lyst til å være i kirken og å tro på Gud, som kan kobles til kristen livstolkning. Begge deler fremheves som viktig, men for Anne er det avgjørende at tweens lærer seg å leve et liv som er godt for seg selv og for andre. Hos Lisa (frikirke) blir også det «å bli trygg i seg selv» trukket frem som mest sentralt. Hun sier:

¹ Streak er et begrep som brukes i forbindelse med det sosiale mediumet Snapchat og viser til antall dager på rad man har sendt en snap (et bilde) til den sammen mottakeren.

De trenger å høre og ha en opplevelse av at Gud er kjærlighet, og at de er elsket for den de er. (...) At de er bra nok. Det at de også får – som sagt – alle disse eksistensielle spørsmålene, at de kan få litt grunnleggende – litt sånn Alpha-undervisning, nærmest. Om det grunnleggende i Bibelen, og ser litt helhet og får litt opplevelse av at spørsmålene deres i hvert fall blir møtt litt. Og å lære seg å forholde seg til hverandre, hva det innebærer. Fordi de spiller seg så veldig [i hverandre], så er det noe med å bli trygge i seg selv da, ut fra den de er og det de ser og det de kjenner på. At de ikke blir styrt, men at de kan få undervisning og hjelp til å godta – eller å se seg selv, sånn som faktisk de andre gjør.

Også hos Lisa kobles en kristen livstolkning med et livsmestringsperspektiv ved å lære tweens at «Gud er kjærlighet, og at de er elsket for den de er». Som mål for tweens-arbeidet fremmer Lisa nettopp både «det om å trygge dem på hvem de er, at de er bra nok» samtidig som hun ønsker å bidra til at barna kan ta med seg troen videre i livet og at de finner et trosfellesskap, «at de har noen å tro sammen med, hvis de velger å tro». Det «å finne sin plass, både i samfunn, og vi verden, og i kirken eller et annet trossamfunn», fremheves også av Magnus (Den norske kirke) som «en nøkkel til livsmestring, å se at jeg er verdifull, at her kan jeg høre til, her finnes det noe jeg kan knytte meg til».

Livsmestring er også sentralt for Siri som jobber i Den norske kirke:

Men ellers av tema, så tenker jeg at [det] vi må snakke mest om er enten hva tro er – altså mennesket i verden, gi dem tillit til at de selv er nok. Det å være deg er helt fantastisk. Og de trenger å peppes for livet, på en måte, er min oppfatning av denne gruppa her. Trenger å gis tro på seg selv, fordi at de kommer til å miste en del sånn tro på seg selv underveis i årene som kommer.

Det som fremstår å være det viktigste målet i trosundervisningen er å formidle til tweens at de er gode nok som de er. For å nå dette målet forsøker de formidlingsansvarlige å gjøre tweens trygge på seg selv. Dette gjøres ved noen tilfeller gjennom formidling om Gud og Bibelen, å vektlegge at «Gud er kjærlighet, og at de er elsket for den de er», som Lisa sier det. Livstolkning fungerer som en ressurs for å nå det viktigste målet, nemlig livsmestring. I flere tilfeller er det vanskelig å skille klart mellom målene. En grunn for dette kan være at livsmestring og livstolkning til tider henger sammen i beskrivelsen av disse målene. Dette kjenner vi også igjen slik det er beskrevet i Den norske kirkes trosopplæringsplan (Kirkerådet 2010).

Selv om flere av informantene ikke har livsmestring og livstolkning i sine begrepsapparat har de altså en klar idé om at kirkesamfunnenes rolle er å ruste tweens for livet gjennom å formidle at de er gode nok som de er og å gjøre dem trygge på seg selv.

6.2 HOLDNINGER TIL FORMIDLING TIL TWEENS

Et av de mest sentrale funnene i studien om formidling om rus og seksualitet i kristne menigheter og organisasjoner gjennomført i 2015, var at lederne oppmuntret de unge til egenrefleksjon (Botvar og Gresaker 2015). Dette er også toneangivende for formidlingen for tweens, som vi kan se av Tabell 22 der 72 prosent av de formidlingsansvarlige sier seg enig i utsagnet om at det å inspirere til egenrefleksjon hos barna er det mest sentrale. Samtidig er det en nesten like stor andel som mener at Bibelen er en god rettesnor i formidlingen til barn og unge. Dette viser at selv om det blant lederne er ulik vektlegging og betoning i tilnærmingen til formidling rettet mot tweens, så ønsker de aller fleste at begge perspektivene skal være med på å prege undervisningen.

Tabell 22 Vurdering av formidlingen til tweens. De som sier seg sterkt enig eller enig² i påstander om formidling. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Det viktigste med formidlingen er at underviseren oppmuntrer barn og unge til egenrefleksjon	72	69	65	72	76
Kirker og kristne organisasjoner burde bruke flere ressurser på formidling til tweens	70	73	85	80	58
Bibelen er en god rettesnor i formidlingen til barn og unge	65	70	88	77	50
Ulik grad av tro blant de unge gjør formidlingen vanskelig	29	25	27	27	30
Det finnes lite egnet undervisningsmaterieil rettet mot tweens	20	23	31	17	15
Det er krevende å formidle til gutter og jenter samtidig	15	16	16	19	13
Jeg er ukomfortabel når jeg formidler om temaer som rus og seksualitet	15	13	15	20	14
Det er ikke kirker og kristne organisasjoners ansvar å informere og veilede barn og ungdom om rus og seksualitet	5	3	2	7	7
N	516–522	122–126	81–82	75–78	229–233

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Igjen finner vi at de ansatte og frivillige i frikirkene er mer opptatt av det kristne formidlingsperspektivet ved at de i større grad trekker fram Bibelen som en god rettesnor enn det å oppmuntre til egenrefleksjon. Det samme er for øvrig tilfelle med lederne i en kristen organisasjon tilknyttet Den norske kirke. Speiderne er på sin side i langt større grad opptatt av å inspirere barna til egenrefleksjon enn å bruke Bibelen som rettesnor.

Videre er det kanskje ikke overraskende at det er ganske stor enighet (dog lavest oppslutning hos speiderne) om at kirker og kristne organisasjoner burde bruke flere ressurser på tweens-arbeid. Bortimot tre av ti mener at ulik grad av tro hos de unge vanskeliggjør den kristne formidlingen. Relativt få oppgir at det finnes lite egnet undervisningsmaterieil (dog opplever en større andel blant de i frikirkene at det eksisterende materiellet er lite egnet), og enda færre mener at formidling til begge kjønnene er krevende eller at de selv føler seg ukomfortable med å snakke om seksualitet og rus.

Hele 73 prosent sier seg uenig eller sterkt uenig om at det ikke er kirker og kristne organisasjoners ansvar å informere og veilede unge om temaer som rus og seksualitet. Selv om disse temaene ikke kommer øverst på listen over hva de formidlingsansvarlige ser som de viktigste å snakke med tweens om (jf. Figur 1), er det likevel en dominerende holdning om at kirker og kristne organisasjoner bør inkludere seksualitet og rus som del av veiledningen til barn og unge.

Det er også noen interessante kjønnsforskjeller. Kvinnene er mer opptatt enn mennene av at formidlingen skal invitere til egenrefleksjon hos barna. Generelt sett er det en høyere oppslutning hos kvinnene på samtlige punkter bortsett fra på de tre følgende: Mennene mener i større grad at det er

² Svaralternativene var her sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig og sterkt enig.

vanskelig å formidle til barn med ulik grad tro, de er mer ukomfortable når de underviser om sensitive temaer og noe flere menn enn kvinner mener at det ikke er kirker og kristne organisasjoners ansvar å formidle unge om rus og seksualitet.

Videre finner vi at de eldre formidlingsansvarlige i større grad enn de under 45 år mener at det burde brukes mer ressurser på formidlingsarbeid til tweens. En noe større andel blant de førstnevnte mener dessuten at Bibelen er en god rettesnor i formidling til unge. Det er derimot en noe høyere andel blant de under 45 år som mener at det er krevende å formidle til unge med ulik grad av tro og som fremmer det å oppmuntre til egenrefleksjon som det viktigste i formidlingen.

Å oppmuntre til egenrefleksjon eller gi svar basert på Bibelen?

Spørsmålet om formidlingen til tweens fortrinnsvis bør oppmuntre til egenrefleksjon eller om tyngdepunktet bør være på å formidle gode svar basert på bibeltekster og kristen etikk, er interessant fordi det gir en pekepinn på hva slags type læring lederne fremmer for barn og unge i en kristen setting. I undersøkelsen til de formidlingsansvarlige inkluderte vi et spørsmål der respondentene på en skala fra 1 til 6 skulle avgi svar på hva som er viktigst i formidling til tweens. 1 viser til en vektlegging av det å gi de unge rom for egenrefleksjon mens 6 viser til en betoning av det å formidle gode svar ved hjelp av bibeltekster og kristen etikk som viktigst. Det bør her poengteres at dette ikke er en normativ skala som viser til at det ene er bedre enn det andre, men at skalaen rett og slett er ment som en beskrivelse av hva som kjennetegner formidlingen til tweens. Samtidig antyder forskjellen mellom de to tilnærmingene at det ene gir forrang til en tankegang om at det ikke finnes et bestemt svar en skal komme fram til, mens det andre indikerer at det er visse svar som er mer riktige enn andre. Kort sagt kan en si at der egenrefleksjon potensielt i større grad fremmer flertydighet, kan det å formidle gode svar ved hjelp av kristne tekster og verdier bidra til mer entydige og lukkede svar. Samtidig er det viktig å påpeke at det å presentere gode svar ut fra tekster i Bibelen og kristne verdier også potensielt kan bidra til flertydighet og forhandlinger om mening, og i praksis kan dette gi ulike uttrykk i formidlingen (jf. Botvar og Gresaker 2015, 61).

Tabell 23 Plassering på skala over hva som er viktigst i formidling til tweens der 1 er å gi de unge rom for egenrefleksjon og 6 er å formidle gode svar, ved hjelp av bibeltekster/kristen etikk. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. %

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
1 Gi de unge rom for egenrefleksjon	22	18	13	15	30
2	20	22	13	25	21
3	27	23	28	26	28
4	21	26	30	27	14
5	6	6	10	4	4
6 Formidle gode svar, ved hjelp av bibeltekster/kristen etikk	4	5	6	3	3
Total	100	100	100	100	100
N	495	117	78	73	223

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Samlet sett er det flest som plasserer seg midt på skalaen, noe som kan tolkes dithen at respondentene opplever det som krevende å skulle velge det ene framfor det andre. Hvis vi ser nærmere på de ulike

kirkene og organisasjonene finner vi at tyngdepunktet til alle i utvalget bortsett fra speiderne ligger på 4, altså nærmere svaret om å formidle gode svar ved hjelp av Bibelen og kristen etikk enn det å gi de unge rom for egenrefleksjon. De frikirkelige er i størst grad opptatt av å formidle svar ved hjelp av Bibelen og kristen etikk, mens ansatte og frivillige i speideren fortrinnsvis ønsker å oppmuntre de unge til egenrefleksjon.

Selv om flesteparten av begge kjønnene plasserer seg på midten av skalaen, er det noen interessante nyanseforskjeller. Hos kvinnene er det en noe høyere oppslutning på de to ytterpunktene av skalaen enn det vi finner hos mennene. Samtidig er det en større andel blant mennene som har krysset av på 4 og 5 på skalaen.

En sammenligning av eldre og yngre respondenter viser at de under 45 år i større grad enn de eldre vektlegger det å gi de unge rom for egenrefleksjon ved at det er en høyere andel i førstnevnte gruppe som har krysset av 1–3 på skalaen. Det er derimot en høyere oppslutning blant respondentene over 44 år på 4–6, som vitner om at disse er mer orientert mot det å gi gode svar basert på tekster fra Bibelen og kristen etikk. Samtidig er tyngdepunktet både hos de yngre og eldre formidlingsansvarlige midt på skalaen, noe som bekrefter bildet om at flesteparten forfekter en mellomposisjon mellom det å inspirere til egenrefleksjon hos barna og det å gi dem gode svar ut fra en kristen livstolkning.

Det kan også være interessant å se nærmere på hvordan målene livstolkningsorientering og livsmestringsorientering, som vi omtalte over, går sammen med ideen om at egenrefleksjon er det viktigste versus det å anse det å gi gode svar gjennom bibeltekster og kristen etikk som det viktigste. En korrelasjonsanalyse (se Tabell 27 i appendiks) viser at det er en sterk, signifikant sammenheng mellom en orientering mot livsmestring og vektleggingen av det å gi barna rom for refleksjon, og videre at det også er en sterk, signifikant sammenheng mellom det å prioritere kristen livstolkning og ønsket om å gi gode svar basert på Bibelen og kristen etikk.

Samtidig er det viktig å også understreke at det ikke nødvendigvis er en motsetning mellom det å oppmuntre til egenrefleksjon og det å fremme svar ut fra en kristen livstolkning. Noen av respondentene kommenterer i spørreundersøkelsen at de ser på både egenrefleksjon og det å gi svar som viktig, men at det kan bli snakk om prioritering og hva som passer i situasjonen.

Teologen Elisabeth Tveito Johnsen uttalte til avisen *Vårt Land* (Kruse 2018a) høsten 2018 at en såkalt undringspedagogikk, som nå i større grad sies å prege Søndagsskolen, er desto mer givende hvis en har et kristent kunnskapsgrunnlag å undre seg over. Hun utdyper: «Undringspedagogikken må også bli gitt et konkret kunnskapsinnhold. Derfor må trosopplærere kunne mer enn å stille åpne spørsmål. Før man begynner å snakke om å tro på Bibelen, må man formidle god kunnskap om Bibelens tilblivelse for eksempel».

Et av hovedfunnene i vår forrige rapport om formidling om rus og seksualitet blant unge var at egenrefleksjon anses å være den mest hensiktsmessige tilnærmingen til formidling for unge (Botvar og Gresaker 2015). Samtidig ble dette nyansert ved at enkelte samtidig antydte at noen svar er mer riktige enn andre og at dette er viktig å formidle til de unge. For enkelte innebar nettopp det å oppmuntre de unge til egenrefleksjon om å hjelpe dem til å ta gode valg basert på kristne verdier og i tråd med Bibelen. For disse informantene var det således ikke nødvendigvis en motsetning mellom det å oppmuntre til egenrefleksjon og det å betrakte Bibelen som en god rettesnor i undervisningen, som var det vi spurte om. Videre fant vi at de som ikke fremhever ett svar som riktige enn andre, likevel

ønsker å gi de unge noen retningslinjer. Dette fikk for eksempel utslag i undervisningen om seksualitet ved at lederen fokuserte på grensesetting fremfor å eksplisitt påpeke at ungdom bør vente med sex (Botvar og Gresaker 2015, 54, 62).

Også i det kvalitative materialet i den foreliggende studien finner vi at egenrefleksjon blir trukket frem som viktig i formidlingen til tweens. Informantene sier at det er avgjørende for tweens å kunne stille spørsmål, da dette er en del av løsrivelsen og selvstendiggjøringen som preger fasen de er inne i. Lars som jobber i en frikirke, fremhever det å «tørre å stille litt spørsmål, tørre å tenke litt selv, ikke bare få alt prenta inn». Han peker på selvstendiggjøringen av tweens, som innebærer å tenke selv og at det skal være rom i kirken for nettopp det. Dette ses som motsats til å få presentert alle svar. Lisa (frikirke) ser også verdien av egenrefleksjon:

(...) altså det med å lytte til dem og at de får stille spørsmålene sine, og at ikke de blir bombardert med svar heller, men at spørsmål kan henge i lufta. Men vi kan også samtale om det – at det ikke alltid er svar, men vi kan finne de sammen.

Anne som jobber i en frikirke er i likhet med de andre opptatt av egenrefleksjon i formidlingen, men mener samtidig at den formidlingsansvarlige burde komme med innspill. Hun sier:

Ja, sånn optimalt sett så er jo egenrefleksjon selvfølgelig det beste. Men jeg tenker også at en voksen som kommer med innspill er litt viktig. Men da må man ikke ha typisk 'sånn er det'. Men at man kanskje leder dem inn på tankesett, på en måte da, at man fører samtalen på en veldig god måte (...).

«Tankesett» kan i sitatet overfor referere til et kristent tankesett. Slik kan egenrefleksjon ta utgangspunkt i det kristne verdigrunnlaget. Dette minner om det vi fant i studien fra 2015, der de unge gjerne skulle hjelpes eller veiledes av de formidlingsansvarlige slik at de fant fram til de gode svarene basert på kristne verdier (Botvar og Gresaker 2015).

Fra intervjuene i den foreliggende studien, poengterer Magnus (Den norske kirke) at det i noen temaer er enklere og viktigere å gi klare svar. Dette gjelder for eksempel i tilfeller som handler om juridiske spørsmål (som aldersgrense for alkohol) eller i emner der det er «tydelige grenser – altså mobbing, stjeling. Sånne ting som alle er enige om». Men når det kommer til spørsmål som det ikke er en enighet om i det aktuelle kirkesamfunnet og som dreier seg om kristen forståelse, som for eksempel «om at det er bare mann og kvinne som skal være i et ekteskap, eller at en bare har lov til å ha sex hvis en er gift», har han ikke ønsket å uttale seg tydelig. Generelt har Magnus liten tro på å gi tweens «detaljerte etiske retningslinjer. Det må de stå for selv, på mange måter. Men vi kan godt snakke om mer – hva skal vi si? Overbyggende etiske strukturer, og hjelpe dem med å reflektere moralsk».

6.3 KIRKEN SOM EN MOTVEKT TIL PRESTASJONSJAGET

Flere av informantene snakket om hvilken rolle kirkesamfunnene kan ha for tweens. I sammenheng med dette fremheves det prestasjonsjaget tweens føler på i mange situasjoner i livet. Informantene fremstiller kirken som et fristed, der barna kan slippe å tenke på presset som de opplever ellers i hverdagen. Siri som jobber i Den norske kirke sier noe om dette:

Og jeg tenker jo at i en hverdag der de [barna] skal fikse alt, mestre alt, ha masse venner, være aktiv på sosiale medier, få gode karakterer, gjøre det bra på skolen, gå på mange ting ... gjøre det foreldrene vil, være en god venn ... – så er det veldig godt å komme i et kriteriefritt rom.

Rollen kirken kan ha i en ellers hektisk hverdag med mange forpliktelser fra flere hold er altså å være kritikerfri. Siri peker på alt tweens må mestre i hverdagen og viser indirekte til at kirken ikke handler om mestring. Også andre informanter trekker frem kirkens rolle i å vise tweens at de er gode nok som de er uavhengig av prestasjoner. Magnus som jobber i Den norske kirke sier at:

Uansett hvilken sammenheng vi er i, så er du velkommen som den du er, og uansett hvor du beveger deg etter at du har vært sammen med noen, så er du fortsatt like bra og like elsket, like verdifull, ukrenkelig. Det tenker jeg er kanskje mer enn noensinne det viktigste vi kan bidra med i kirken. Helt uavhengig av prestasjoner og sånne ting.

Magnus mener at kirken kan bidra med å få tweens til å skjønne at de er «like bra og like elsket, like verdifull (...) uavhengig av prestasjoner». Her viser han til en typisk tanke i samfunnet om at man skal prestere. Et slikt press skal ikke finne sted i kirken. Slik Siri var inne på, kan kirken fungere som en motvekt til dette prestasjonsjaget. Dette uttrykker Magnus med at «du er velkommen som du er».

Lisa som jobber i en frikirke sier også noe om dette:

Det er jo i forhold til relasjoner, altså i den grad vi kan – at de får en plass hvor de har lave skuldre, hvor de kan smile og ikke prestere, hvor de kan komme og møte venner. Det tror jeg styrker dem, og det gir dem hjelp til hverdager ellers.

Også Lisa er av den oppfatning at kirken skal være et sted fritt for prestasjoner. For henne er det viktig at tweens kan ha lave skuldre i kirken og kan smile. Hun peker på relasjonene i kirken som viktig. Kirken fungerer som en motvekt til hverdagen ellers.

Det er en utbredt oppfattelse blant informantene om at tweens har mange utfordringer knyttet til hverdagen. Kirken handler ikke om mestring, men om å vise tweens at de er gode nok som de er. Om tweens ikke mestrer livet på andre arenaer i livet, skal de i hvert fall ha en følelse av at det er godt å være i kirken og at de får livsmestringskompetanse der som igjen kan være til hjelp på andre arenaer.

6.4 POTENSIELLE HINDRINGER FOR FORMIDLING

Den viktigste grunnen for at kirker og kristne organisasjoner ikke driver mer formidling til tweens om temaområder som nettvett, rus og seksualitet, er ifølge de formidlingsansvarlige mangel på kompetanse (se Tabell 24). Dette kan være en av forklaringene på at bare omkring halvparten oppgir at disse temaene tas opp i arbeidet med tweens. Når vi spør om de tre temaene samlet så er det bare en liten andel som oppgir at det er for tidlig å ta dette opp med tweens-gruppene. Det synes heller ikke å være manglende ressurser som kommer i veien. Derimot er det mange som er usikre på hvordan de skal ta opp disse temaene med tweens. Det er i større grad en usikkerhet knyttet til hvordan slik formidling skal foregå med tanke på metodiske innfallsvinkler enn usikkerhet knyttet til teologisk syn. Selv om kun 20 prosent av respondentene melder om at de selv føler seg ukomfortable når de formidler om rus og seksualitet (se Tabell 22), er det flere som peker på at en potensiell hindring for at det ikke foregår mer formidling om disse temaene (og nettvett) er fordi de generelt kan oppleves som for personlige eller ubehagelige å snakke om.

Tabell 24 Grunner for at det ikke drives mer formidling til tweens om temaer som nettvett, rus og seksualitet i en kristen sammenheng. Fordelt på alle i utvalget og organisasjonstilknytning. % (mulig å angi tre svar)

	Alle	Den norske kirke	Frikirker	Kristne organisasjoner	KFUK/M-speiderne
Mangel på kompetanse	51	49	63	53	48
Usikkerhet knyttet til formidlingsmetoder	38	36	35	38	39
Temaene er for personlige / temaene er ubehagelige å snakke om	31	21	33	25	36
Det er ikke tid til det	25	34	17	34	21
Mangel på egnet undervisningsmateriell	25	26	40	23	20
Mangel på undervisningspersonell	18	18	20	20	16
Usikkerhet knyttet til teologisk syn på temaene	18	13	15	27	17
Det er for tidlig / tweens er ikke modne for disse temaene	15	15	15	13	17
Mangel på økonomiske ressurser	8	13	11	8	5
Temaene er ikke viktige nok	3	2	2	1	5
N	504	119	82	77	222

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Det er trolig især temaet kropp og seksualitet som en god del synes er et krevende tema å undervise tweens om, som informantene – hvis beskrivelser omtales nærmere under – også bekrefter. Samtidig kommer det stadig signaler om at det er ønskelig at kirker og menigheter skal ha et ansvar for å belyse slike temaer og kanskje har en mulighet for å gjøre dette på en måte som ikke andre instanser og ungdomsledere har. Dette ble for eksempel ytret av Den norske kirkes Ungdommens Kirkemøte i 2018 (UKM 2018, se også Kruse 2018b).

Hvis vi går tilbake til funnene i den foreliggende undersøkelsen, ser vi at svært få trekker frem det at temaene ikke er viktige nok som begrunnelse for hvorfor det ikke drives mer formidling til tweens om nettvett, rus og seksualitet.

Det er noen forskjeller mellom lederne i de ulike kirkene og kristne organisasjonene når det kommer til grunner for at det ikke bedrives mer formidlingsarbeid på disse temaene. Det er for eksempel en høyere andel blant de frikirkelige enn de andre som trekker fram mangel på kompetanse som en årsak. Ansatte og frivillige i frikirkene mener også i større grad at mangel på undervisningsmateriell er en utfordring. I intervjuene ble det påpekt at det materiellet som finnes er for tungt eller at det ikke fanger tweens. Til tross for et godt barnearbeid i frikirken Anne jobber i, mener hun at undervisningen for tweens er den svakeste. Dette handler i første omgang om undervisningsopplegget og at det ikke finnes godt nok materiell. Hun opplever at tweens synes undervisningen kan være kjedelig.

Den kvantitative undersøkelsen viser videre at de formidlingsansvarlige i Den norske kirke og tilknyttede organisasjoner i større grad enn de øvrige har problemer med å finne tid til formidlingsarbeid om nettvett, rus og seksualitet. KFUK-KFUM-speiderne er på sin side mer preget av at temaene oppleves for personlige eller ubehagelige å snakke om. En større andel i andre kristne organisasjoner oppgir usikkerhet knyttet til teologisk syn på temaene som årsak til at det ikke bedrives mer formidlingsarbeid rettet mot tweens.

I respondentenes egne kommentarer kommer det dessuten fram blant speiderne at det i deres organisasjon ikke er like naturlig å ta opp disse temaene fordi det ikke er her fokuset ligger. Samtidig er det likevel flere som peker på at temaene er viktige og bør snakkes om, og at det også innimellom

gjøres hvis barna selv tar initiativ til det. Andre respondenter peker på at få møter med barna gjør det vanskelig å ta opp seksualitet, rus og nettvett, noe som indikerer at kontinuerlige tiltak der de samme barna og lederne deltar over tid skaper det beste utgangspunktet for slik type formidling. Dette nevnes av respondenter fra ulike kirker og organisasjoner. En respondent sier for eksempel at

Jeg har stor tro på å møte tweens jevnlig. Et kontinuerlig arbeid mener jeg er veien å gå for å knytte gode relasjoner til tweens. Da er muligheten der for å få et tillitsforhold til disse barna og dette øker muligheten for at det oppleves trygt for tweens å fortelle om det som er vanskelig og å undre seg om tro sammen.

Det er noen interessante forskjeller mellom kjønnene når det kommer til hindringer for formidling om de aktuelle temaene. Selv om kvinnene og mennene i stor grad har en lik rangering av de oppgitte årsakene, har de ulike vektlegginger. Kvinner peker i større grad enn menn på at det er en mangel på kompetanse og på egnet undervisningsmateriell. En større andel blant kvinnene oppgir dessuten usikkerhet knyttet til teologisk syn på temaene og mangel på økonomiske ressurser og tid som grunner for at det ikke er mer formidling til tweens om nettvett, seksualitet og rus. Langt flere menn mener derimot at temaene er for personlige eller ubehagelige å snakke om. Videre er det en høyere oppslutning hos mennene på det at det er for tidlig å snakke med tweens om nettvett, seksualitet og rus og at temaene ikke er viktige nok.

Ved sammenligning mellom yngre og eldre formidlingsansvarlige finner vi at de under 45 år i større grad oppgir at temaene er for ubehagelige eller personlige å snakke om og teologisk usikkerhet. Respondentene over 44 år er derimot i større grad enn de yngre opptatt av det er for tidlig å snakke med tweens om nettvett, seksualitet og rus.

I det kvalitative materialet fremmes særlig mangel på kompetanse, for lite kunnskap om teologi og aldersspennet i tweens-gruppen som utfordrende faktorer i formidlingsarbeidet. I det følgende tar vi for oss disse aspektene.

Mangel på kompetanse

Anne som har erfaring fra Den norske kirke og nå jobber i en frikirke, forteller at hun tidligere har blitt hentet inn i undervisning som handler om kropp og seksualitet i Den norske kirke. Hun mener at kirken trenger hjelp på områder som handler nettopp om dette. Her omtaler hun undervisning blant konfirmanter. Hun forteller at prestene «kvier seg sånn. De synes det er vanskelig». Anne mener at alder har noe å si, at det er særlig de eldre som opplever undervisning om seksualitet som ubehagelig. Dette står i motsetning til hva vi fant i den kvantitative undersøkelsen som viser at det særlig er formidlingsansvarlige over 44 år som tar opp seksualitet (se avsnitt 5.2). Når Anne peker på at det især er de eldre som føler seg ukomfortable når de skal undervise om seksualitet, kan det være at hun sikter til de som er enda eldre enn 40-åringene (+) i vår undersøkelse. Videre kan det være at selv om de som er 45 år eller eldre i større grad snakker om seksualitet, betyr ikke det at de ikke kvier seg.

Flere av informantene snakker om hindringer i forbindelse med formidling av temaer som seksualitet, porno og rus til tweens. Hindringene handler om at de formidlingsansvarlige ikke føler at de har den kompetansen som må til for å snakke om temaer som rus og kropp. Selv om flere gjerne vil ta opp disse temaene, vet de ikke helt hvordan de skal gjøre det. Anne sier:

Rus, kropp og krenkelser. Alt dette her, som ikke blir snakka så mye om, som vi bør snakke om. Men ... jeg tror at det er en utfordring å snakke om akkurat de temaene for tweens. Fordi man må finne ut hvor langt kan jeg gå, hva kan jeg snakke om, hva kan jeg ikke ta opp (...).

Hindringen ligger i usikkerhet rundt hvordan denne formidlingen skal gjøres. Siri som jobber i Den norske kirke sier også noe om denne usikkerheten: «Men det er ikke sånn at ikke vi kan snakke om det [sex]. Nei. Men jeg vet ikke hvordan jeg ville ha gjort det (...)». Det er altså ikke mangel på vilje til å snakke om disse temaene, men mangel på kompetanse og usikkerhet knyttet til innfallsvinkel. Siri peker på at temaer som porno må tas opp på en relevant måte, slik at det føles naturlig. Også Lisa sier at hun ikke har noen problemer med å snakke om temaet, men hun vet ikke hvordan hun skal gjøre det. Dette begrunner hun med «jeg er kanskje litt redd for at jeg ikke drar inn de riktige tingene». Usikkerhet og å «ikke helt vite agendaen» er videre hindringer, ifølge Lisa.

For lite kunnskap om teologi

Flere av de formidlingsansvarlige vi intervjuet mente at det å føle seg usikre i formidlingen om teologi, ikke er en uvanlig utfordring. Siri som jobber i Den norske kirke mener at teologi er en del av undervisningen som de som jobber med barn og unge kan være redde for. Hun sier:

Det [teologi] bør ikke jeg snakke om, for jeg har blitt korrigert ofte, når jeg sier sånne ting som: 'Alle kan komme til nattverd! ' Det er egentlig bare de som er døpt [som får lov]. (...) Jeg har ikke lyst til å si noe feil. Det er jo det alle trosopplærere er så redde for – teologien og sånn – at de gjør noe som er feil. Selvtiliten der er på bunn enkelte steder. Ikke hos alle.

Redselen i å formidle om teologi handler for Siri om å gjøre noe som er feil. Siri peker på egen usikkerhet, men hun generaliserer dette til å være et mer generelt problem.

Magnus er også av den oppfatning av at noen av tweens-lederne, særlig blant de frivillige, kan oppleve formidling av teologi som krevende. Han sier: «Folk var litt redde for å gjøre teologiske blundere (...)». Han forklarer videre hva han legger til grunn for dette:

Kanskje [det kommer av en] respekt for autoriteter på en eller annen måte. Og teologi er jo et fag som man kan studere i syv år, og da liksom være shop Shape ferdig. Da kan du jobbe i kirka som prest. Da har du lov til å tale på en gudstjeneste. Og det er klart – en som bare har vært med i bibelgruppe noen år og ja, har jo kanskje alltid vært kristen ... Han synes kanskje det å skulle si noe om Gud kan være krevende.

Han mener at redselen for å undervise i teologi kommer av at folk er redd for å si noe feil. Dette setter han i forbindelse med kvalifikasjon og utdannelsen som kreves for å uttale seg om teologi. Av den grunn mener han at flere oppfatter det som krevende å skulle komme med kvalifiserte uttalelser som omhandler teologi. Det kan være med på å forklare hvorfor ikke alle som jobber med barn og unge i en kristen setting fokuserer på teologi i undervisningen, og heller legger vekt på at tweens skal ha en positiv opplevelse i kirken og en positiv opplevelse i møtet med troen. Her vektlegges heller opplevelsen av å være i kirken enn teologiske spørsmål. For lite kunnskap om teologi kan altså oppleves som en hindring i formidlingen. Samtidig er det viktig å understreke at opplevelser, følelser, trospraksis og så videre også anses som viktige elementer i trosopplæringen (se Harsem og Jordheim 2011).

Noen av informantene ser det også som en utfordring å skulle invitere barna til trospraksis, som bønn. Bakgrunnen for dette er at de ikke vil skremme bort barna som ikke er så fortrolig med kristen tro og praksis. Lisa (frikirke) sier:

Nei, det er nok fordi at jeg ikke vil at de som ikke har gjort et valg, og ikke har noe å ta valg ut ifra, at de skal føle det krevende. Jeg tror det. Og da blir jeg veldig forsiktig i det. Men å snakke om bønn, det kan jeg gjøre. Men det er noe med å ta dem med i det. Og at de faktisk – at det blir naturlig for dem. Ikke det å be høyt, nødvendigvis, men å be. Da er det noe med å ikke bare få undervisning, men også praktisere litt, på sin måte.

Lisa er opptatt av at bønn ikke er noe tweens må presses til. For at bønn skal bli praktisert i en formidlingssammenheng må tweens føle det naturlig å delta.

Tweens som en utfordrende gruppe å formidle til

Tweens er et sted mellom barn og ungdom. Derfor kan deres interesser veksle mellom å være opptatt av leking og være opptatt av mer «ungdommelige» ting. Siri fra Den norske kirke snakker om denne tematikken:

Mens tweens er enda mer på identitet. Å forme seg selv og kjenne at det kribler og ... Og er veldig omskiftelige. De er både barn – altså de springer rundt og leker sisten – og så tar de noen posebilder som de sender til vennene sine, altså de er veldig sånn midt imellom alt.

En videre hindring i formidling kan være det store aldersspennet mellom de yngste og de eldste i tweens-gruppen. De yngste og eldste merker at det er tydelige forskjeller i alder seg imellom og dette kan ha konsekvenser for hvordan de syntes det er å være del av formidlingssituasjonen og hva de tenker om oppleggene. Den store aldersforskjellen gjør at de formidlingsansvarlige får utfordringer med å fange alles interesse. Lisa fra en frimenighet mener at det store spriket mellom tweens i alder et en utfordring:

Jeg gjorde en undersøkelse for noen år siden blant tweensene – blant de eldste. Jeg spurte 'hva skal til for at det skal være interessant å komme?' Og da ble det sagt blant de jeg spurte, at det er kjedelig når det blir for mange av de små.

Lars har en ide om hvordan man skal fange alles interesse i formidlingen:

Jeg tror at i en tweens-sammenheng, hvor folk etter hvert har lært hvordan man sitter rolig på skolen og lytter, så tror jeg det er viktigere å fenge de store, for hvis de små – hvis de minste ser at de største synes det er spennende, da vil de følge med.

De yngste ser ofte opp til de som er eldre. Ved å henvende seg til de eldste og gjøre disse interessert, blir de yngre i gruppa interessert. Selv om tweens blir ansett for å være en utfordrende gruppe å formidle til finner de formidlingsansvarlige løsninger for hvordan formidlingen skal legges opp.

6.5 HOVEDPUNKTER

- Det viktigste målet i trosopplæringen er å gjøre de unge trygge på seg selv. Målene som også fremstår som viktig er å gi positive erfaringer med gudstjenesteliv, lære dem

å vise omsorg for andre, skape et personlig forhold til Jesus og det å utvikle toleranse og respekt for andre.

- De frikirkelige er mest livstolkingsorienterte, mens speiderne er minst opptatt av mål knyttet til kristen livstolkning. Speiderne er derimot mest livsmestringsorientert. Respondentene i både Den norske kirke og tilknyttede kristne organisasjoner vektlegger i større grad aspekter knyttet til livstolkning enn livsmestring.
- Vi finner at de ansatte og frivillige i frikirkene er mer opptatt av det kristne formidlingsperspektivet ved at de i større grad trekker fram Bibelen som en god rettesnor enn det å oppmuntre til egenrefleksjon. Det samme er for øvrig tilfelle med lederne i en kristen organisasjon tilknyttet Den norske kirke. Speiderne er på sin side i langt større grad opptatt av å inspirere barna til egenrefleksjon enn å bruke Bibelen som rettesnor.
- Informantene i intervjuene vektlegger det å formidle til tweens at de er bra nok som de er. De mener videre at kirken fungerer som en motvekt til prestasjonsjaget tweens føler på ellers i hverdagen.
- Potensielle hindringer i formidlingen er mangel på kompetanse knyttet til formidling om seksualitet, rus og nettvett, usikkerhet knyttet til formidlingsmetoder og det at temaene oppleves som for personlige eller ubehagelige å snakke om.

7. KONKLUSJON

Denne rapporten har undersøkt formidlingen rettet mot tweens, barn mellom ni til 13 år, i kirker og kristne organisasjoner. Gjennom analyser av en kvantitativ spørreundersøkelse blant formidlingsansvarlige og intervjuer med personer som jobber med tweens-arbeid har rapporten gitt svar på fem spørsmål vi stilte innledningsvis knyttet til formidlingstiltak, temaer i formidlingen samt tilnærminger og holdninger til tweens-arbeid i en kristen sammenheng. Her i dette siste kapittelet vil vi oppsummere disse svarene.

7.1 HVILKE TYPER TILTAK OG FORMIDLING FINNES DET FOR TWEENS I KIRKER OG KRISTNE ORGANISASJONER OG HVA KJENNETEGNER TILTAKENE OG FORMIDLINGEN?

Blant tiltakene for tweens i regi av kirker og kristne organisasjoner er det særlig speidermøter, leir og overnattinger enten ute eller i kirken som arrangeres. Samtidig er det her forskjeller mellom de ulike organisasjonene og kirkene: Blant KFUK-KFUM-speiderne arrangeres det særlig speidermøter, leir og overnattingsturer. De formidlingsansvarlige i Den norske kirke og kristne organisasjoner har fortrinnsvis tiltak som overnatting i kirken og gudstjeneste eller forsamlingsmøte for og med tweens. I frikirkene er derimot søndagsskole, misjonsklubb eller lignende, tweens-klubb og leir de mest brukte tiltakene for tweens. I intervjuene kom det frem at det sosiale og lek står i fokus på tweens-samlingene. Ved å knytte sammen lek og moro med formidling om Bibelen, engasjeres barna og formidlingen blir lettere tilgjengelig.

Formidlingen foregår ofte i kirkenes eller de kristne organisasjonenes egne lokaler. Blant de formidlingsansvarlige er det vanligst å samarbeide med andre i arbeidet med tweens. Samtidig forteller lederne at kontakten med pastor eller prest i arbeidet fortrinnsvis kan beskrives som sporadisk fremfor regelmessig. Men her er det også toneangivende forskjeller mellom de ulike kirkene og organisasjonene. Det er særlig blant speiderne at kontakten med prest eller pastor er sporadisk, eller at en slik kontakt er ikke-eksisterende. For de som jobber eller er frivillig i Den norske kirke, derimot, er det vanligste å ha regelmessig kontakt med presten. Hovedvekten av de formidlingsansvarlige har kontakt med barnas foreldre eller foresatte i forbindelse med tweens-arbeidet. Særlig gjelder dette blant de frikirkelige. Videre er det slik at hovedvekten av respondentene involverer barna i noen grad i planleggingen av programmet på samlingene.

Det er særlig fortellinger som tas i bruk som metode i formidlingen for tweens. Praktiske øvelser og oppgaver er videre også godt benyttede formidlingsmetoder. Mens diskusjon i mindre grad brukes i tweens-samlinger, var det nettopp diskusjon og samtale som i en studie fra 2015 ble funnet å prege formidlingen rettet mot ungdom i forbindelse med temaene rus og seksualitet (Botvar og Gresaker 2015, 36). Fokuset på fortellinger i undervisningen av tweens kan ha med å gjøre at barn i denne aldersgruppen er mindre vant til å diskutere enn det ungdom er. Når det gjelder materiell, er det vanligste å bruke egenprodusert materiell i formidlingen. Blant de vi intervjuet fremheves viktigheten av at stoffet ikke blir for tungt eller komplisert, men evner å snakke til barnas virkelighet og deres kunnskapsnivå når det kommer til kristendom og tro. Samtidig er det også noen som ønsker å bruke stoff som kan virke vanskelig for tweens, men da ved å tilgjengeliggjøre det for dem.

Hovedvekten av respondentene i den kvantitative undersøkelsen bekrefter at de bruker egne erfaringer i formidlingen.

7.2 HVILKE TEMAER INNGÅR I FORMIDLINGEN RETTET MOT TWEENS?

På spørsmål om hvilke temaer de formidlingsansvarlige ser som de viktigste å formidle til tweens, er det kristen tro som flest trekker fram. Men også gode rollemodeller eller forbilder, kristne verdier og barnas forhold til jevnaldrende fremheves som viktige. Her fant vi imidlertid forskjeller mellom de ulike kirkene og kristne organisasjonene. Ansatte og frivillige i Den norske kirke, kristne organisasjoner og især de i frikirker vektlegger i større grad temaer med en kristen orientering enn det speiderne gjør. Temaene vi har viet en spesiell plass i denne rapporten, nettbruk, gaming, rus, kropp og selvbilde (som del av seksualitetstematikk) kommer derimot lengre ned på listen over viktige temaer. Særlig blir gaming, nettbruk og rus i liten grad trukket fram som viktige temaer i formidlingen for tweens. Likevel er det omtrent halvparten av respondentene som sier at de tar opp gaming, nettbruk, digitale medier, rus og seksualitet i undervisningen. Det er dessuten svært få av de formidlingsansvarlige som mener at det ikke er kirker og kristne organisasjoners ansvar å formidle og veilede barn og unge om rus og seksualitet. Dette tyder på at selv om disse temaene ikke snakkes mest om eller anses som de viktigste, innlemmes de likevel som en naturlig del av kirker og kristne organisasjoners arbeid rettet mot tweens. Intervjumaterialet bekrefter også dette ved at informantene snakket om hvor viktig det er å relatere formidlingen til barnas hverdag og å være livsnære for barna.

Mens de formidlingsansvarlige selv mener at kristen tro er det viktigste temaet å snakke med tweens om, opplever de at barna selv er mer opptatt av forholdet til jevnaldrende og skolesituasjonen. Blant informantene ble det fremhevet at tweens er opptatt av selvbilde og hvordan de fremstår for andre. Det å ikke være god nok, er en bekymring mange barn i tweens-alder strever med.

Omtrent halvparten av respondentene sier at de *ikke* tar opp seksualitet og samliv, rus, rusmidler og gaming, nettbruk og digitale medier. Av disse temaene er det gaming, nettbruk og digitale medier som blir mest snakket om, mens rus og rusmidler snakkes minst om.

I de tilfellene seksualitet og samliv faktisk snakkes om i formidlingen til tweens, er det særlig grensesetting og selvtilit og selvbilde som tas opp. Nettvett eller farer ved bruk av medier og tidsbruk på mobil og skjerm tas mest opp i tilknytning til de overordnede temaene gaming, nettbruk og digitale medier. I forbindelse med rus og rusmidler er det mest snakk om press, forventninger og skadevirkninger.

I intervjuene kom det frem at selv om seksualitet, nett- og databruk og rus ikke er del av den planlagte formidlingen til tweens, hender det at disse temaene kommer opp fordi de aktualiseres av konkrete hendelser i barnas liv. Særlig gjelder dette deling av bilder og pornografi. Begge disse temaene anses som relevante for barna.

Våre funn tyder således på at formidling om de aktuelle temaområdene til dels kommer opp sporadisk og spontant, gjerne i etterkant av at en viss situasjon har oppstått og som har bidratt til å aktualisere et bestemt tema.

7.3 HVA ER MÅLENE MED FORMIDLINGEN?

Det viktigste målet med formidlingen til tweens, er å gjøre barna trygge på seg selv. Samtidig viste funnene fra den kvantitative undersøkelsen at det er markerte forskjeller mellom hva respondentene

i de ulike kirkene og kristne organisasjonene trekker fram som viktigste mål. Selv om det å gjøre de unge trygge på seg selv får høy oppslutning hos alle, er det særlig speiderne som fremhever dette. De ansatte og frivillige i Den norske kirke, frikirkene og kristne organisasjoner er derimot mest opptatt av mål knyttet til kristen tro og praksis. KFUK-KFUM-speiderne skiller seg ut ved å fortrinnsvis fokusere på mer allmenne mål og det relasjonelle som ikke eksplisitt baseres i en kristen forståelse. Forskjeller i hvilke mål som vektlegges må ses i sammenheng med at kirker og organisasjoner har noe ulike formål og dels tiltrekker seg ulike deltakere med variert erfaring med og interesse for kristen tro og praksis.

7.4 HVA SLAGS LÆRING TRENGER TWEENS I DAGENS SAMFUNN?

Svaret på spørsmålet om hva slags type læring tweens trenger i dag må ses i sammenheng med målene som ble fremhevet som sentrale i kirker og kristne organisasjoners formidlingsarbeid. Det å gjøre barna trygge på seg selv fremstår her som særlig viktig. Samtidig er det liten tvil om at kirkene og de kristne organisasjonenes formål om å hjelpe barna til å utvikle en kristen tro og å gjøre dem kjent med kristen praksis og tradisjoner, også betraktes som viktig læring for barn i dag. Dette sies å gi barna et viktig perspektiv og grunnlag for å finne en trygghet i seg selv og ikke minst for å kunne oppleve tilhørighet og et fellesskap. I intervjuene var det et gjennomgående tema at de unge trenger å høre at de er gode nok. I den forbindelse ble det sagt at selvbilde, det å finne ut hvem man er – og det å få en bevissthet og en trygghet på at en er bra nok som man er, er avgjørende for tweens. Dette henger sammen med en livsmestringsorientering. Rapporten *Livsmestring i skolen* (Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner 2017) peker nettopp på at en grunnleggende trygghet på egen identitet gjør at det er lettere å takle andre utfordringer.

På et mer konkret plan viser funnene i denne rapporten at de formidlingsansvarlige mener at tweens trenger veiledning og en bevisstgjøring når det kommer til temaer som seksuelle krenkelser, grensesetting, pornografi (deriblant hvilke uoppnåelige idealer pornografien skaper), nettvett – og med det en innføring av hvilke konsekvenser bilde- og videodeling kan ha for andre. Disse temaene er livsnære og beskriver den virkeligheten tweens er midt opptil.

Videre ble det pekt på av informantene at tweens har mange utfordringer knyttet til hverdagen og at de opplever et prestasjonspress. Kirken handler derimot ikke om mestring, men er et kriteriefritt rom som kan bidra til at tweens får en livsmestringskompetanse som igjen kan være til hjelp på andre arenaer.

7.5 HVA KAN FUNNENE SI OM BETYDNINGEN AV LIVSMESTRING OG LIVSTOLKNING I FORMIDLINGEN TIL TWEENS?

Det er liten tvil om at livsmestring og kristen livstolkning står sentralt i kirker og kristne organisasjoners formidling til tweens. Selv om denne rapporten har vist at det er noe ulike betoningar av om aspekter knyttet til livsmestring anses som viktigere enn aspekter knyttet til livstolkning, er det likevel vanskelig å se disse begrepene atskilt fra hverandre. Dette fremheves også i intervjuene der informantene ser det å ruste barna for livet, å gjøre dem trygge på seg selv, i sammenheng med en tro på Gud og Guds kjærlighet og en tilknytning til et kristent fellesskap. Som informanten Lars sier det «Det har Gud lært oss, at vi er bra nok».

8. LITTERATURLISTE

- Bakken, Anders. 2016. *Ungdata. Nasjonale resultater 2016*. NOVA Rapport 8/16. Oslo: NOVA.
- Bakken, Anders. 2017. *Ungdata. Nasjonale resultater 2017*. NOVA Rapport 10/17. Oslo: NOVA.
- Bakken, Anders. 2018. *Ung i Oslo 2018*. NOVA Rapport 6/18. Oslo: NOVA.
- Barneombudet. 2018. «Alle kjenner noen som har opplevd det.» *Samtaler med ungdom om seksuelle krenkelser – 2018*. <http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2018/02/Barneombudets-rapport-om-seksuelle-krenkelser-enkeltsider-pdf-lowres.pdf>.
- Bergem, Ingeborg Misje. 2018. «De unge vil ha seksualundervisning i kirken». *Vårt Land*, 2. oktober 2018. (Lest 22. oktober 2018). <https://www.vl.no/nyhet/de-unge-vil-ha-seksualundervisning-i-kirken-1.1211570>.
- Botvar, Pål Ketil og Ann Kristin Gresaker. 2015. «Vi hjelper dem til å ta egne gode valg». *Kristent ungdomsarbeid på rus- og seksualitetsfeltet*. KIFO Rapport 2015: 4. Oslo: KIFO Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning.
- Botvar, Pål Ketil, Pål Repstad og Olaf Aagedal. 2010. Regionaliseringen av norsk religiøsitet. I *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt, 44–59. Oslo: Universitetsforlaget.
- Botvar, Pål Ketil og Sivert Skålvoll Urstad. 2012. *Fra vann til vin? Bruk av rusmidler blant aktive i kristne ungdomsmiljøer*. KIFO Notat nr. 3/2012. Oslo: KIFO Stiftelsen Kirkeforskning.
- Brækken, Gaute (red.). 2017. Sårbare tweens. I *Fokus: Tweens. Trosopplæring for 9–13-åringer*, 19–25. Oslo: IKO-Forlaget.
- Bye, Elin K. og Astrid Skretting. 2017. *Bruk av rusmidler og tobakk blant 15–16 åringer. Resultater fra ESPAD 1995–2015*. Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Cook, Daniel Thomas og Susan B. Kaiser. 2004. Betwixt and be tween. *Journal of Consumer Culture* 4(2): 203–227.
- Folkehelseinstituttet. 2018. *Alkoholbruk blant ungdom*. <https://www.fhi.no/nettpub/alkoholinorge/omsetning-og-bruk/alkoholbruk-blant-ungdom/#referanser>.
- Gjelsten, Gudmund og Asbjørn Simonnes. 2007. *Skole og media – kommunikasjon og pedagogikk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Harsem, Inga og Kari Jordheim. 2011. *Livstolkning og livsmestring. Et hefte til inspirasjon i trosopplæringsarbeid!* Rapport 2011/7. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole.
- Høeg, Ida Marie og Ann Kristin Gresaker. 2015. *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet. Nedgang i oppslutning om dåp i Oslo bispedømme*. KIFO Rapport 2015: 2. Oslo: KIFO Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning.
- Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. 2018. *Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. (Jeløya-erklæringen)*. Jeløya.
- Johansson, Barbro 2010. Subjectivities of the Child Consumer: Beings and Becomings. I *Childhood and Consumer Culture*, redigert av David Buckingham og Vebjørn Tingstad, 80–93. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Kirkerådet. 2010. *Gud gir – vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke*. 3. opplag. Oslo: Kirkerådet.
- Kruse, Elise. 2018a. «Ikke nok å under seg.» *Vårt Land*, 4. september 2018.
- Kruse, Elisa. 2018b. «Øker trosopplæreres porno-kunnskap.» *Vårt Land*, 18. oktober 2018.

- Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). 2017. *Livsmestring i skolen. For flere små og store seiere i hverdagen*. <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003772>.
- Liestøl, Eva. 2016. Forord. I *Barn & medier 2016. 9–16-åringers bruk og opplevelser av medier*, 5. Fredrikstad: Medietilsynet
- Medietilsynet. 2018. *Barn og medier-undersøkelsen 2018. 9–18-åringer om medievaner og opplevelser*. Fredrikstad: Medietilsynet.
- Mossig, Svein og Kari Stefansen (red.). 2016. *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007–2015*. NOVA Rapport nr. 5, 2016. Oslo: Norsk institutt for forskning på oppvekst, aldring og velferd.
- Rasmussen, Jeanette. 2011. Tweens? I *Tweens: mellom medier og merkevarer*, redigert av Lars Pynt Andersen, 11–28. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rystad, Linn Sæbø. 2017. Forkynne for å skape indre dialog. I *Fokus: Tweens. Trosopplæring for 9–13-åringer*, redigert av Gaute Brækken, 35–41. Oslo: IKO-Forlaget.
- Sørenssen, Ingvild Kvale. 2014. «Domesticating the Disney Tween Machine. Norwegian Tweens Enacting Age and Everyday Life». PhD-avhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Sørensen, Anette Diana og Susanne V. Knudsen. 2006. *Unge, køn og pornografi i Norden – Sluttrapport*. København: Nordisk Ministerråd.
- Sørenssen, Ingvild Kvale og Claudia Mitchell. 2011. «Tween-method and the politics of studying kinderculture». I *Kinderculture. The corporate construction of childhood*, redigert av Shirley R. Steinberg, 153–172. Tredje utgave. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Tjellaug, Ane Bamle. 2018. «Bedre kleint enn aldri». Vårt Land, 4. oktober 2018. (Lest 22. oktober 2018). <http://www.verdidebatt.no/innlegg/11741851-bedre-kleint-enn-aldri>.
- Tufte, Birgitte. 2011. Tweens og medier. I *Tweens: Mellom medier og merkevarer*, redigert av Lars Pynt Andersen, 29–52. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Ungdommens Kirkemøte (UKM). 2012. «Alkohol og rus i kristne miljøer». UKM 05/12. https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/ukm_2012_05-alkohol_vedtak.pdf
- Ungdommens Kirkemøte (UKM). 2018. «Seksualundervisning i kyrkja». UKM 5/18. <https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/ungdommens-kirkemote/2018/ukm-sak-5-18-seksualundervisning-i-kyrkja---sakspapir.pdf>.
- Utdanningsdirektoratet. 2018. Overordnet del av læreplanverket: Folkehelse og livsmestring. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/>
- Ørjasæter, Ingeborg. 2017. Kven er tweens? I *Fokus: Tweens. Trosopplæring for 9–13-åringer*, redigert av Gaute Brækken, 7–12. Oslo: IKO-Forlaget.

9. APPENDIKS

9.1 KONSTRUKSJON AV MÅL PÅ LIVSTOLKNING OG LIVSMESTRING

Med utgangspunkt i variablene/svarkategoriene på spørsmålet om hva de formidlingsansvarlige synes er de tre viktigste målene i arbeidet med tweens har vi konstruert to indekser. Fire av variablene har innholdsmessig å gjøre med forholdet en har til seg selv og til andre mennesker. Disse er markert med halvfet skrift. Ved å slå disse variablene sammen i en additiv indeks oppnår vi å få et mål på livsmestring som går fra 0 til 4, ut fra hvor mange av utsagnene en er enig i. Det samme kan gjøres med fire variabler som er relatert til livstolkning, det vil si det som har å gjøre med tro og kristen tradisjon (markert med kursiv i tabellen). Vi konstruerer dermed en tilsvarende indeks for denne dimensjonen med verdier fra 0 til 4 ut fra antall påstander man er enig i.

Tabell 25 Svarkategorier på spørsmålet «Hva synes du er de tre viktigste målene i arbeidet med tweens? (Kun 3 kryss mulig)»

Mål med arbeidet
Gjøre de unge tryggere på seg selv
<i>Gi positive erfaringer med menighet/forsamling og gudstjenesteliv</i>
Lære dem å vise omsorg for andre
Utvikle toleranse og respekt for andre
<i>Skape et personlig forhold til Jesus</i>
Tilegning av sentrale kristne verdier
<i>Gi kunnskap om kirkens tro og tradisjoner</i>
<i>Styrke de unges religiøse tro</i>
Bidra til refleksjon over eget gudsbilde
Lære dem å tilgi andre

De to øvrige variablene – gudsbilde og kristne verdier – har en litt uklar status i forhold til livsmestrings- og livstolkningsbegrepene. De kan teoretisk sett tenkes å være relatert til begge de to hoveddimensjonene. Vi velger derfor å holde dem utenfor når vi konstruerer indeksene.

At måten vi har valgt å gruppere variablene på er riktig ut fra det empiriske materialet blir underbygget av en såkalt faktoranalyse. Den viser hvordan variablene relaterer seg til hverandre. En slik (urotert) faktoranalyse viser at vi oppnår en faktor hvor ladningene går fra klart positive til klart negative scorer. Dette synliggjør at variablene representerer ulike dimensjoner eller poler i materialet.

Tabell 26 Faktoranalyse basert på åtte spørsmål omkring målene med undervisningen

Variabler	Faktorladning
Gi positive erfaringer med gudstjenesten	,631
Skape et personlig Jesus-forhold	,537
Gi kunnskap om tro og tradisjon	,352
Styrke de unges tro	,338
Lære dem å tilgi	,071
Gjøre dem tryggere på seg selv	-,632
Lære dem å vise omsorg	-,634
Utvikle toleranse og respekt	-,661

De fire første variablene i tabellen har en klart positiv ladning og kan dermed slås sammen i et samlemaal (indeks) som representerer *livstolkningsdimensjonen* ved ungdomsarbeidet. De fire nederste har en nøytral eller negativ ladning og kan inngå i et samlemaal på *livsmestringsdimensjonen*. Også en reliabilitetstest støtter opp under en slik inndeling av materialet.

9.2 KORRELASJONSANALYSE MELLOM EGENREFLEKSJON/GODE SVAR OG LIVSMESTRING/LIVSTOLKNING

Livstolkning og livsmestring er konstruert som to separate variabler, mens egenrefleksjon versus det å gi gode svar ved hjelp av bibeltekster og kristen etikk er en skala med to ytterpunkter, der egenrefleksjon har lav verdi (1) og det å gi gode svar har en høy verdi (6). Ved å foreta en korrelasjonsanalyse mellom variablene om livstolkning og livsmestring og den seksdelte skalaen kan vi finne ut om det er en sammenheng mellom det å være orientert mot enten livsmestring eller livstolkning og det å vektlegge egenrefleksjon eller det å gi gode svar i formidlingen for tweens (se Tabell 27).

Tabell 27 Sammenheng mellom egenrefleksjon/gode svar og livsmestring/livstolkning.

Korrelasjon	Pearsons r	Signifikans
Egenrefleksjon/gode svar – Livstolkningsorientering	.354	.000
Egenrefleksjon/gode svar – Livsmestringsorientering	-.349	.000
Livstolkning – livsmestring	-.698	.000

Kilde: KIFOs undersøkelse av tweens-arbeid i kirker og kristne organisasjoner 2018.

Analysen bekrefter at det er en sterk sammenheng mellom det å være orientert mot livstolkning og ønsket om å gi gode svar basert på bibeltekster og kristen etikk, på den ene siden, og på den andre siden, at det er en sterk sammenheng mellom et fokus på livsmestring i formidlingen og ønsket om å oppmuntre barna til egenrefleksjon. Sammenhengene er statistisk signifikante.

10. VEDLEGG

10.1 SPØRRESKJEMA

Spørreskjemaet ble sendt ut via Questback. I eposten som inneholdt lenke til undersøkelsen ble det opplyst om bakgrunnen for og hensikten med studien, at det er frivillig å svare og at svarene anonymiseres.

Kristent arbeid rettet mot tweens, 9–13-åringer

Nå vil vi spørre deg som arbeider med barn og ungdom, spesielt tweens, om dine erfaringer med slikt arbeid. Vi er opptatt av ulike områder ved formidlingsvirksomheten du har drevet med, og hva som beskriver en typisk formidlingssituasjon.

Undersøkelsen gjelder både for deg som er ansatt i kirke/kristen organisasjon og for deg som jobber frivillig. For å besvare undersøkelsen klikker du i ruten for det svaret som passer best. Noen steder er det anledning til å skrive inn kommentarer. Til slutt klikker du på «send».

1. Jobber du som frivillig (ulønnet) i kirke eller kristen organisasjon?
 - a. Ja
 - b. Nei
2. Dersom du er ansatt i kirke/kristen organisasjon, hvilken stilling har du?
 - a. Ikke ansatt
 - b. Prest/pastor
 - c. Menighetspedagog/kateket/trosopplærer
 - d. Barne- og ungdomsarbeider/koordinator
 - e. Kantor/musiker
 - f. Diakon
 - g. Annet
3. Omtrent hvor lenge har du hatt nåværende stilling (evt. frivillig verv), i kirke eller kristen organisasjon?
 - a. Mindre enn ett år
 - b. 1–2 år
 - c. 3–5 år
 - d. 6–10 år
 - e. 11–14 år
 - f. Mer enn 15 år
4. Omtrent hvor mye jobber du for kirke/kristen organisasjon (som ansatt og/eller frivillig)? (velg det som passer best)
 - a. Fulltid
 - b. Flere timer daglig
 - c. Flere timer ukentlig

- d. Sporadisk
- e. Annet

5. Hvilke aldersgrupper forholder du deg til når du formidler til barn og unge? (flere kryss mulig)

- a. Under 9 år
- b. 9–11 år
- c. 12–13 år
- d. 14–15 år
- e. 16–18 år

De neste spørsmålene handler om formidlingsvirksomhet rettet mot aldersgruppen 9–13 år, altså tweens. Ta også med de møtene du har med tweens der de deltar i grupper med større aldersspenn. Dersom du er engasjert i flere sammenhenger der du møter tweens, og du ikke kan svare samlet for alt, svarer du i ut fra der du har ditt hovedengasjement.

6. Omtrent hvor ofte deltar du i formidling til tweens? (velg det som passer best)

- a. Ukentlig
- b. Månedlig
- c. Flere ganger i året
- d. Sjeldnere
- e. Aldri (hvis kryss her, gå til spm 26)

7. Hvor foregår oftest denne formidlingen til tweens? (flere svar mulig)

- a. I lokaler knyttet til kirke/kristen organisasjon
- b. Privat/hjemme
- c. På turer/leirer
- d. Flere steder
- e. Annet

8. Hva er den typiske kjønnsfordelingen i tweens-gruppa?

- a. Flest jenter
- b. Omtrent like mange jenter og gutter
- c. Flest gutter
- d. Delt i jente- og guttegrupper

9. Samarbeider du med andre om tweens-arbeidet?

- a. Jobber vanligvis alene
- b. Jobber vanligvis sammen med andre
- c. Det varierer

10. Har du kontakt med prest/pastor i tweens-arbeidet?

- a. Ja, regelmessig
- b. Ja, sporadisk

c. Nei

11. Har du kontakt med foreldre/foresatte til tweens-gruppa?

- a. Ja
- b. Bare via brev/sosiale medier
- c. Nei

12. Er tweens selv med på å planlegge program for samlingene?

- a. Ja, i stor grad
- b. Ja, i noen grad
- c. Nei

13. Hvilke typer tiltak for tweens har du vært med på å arrangere? (flere svar mulig)

- a. Overnatting i kirken (eks. Lys Våken, Tårnagent)
- b. Tweens-klubb
- c. Kor
- d. Gudstjeneste/forsamlingsmøte for og med tweens
- e. Leir
- f. Overnattingstur
- g. Speidermøter
- h. Sports-/friluftaktiviteter
- i. Søndagsskole, misjonsklubb el. likn.
- j. Annet

14. Hva synes du er DE TRE VIKTIGSTE målene i arbeidet med tweens? (inntil 3 svar)

- a. Få positive erfaringer med menighet/forsamling og gudstjenesteliv
- b. Få kunnskap om kirkens tro og tradisjoner
- c. Tilegne seg sentrale kristne verdier
- d. Lære å vise omsorg for andre mennesker
- e. Bli tryggere på seg selv
- f. Utvikle toleranse og respekt for andre
- g. Få styrket sin egen religiøse tro
- h. Få et personlig forhold til Jesus
- i. Reflektere over eget gudsbilde
- j. Lære å tilgi andre mennesker
- k. Umulig å si hva som er viktigst
- l. Annet

15. Evt. kommentarer:

16. Hva slags opplegg/materiell har du benyttet deg av? (flere svar mulig)

- a. Egenprodusert materiale
- b. Velgselv.no / Fokus: Tweens (Blå Kors / IKO)
- c. Kirken.no/Ressursbanken

- d. B-Tween (FriBU)
- e. Dig Deeper (ACTA)
- f. Viggo for tweens (Misjonskirken Ung)
- g. Sprell levende (Søndagsskolen Norge)
- h. Awana
- i. Barnebibel /kristne bøker for barn
- j. Helt Konge (Pinsevekkene)
- k. Annet

17. Hvilke arbeidsmetoder benytter du deg av? (inntil 3 svar)

- a. Fortelling
- b. Gruppearbeid
- c. Rollespill
- d. Film
- e. Praktiske øvelser/oppgaver
- f. Diskusjon
- g. Ressurspersoner utenfra kommer og formidler
- h. Annet

18. Trekker du inn dine egne erfaringer i formidlingen?

- a. Som regel
- b. Sjelden
- c. Aldri

19. Evt. kommentarer:

20. Dersom du tar opp temaet gaming/nettbruk/digitale medier, hva snakker dere mest om?
(inntil 3 svar)

- a. Snakker ikke om dette
- b. Populære apper/spill
- c. Å bli kjent med andre
- d. Nettvett / farer ved bruk av medier
- e. Tidsbruk på mobil og skjerm
- f. Voldelig/seksualisert innhold
- g. Konfliktløsning knyttet til digitale medier
- h. Annet

21. Dersom du tar opp temaet rus/rusmidler, hva snakker dere i så fall mest om? (inntil 5 svar)

- a. Snakker ikke om dette
- b. Skadevirkninger
- c. Jus / lovverk
- d. Press/forventninger
- e. Alkohol
- f. Hasj / cannabis
- g. Snus / sigaretter
- h. Doping

- i. Energidrikker
- j. Legemidler
- k. Andre narkotiske stoffer
- l. Avhold
- m. Annet

22. Dersom du snakker om seksualitet og samliv, hva snakker dere i så fall mest om? (inntil 5 svar)

- a. Snakker ikke om dette
- b. Avholdenhet
- c. Kropp og pubertet
- d. Kjønnforskjeller
- e. Grensesetting
- f. Selvtillit og selvilde
- g. Overgrep og vold
- h. Pornografi
- i. Press
- j. Sykdommer og helse
- k. Prevensjon / abort
- l. Ekteskap
- m. Flørting
- n. Forelskelse
- o. Annet

23. Evt. kommentarer:

24. Noen mener det er viktigst å gi de unge rom for egenrefleksjon, mens andre mener det er viktigst å formidle gode svar, ved å vise til bibeltekster eller kristen etikk. Hva mener du er viktigst? (Angi din plassering på skalaen)

- a. Gi de unge rom for egenrefleksjon
- b.
- c.
- d.
- e.
- f. Formidle gode svar, ved hjelp av bibeltekster/kristen etikk

25. Hva synes du er de viktigste temaene å ta opp i tweens-gruppa? (inntil 3 svar)

- a. Kristen tro
- b. Forholdet til foreldre
- c. Rusmidler
- d. Skolesituasjonen
- e. Gaming/nettbruk
- f. Bibelen
- g. Gode forbilder/rollemodeller
- h. Forholdet til jevnaldrende
- i. Kropp og selvilde
- j. Psykisk helse

- k. Grensesetting
- l. Kristne verdier
- m. Ingen av disse

26. Evt. kommentarer:

27. Har du opplevd at de som er med på tweens-tiltak er blitt mer interessert i spørsmål som har med kristen tro å gjøre?

- a. Ja, i stor grad
- b. Ja, i noen grad
- c. De er allerede svært interessert i kristen tro når de kommer til oss
- d. De aller fleste viser liten eller ingen interesse for kristen tro

28. Hvilke av følgende temaer opplever du at tweens er mest interessert i å snakke om? (inntil 3 svar)

- n. Kristen tro
- o. Forholdet til foreldre
- p. Rusmidler
- q. Skolesituasjonen
- r. Gaming/nettbruk
- s. Bibelen
- t. Gode forbilder/rollemodeller
- u. Forholdet til jevnaldrende
- v. Kropp og selvbilde
- w. Psykisk helse
- x. Grensesetting
- y. Kristne verdier
- z. Ingen av disse

29. Evt. kommentarer:

30. Hva bruker tweens som regel tiden til på i samlingene når det ikke er organisert program? (inntil 3 svar)

- a. Spill
- b. Sitte med mobiltelefonene sine
- c. Spising
- d. Henge rundt
- e. Skravle seg imellom
- f. Fysiske aktiviteter
- g. Se film
- h. Annet

31. Har du opplevd å måtte fra til noen om dine bekymringer for tweens som har hatt spesielle utfordringer i forhold til psykisk helse eller vanskelige hjemmeforhold?

- a. Ja, flere ganger

- b. Ja, én gang
- c. Har vurdert å gjøre det
- d. Nei

32. Evt. kommentarer:

33. Nå skal vi presentere noen utsagn om formidling til tweens-gruppa, som vi ønsker at du skal besvare uavhengig av hvor mye du arbeider med denne gruppa. I hvilken grad er du uenig eller enig i utsagnene nedenfor?

- a. Kirker og kristne organisasjoner burde bruke flere ressurser på formidling til tweens
Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig
- b. Det finnes lite egnet undervisningsmateriell rettet mot tweens
 - Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig
- c. Bibelen er en god rettesnor i formidlingen til denne gruppen
 - Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig
- d. Det er krevende å formidle til gutter og jenter samtidig
 - Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig
- e. Ulik grad av tro blant de unge gjør formidlingen vanskelig
 - Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig
- f. Det viktigste med formidlingen er at underviseren oppmuntrer de unge til egenrefleksjon
 - Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig
- g. Jeg føler meg ukomfortabel når jeg formidler om temaer som rus og seksualitet til de unge
 - Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig
- h. Det er ikke kirker og kristne organisasjoners ansvar å informere og veilede unge om temaer som rus og seksualitet
 - Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig

34. Hva mener du er DE TRE VIKTIGSTE grunnene for at det ikke drives mer formidling til tweens om sensitive temaer slik som nettvett, rus og seksualitet i en kristen sammenheng? (inntil 3 svar)

- a. Det er ikke tid til det
- b. Mangel på egnet undervisningsmateriell
- c. Mangel på undervisningspersonell
- d. Mangel på kompetanse
- e. Mangel på økonomiske ressurser
- f. Temaene er for personlige / temaene er ubehagelige å snakke om
- g. Usikkerhet knyttet til formidlingsmetoder
- h. Usikkerhet knyttet til teologisk syn på temaene
- i. Det er for tidlig / tweens er ikke modne for disse temaene
- j. Temaene er ikke viktige nok
- k. Annet
- l.

35. Evt. kommentarer:

Bakgrunnsopplysninger

36. Hvor gammel er du?

- a. 16–19 år
- b. 20–24 år
- c. 25–29 år
- d. 30–34 år
- e. 35–39 år
- f. 40–44 år
- g. 45–49 år
- h. 50–54 år
- i. 55–59 år
- j. 60–64 år
- k. 65 år eller eldre

37. Er du ...?

- a. Kvinne
- b. Mann
- c. Annet svar

38. Lever du i et parforhold?

- a. Ja
- b. Nei

39. I hvilket fylke bor du?

- a. Østfold
- b. Akershus
- c. Oslo
- d. Hedmark
- e. Oppland
- f. Buskerud
- g. Vestfold
- h. Telemark
- i. Aust-Agder
- j. Vest-Agder
- k. Rogaland
- l. Hordaland
- m. Sogn og Fjordane
- n. Møre og Romsdal
- o. Trøndelag
- p. Nordland
- q. Troms
- r. Finnmark

40. Bor du i ...?

- a. By med mer enn 50.000 innbyggere
- b. By med mellom 5.000 og 50.000 innbyggere
- c. Tettsted (2.000 til 4.999 innbyggere)
- d. Bygd (mindre enn 2.000 innbyggere)
- e. Vet ikke

41. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- a. Folkeskole / realskole / grunnskole
- b. Videregående utdanning / fagbrev, yrkesfag videregående skole
- c. Høyere utdanning av mindre enn 1 års varighet
- d. Høyere utdanning av 1–2 års varighet
- e. Høyere utdanning av 3–4 års varighet
- f. Høyere utdanning av 5 års varighet eller mer

42. Hvis du har fullført høyere utdanning, innenfor hvilket fagområde er din utdanning? (flere svar mulig)

- a. Pedagogikk
- b. Teologi, religionsfag
- c. Samfunnsfag
- d. Helse- og sosialfag
- e. Realfag / tekniske fag
- f. Media, kommunikasjon, informasjon
- g. Kunst og kultur
- h. Økonomi, administrasjon, ledelse
- i. Annet

43. Er du medlem av ...? (flere svar mulig)

- a. Den norske kirke
- b. Norsk Luthersk Misjonssamband
- c. Indremisjonsforbundet/Indremisjonsforbundet Ung
- d. Det norske Baptistsamfunn
- e. Pinsebevegelsen
- f. Den Evangelisk-Lutherske frikirke (Frikirken)
- g. Misjonskirken
- h. Normisjon/Acta
- i. KRIK
- j. Det norske Misjonsselskap/NMSU
- k. Norges KFUK-KFUM
- l. KFUK-KFUM-speiderne
- m. Søndagsskolen Norge
- n. Annet

44. Dersom du har noen generelle kommentarer til undersøkelsen, er det fint om du skriver dem inn her.

10.2 INTERVJUGUIDE

I forkant av intervjuet fikk informantene et informasjonsskriv om prosjektet. De signerte en samtykkeerklæring der det ble opplyst om de etiske sidene ved prosjektet, med tanke på konfidensialitet og anonymisering og at de kunne trekke seg når som helst i prosjektperioden.

Bakgrunn (kort)

1. Kan du fortelle litt om din bakgrunn (eks. utdanning, stilling, stillingsprosent, hvor lenge arbeidet, ansvarsområder, organisasjon)
2. I hvilken grad utgjør formidling til barn og unge en del av ditt stillingsansvar?
3. Hvilke tilbud finnes til tweens (9–13 år) i menigheten/organisasjonen?
4. Kan du fortelle litt om ditt arbeid med tweens? Inkluder følgende tema:
 - a. Hvilke tiltak, arrangement har du vært med på, regelmessighet, møteplasser, formelt/uformelt
 - b. Hvilke emner tar du opp?
 - c. Størrelse på gruppen som undervises, kjønns- og aldersfordeling
 - d. Metoder, former for formidling
 - e. Undervisningsmaterialer
 - f. Bruk av ressurspersoner
5. Hva har vært viktig i utformingen av arrangement/tiltak rettet mot tweens?
6. Ut ifra din egen forståelse, hva er målet og visjonen med tweensarbeidet?
7. Hvor lenge har dere hatt et tweensarbeid? Hvordan kom det til?

Livsmestring og livstolkning

8. Hvordan ser du tiltakene for tweens opp mot begrepene livsmestring og livstolkning? Evt. andre begrep som brukes i din kirke/organisasjon?
9. Ut ifra din egen forståelse, hva legger du i begrepene livsmestring og livstolkning?
10. Hvordan kan en best utruste unge til livsmestring? Hvilke ferdigheter og praktisk kunnskap er viktig for å fremme livsmestring for tweens?
11. Hvordan kan en best bidra til kristen livstolkning blant tweens? Hva innebærer dette?
12. Hva kan en praktisk tilnærming av disse begrepene (livstolkning og livsmestring) innebære?

13. Hva kan kirken/kristne organisasjoner bidra med tanke på livsmestring (og eventuelt livstolkning) her som ikke hjemmet eller skolen kan?
14. Ut fra dine erfaringer, hva mener du kjennetegner tweens og deres livssituasjon? Noen spesielle utfordringer de har i sin hverdag, på skolen, fritiden, knyttet til relasjoner etc.?

Formidling om nettbruk

15. Tar du opp nettbruk (for eksempel dataspill, sosiale medier etc.) i formidlingen til tweens? Hvis ja, kan du fortelle litt mer om hvordan du går frem metodisk og hvilke emner som tas opp? Konkretiser med eksempler.
 - a. Eks. dialog og samtale/belæring og undervisning (humor?)
 - b. Trekker du inn personlige erfaringer i undervisningen?
16. Hvilke temaer legger du mest vekt på og hvorfor?
17. Kan du beskriv et vellykket/mindre vellykket formidlingstiltak du har hatt på temaet nettbruk?
18. Ut ifra din egen forståelse, hva er målet med formidlingen omkring temaet nettbruk?

Formidling om rus

19. Tar du opp rus i formidlingen til tweens? Kan du fortelle litt mer om hvordan du går frem metodisk og hvilke emner som tas opp? Konkretiser med eksempler.
 - a. Eks. dialog og samtale/belæring og undervisning (humor?)
 - b. Trekker du inn personlige erfaringer i undervisningen?
20. Hvilke temaer legger du/dere mest vekt på og hvorfor?
21. Kan du/dere beskriv et vellykket/mindre vellykket formidlingstiltak du/dere har hatt på temaet rus?
22. Ut ifra din egen forståelse, hva er målet med formidlingen omkring temaet rus?

Formidling om seksualitet

23. Tar du opp kropp, seksualitet og samliv i formidlingen til tweens? Hvis ja, kan du fortelle litt mer om hvordan du går frem metodisk og hvilke emner som tas opp? Konkretiser med eksempler.
 - a. Eks. dialog og samtale/belæring og undervisning (humor?)
 - b. Trekker du inn personlige erfaringer i undervisningen?
24. Hvilke temaer legger du mest vekt på og hvorfor?

25. Kan du beskriv et vellykket/mindre vellykket formidlingstiltak du/dere har hatt på temaet seksualitet?

26. Ut ifra din egen forståelse, hva er målet med formidling om temaet seksualitet?

Til slutt

27. Kan du fortelle litt om utfordringer knyttet til arbeidet med tweens?

28. Hva mener du det er viktig å legge vekt på i møte med tweens? Hva slags læring trenger tweens i dag?

29. Har du opplevd å måtte si fra til noen om dine bekymringer for tweens som har hatt spesielle utfordringer med tanke på psykisk helse eller vanskelige hjemmeforhold? Fortell.

30. Har dere tiltak som kan fungere som beskyttelsesfaktorer/beredskap for barn som er utsatt?

Denne rapporten undersøker kirker og kristne organisasjoners arbeid rettet mot tweens, det vil si barn i alderen fra 9 til 13 år. Basert på en kvantitativ undersøkelse blant cirka 500 frivillige og ansatte og intervju med fem personer med formidlingserfaring i en kristen setting, svarer rapporten på hva som kjennetegner formidlingen til tweens. Dette innebærer hvilke typer tiltak som finnes, hvilke metoder som benyttes og hvilke temaer som adresseres. Særlig ser rapporten på om og eventuelt hvordan temaer som seksualitet, gaming, data- og nettbruk og rus tas opp. Videre gir rapporten svar på hvilke tilnærmingsmåter som benyttes og hvilke mål som betraktes som de viktigste i tweensarbeidet. Det å hjelpe barna til livsmestring og en kristen livstolkning står sentralt i formidlingsarbeidet rettet mot tweens i kirker og kristne organisasjoner. I denne sammenhengen fremheves det å gjøre de unge trygge på seg selv og å veilede dem i kristen tro og praksis. Blå Kors er prosjektets samarbeidspartner.

KIFO Rapport 2018: 4

Rapporten er utgitt av:

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning
Nedre Slottsgate 2B, 0157 Oslo

www.kifo.no
kifo@kifo.no

© KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning, 2018
ISBN 978-82-92972-50-2
ISSN 0807-7517